İlkbahar 2023

YapıKredi

Crystal

Uzak Doğu'nun tarihi, öğretileri ve felsefesini doğa ile bir araya getiren Vietnam'ın kendine has dokusu

Başvuru için **CRYSTAL** yazın, **TCKN** bilginiz ve doğum tarihinizi (gün ay yıl formatında) aralarında birer boşluk bırakarak yazıp **4421**'e gönderin.

Crystal ile İstanbul'un en seçkin restoranlarında ayrıcalıklısınız.

Crystal ile ilkbaharın keyfini seçkin mekanlarda
%20 indirim ayrıcalığı ile çıkarın.

- 29
- ADANA İL SINIRI
- BALIKÇI ABDULLAH
- BANYAN
- BEYTİ
- BORSA RESTAURANT
- BOSPHORUS LOUNGE
- CASA LAVANDA
- CHACHA BALIK
- DA MARIO
- DA VITTORIO
- DELICATESSEN
- DİVAN
- ESKİYER İSTANBUL
- FRANKIE
- GINA
- GUSTO BY USLA
- HIREF BRASSERIE
- KIYI RESTAURANT
- LEONIDAS
- LİMAN İSTANBUL
- MANGERIE
- MAROMI BY DİVAN
- MASA
- MÜRDÜM
- NİŞANTAŞI BRASSERIE
- NOVIKOV İSTANBUL
- OLEA & THE BAR
- PAPER MOON
- PARK FORA
- PARLE
- PINOLI
- RİNGA BALIK
- ROKA
- SAİT
- SPAGO
- ST. REGIS BRASSERIE
- SUNSET
- ŞANS
- USKUMRU
- VAKKO L'ATELIER
- VAKKORAMA CAFE
- VANILLA ROCOCO
- VOGUE RESTAURANT
- ZANZİBAR
- ZUMA

Ayrıcalıklı restoran listesinin tamamını keşfetmek ve detaylı bilgi için:
crystalcard.com.tr

YapıKredi Crystal

MART-NİSAN-MAYIS

YapıKredi

Yönetim
İmtiyaz Sahibi
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. adına
Arda Öztaşkın

Yönetim Yeri
Yapı Kredi Plaza, D Blok,
Levent, 34330 İstanbul
Tel: 0212 339 70 00

Yayın Kurulu
Özge Bakırçalı, Ceren Gençceylan,
Esra Arat, Sahra Özyavuz,
Mert Nuzumlalı, Deniz Öztürk,
Beran Toksöz, Müjde Metin

Yapım - Yayın
Lup Medya Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Ayazpaşa Camii Sok.
No:7/5 Beyoğlu/İstanbul/Türkiye
Tel: 0212 243 6142
info@lupmedya.com

Yayın Koordinatörü (Sorumlu)
Beran Toksöz

Kreatif Direktör
Müjde Metin

Editör
Aylin Kumdagezer

Redaksiyon
Meltem Ersavaş

Art Direktör
Gözde Çetin

Katkıda Bulunanlar
Demet Gezbor, Ömer Faruk Gündoğdu,
Güvenç Atsüren, Efe Uygur,
Ekin Kurbetçi, Doğancan Güngör,
Görkem Yılmaz, Robert Johnston,
Esra Kağıtçı Dede, Selin Ekim,
Emre Kapçak, Özgür Kılıç,
Burcu Çimen, Didem Yazıcı

Reklam Direktörü
Evrim Yücesoy
evrim@lupmedya.com

Baskı
Pelikan Basım Matbaa ve
Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Kayaşehir Mah. Ulubatlı Hasan Cad.
Blok 2H Kapı No: 19
34494 Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 613 79 55

Baskı Yeri ve Tarihi
İstanbul, Mart, 2023

Yayın Türü
Yerel süreli yayın

Tiraj
5.250 adet

Crystal Dergisi, Lup Medya Ltd. Şti. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Crystal Dergisi'nin isim ve yayın hakkı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf ve illüstrasyonların her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlara, yayınlanan ilanların sorumluluğu ise sahiplerine aittir.
Mersis No: 0937002089200741

16
Öğrenim ve yaşantılarda Vietnam
Doğal güzelliği, karmaşık kültürel tarihiyle, ilgi çekici ambiyansı ve egzotik manzaraları ile Vietnam.

Ha Long Koyu, Vietnam.

Bazı duyguların tarifi olmaz, kelimelerin anlamları kendinizi ifade etmeye yeterli gelmez... Anlamların değiştiği bir dünyanın insanları olarak içimize dönmenin yollarını durmadan arıyoruz. Kimi zaman bir tını sorgulatıyor kimi zaman ise uçsuz bucaksız bir denizin sonsuzluğu. Ancak eninde sonunda bir sonuca, şahsi olsa da bir manaya ulaşabiliyor insanoğlu. Doğanın bu konuda bize oldukça büyük bir yardımı dokunduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden Crystal İlkbahar 2023 sayısının kapak konusunda öğretileri, kültürü ve tarihi kadar doğa manzaralarına da ev sahipliği yapan Vietnam'a yer verdik. Anlamları çok uzaklarda değil, şehir merkezlerinde arayanları da unutmadık elbette; bu yüzden bulundukları lokasyonların merkezi olarak kabul edilen meydanlarında dolandık. "Bir şey, bir ihtiyaca cevap veriyorsa güzeldir" manifestosuyla Le Corbusier'nin ideolojisini incelerken 7. sanatın kadın yönetmenlerini ve iklim değişikliği farkındalığında rol model olan popüler isimleri de mercek altına aldık. Gastronominin yazılı tarafından menüler ve otomobillerin üretim evlerinden ilk adımlarını da incelemeyi es geçmedik. Farklı iş birliklerinde modanın değişen dengelerine bir de ilkbaharın enerjisine uygun olarak mücevherlerdeki floral formlara değindik. Anlam aramaktan asla vazgeçmediğiniz bir ilkbahar olması dileğiyle. Keyifli okumalar...

70
Janr aranjmanı
Farklı formlarda mevsim şapkaları.

Yeni Maserati Grecale GT
Her Günü Olağanüstü Kılar

YENİ MASERATI GRECALE GT'Yİ KEŞFEDİN.
ZARAFET VE GÜÇLE OLAĞANÜSTÜ BİR ŞEKİLDE ÖNE ÇIKIN.

Fer Mas Oto Tic. A.Ş.
Kuruçeşme Cad. No: 27 Kuruçeşme/İstanbul
Tel: (0212) 263 30 01

Otokoç Antalya
Altınova Sinan Mah. Serik Cad.
No: 301 07170 Kepez/Antalya
Tel: (0242) 225 18 18

Otokoç Ankara
Söğütözü Mah. Söğütözü Cad. No: 2
Koç Kuleleri C Blok No: 8–9 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 220 55 02

Mengerler Bursa
Ovaakça Santral Mah. İstanbul Cad.
No: 644 Osmangazi/Bursa
Tel: (0224) 261 11 14

Maserati

Motor: L4 MHEV, Azami Güç: 300 CV/450 Nm, Azami Hız: 240 km/s, 0–100 km Hızlanma: 5,6 sn, Yakıt Tüketimi (karma) min.-maks.: 8,7–9,2 L/100 km, CO_2 Emisyon Oranları (karma) min.-maks.: 198–208 g/km. İlanda belirtilen veriler versiyona göre değişiklik göstermektedir.

Koç

İÇİNDEKİLER

48

Menülerde zaman yolculuğu
Menü tarihi, kültürü ve ülkelerin klasik menüleri.

66

Zamanda Yolculuk
Montblanc arşivi.

40

M² destinasyonlar
Bulundukları şehirlerin merkezi olarak kabul edilen meydanlar.

30

Yön veren modernist: Le Corbusier
"Bir şey, bir ihtiyaca cevap veriyorsa güzeldir" felsefesi ile işlevselcilik akımının temelini oluşturan Le Corbusier.

36

Parçaları tamamlamak
Dünden bugüne yapboz, farklılaşan tasarımlar ve insan üzerindeki yapboz etkileri.

YAPI & YAPI

GELECEK KEMPINSKI RESIDENCES BALMUMCU'DA YEŞERECEK

THE FUTURE BLOSSOMS AT KEMPINSKI RESIDENCES BALMUMCU

Kempinski Residences Balmumcu İSTANBUL

www.kempinskiresidencesbalmumcu.com

yapiveyapi

www.yapi-yapi.com.tr

GÜNDEMDEN KISA KISA

YENİ NESİL SEYAHAT ANLAYIŞI

Seyahat planlarınızı şekillendirirken önceliklerinizi neler? Sorumuza verilecek cevaplar elbette kişisel farklılıklar gösterecektir ancak doğanın içerisinde konumlanan bir kabine eminiz ki çoğumuz hayır demeyiz. Öyle ki bu tarz bir seyahat planı içerisinde olanlar için mimarlık stüdyosu Fabric, Yeni Zelanda'nın Batı Kıyısı bölgesindeki Punakaiki kasabasında yağmur ormanının içerisinde Biv Punakaiki'yi tasarladı.

Korozyona dayanıklı alüminyum dış kaplamayla havadaki tuzdan korunan çapraz lamine ahşap yapının çatı hattından çıkıntı yapan yükseltilmiş hacmi, bölgede bulunan tarihi altın madencilerinin kulübelerinden ilham alıyor. Kısa süreli konaklamalar için tasarlanan 46 metrekarelik kabinin iç sıcaklığı pasif ısıtma stratejileriyle sağlanıyor. Ayrıca Biv Punakaiki açık geniş cam açıklıkları tasarlayarak çevredeki manzarayı daha iyi deneyimleme şansı yaratıyor.

Yeni Zelanda'daki Biv Punakaiki'nin formu bölgenin altın madenciliğinden ilham alıyor.

***Bethune: The Art of Watchmaking*, 195 € fiyat etiketiyle *www.assouline.com* adresinde satışta.**

TEKNİK VE ÇAĞDAŞLIĞIN BİRLEŞİMİNDE

Raflarımızın sayısız temayla dolması bir noktada ilgi alanlarımızı yansıtıyor. Meraklı olduğumuz herhangi bir temanın detaylandırılması ve belki de bu zamana kadar bilmediklerimizin görsel seçkilerle desteklenmesi, öğrenme duygularımızı tetikliyor. Modadan mimariye farklı janrların yer aldığı kütüphanenize yüksek saatçiliği de eklemek elbette mümkün. 2002 yılında kurulan De Bethune özelinde ayrı bir ilginiz varsa, *De Bethune: The Art of Watchmaking* kütüphanenize eklendi bile.

Hem modern hem de teknik olarak gelişmiş bir marka yaratmak adına geleneksel zanaatkarlık ile çağdaş tasarım arasındaki çizgileri bulanıklaştırma konusunda yetenekli Denis Flageollet tarafından kurulan De Bethune, yılda ortalama 150 ila 250 saat üretiyor. *De Bethune: The Art of Watchmaking* ise markanın CEO'su Pierre Jacques'ın özel katkıları ve saat endüstrisinin ileri gelenleri ve tutkulu koleksiyonerlerinin -ki burada Jean Arnault, Luc Pettavino ve Jean-Claude Biver gibi isimlerden bahsediyoruz- kesitlerine yer veriyor. 220 sayfalık basım 100'den fazla illüstrasyonu bir araya getirirken kenarları elle boyanmış ipek ciltle kaplanıyor.

MICHIGAN'DA BİR İLK

Otomobil üreticilerinin birer birer elektrikli modellerini tanıtmalarına artık neredeyse bağışıklık kazandık. Markaların ileriye dönük taaddütlerinin vakti dolarken -ki 2024-2025 yıllarından bahsediyoruz- farklı segmentasyonlardaki modellerin elektrikli versiyonlarıyla karşılaşmaya devam ediyoruz. Bir diğer taraftan elektrikli oldukları kadar hız ibrelerini zorlayan modeller arasında Corvette de katıldı.

Corvette E-Ray sadece markanın ilk elektrikli modeli değil aynı zamanda ilk dört tekerlekten çekişli 'Vette'si de. Öyle ki akıllı dört çeker sistemi eAWD, sürekli olarak yol yüzeyini analiz ettiği gibi maksimum tutunma için optimum ayarlamaları da yapıyor. Chevrolet, E-Ray'in 0-96 km/s hızlanmasını 2.5 saniyede tamamlayarak şimdiye kadarki en hızlı Corvette olduğunu doğruluyor. Gücünü 6.2 litrelik V8 motordan alan model, 495 beygir gücünde ve 637 Nm tork üretiyor. Tasarım konusunda ise marka bir dizi kişiselleştirme alternatifi sunuyor. Modele özel Electric Blue dahil olmak üzere 14 farklı dış renk skalası, bu özelleştirmelerden sadece bir tanesi.

Chevrolet Corvette E-Ray, 0-200 km/s hızlanmasını 10,5 saniyede tamamlıyor.

Loewe'nin The Year of the Rabbit koleksiyonu hakkında detaylı bilgiye markanın web sitesi üzerinden ulaşabilirsiniz.

TAVŞAN YILI EDİSYONU

Kaplan Yılı'nı tamamladığı gibi sene başında Tavşan Yılı'na giriş yapan Çin ile birlikte bir süre daha farklı alanlarda bu yılı kutlayan isimleri göreceğiz. Elbette moda bu kutlamalara kendi tarzında dahil olanların başında geliyor. Burberry ve Louis Vuitton referanslarının ardından Loewe de kutlamalara katılıyor. Bir diğer taraftan marka nezdinde halihazırda görmeye alışık olduğumuz hayvan figürleri, tavşan özelinde yeniden yorumlanıyor.

Loewe'nin yeni yıl kutlamalarında tavşan çantası, insan bağını ve iyi talihi temsil eden sembolik bir "düğüm" ile bağlanmış tavşan kulakları ile orijinal şekli yeniden tasarlıyor. Aynı bağlanmış kulak tasarımı, klasik dana derisinden 'Bunny Pocket'ın sınırlı sayıda üretilen versiyonları, napa dana derisinden 'Hammock Bunny' ile rafya ve dana derisinden 'Bunny Bucket' çantalar da dahil olmak üzere bir dizi çantada görülüyor. Ek olarak aynı bakış açısı ile koleksiyon tavşan anahtarlık, tişört ve sweatshirt'lerle tamamlanıyor. Loewe'nin mum konusundaki hassasiyetini göz önüne aldığımızda tavşan formunda ve farklı aromalardaki mumları da kesinlikle unutmamak gerekiyor.

METAFORİK SES DALGALARI

Fransız ses mühendisliği markası Devialet, en çok bilim kurgu görünümüne hoparlörler tasarlamasıyla biliniyor. Hem estetiği hem de akustiği birleştirerek ideal ses yayılımı ve performansı merkezine koyan Devialet aynı zamanda gündelik hayattaki ses deneyimlerimizi yükseltme hedefinde. Çalışmaları sonucunda patent listesine yenisini ekleyen marka, analog ve dijital teknolojinin kompaktlığını da harmanlayanlardan. İlk yüksek kaliteli taşınabilir tasarımı olan Devialet Mania Opéra de Paris edisyonu ise seriye eklenen son edisyonlardan.

Opéra de Paris ile iş birliği içerisine giren Devialet, Mania hoparlörünü 24 ayar altınla kaplıyor. Uyarlanabilir çapraz stereo özelliği sayesinde tasarım, duygusal bir iz bırakan geniş 360° stereo sesi ortaya çıkarıyor. Bu özellikte hoparlörün içinde bulunduğu ortama göre değişken ses alanı yaratması anlamını taşıyor. Ayrıca çift akış kapasitesi sayesinde, Wi-Fi veya Bluetooth® arasında seçim yapabiliyorsunuz.

Devialet Mania Opéra de Paris, 990 € fiyat etiketiyle *www.devialet.com* adresinde satışta.

Limitli edisyondaki Jasmin Bonheur – Édition Maison Matisse, 565 € fiyat etiketiyle adresinde satışta.

RENK PALETİNDEKİ KOKULAR

Koku ve hafıza arasındaki diyalogdan yola çıkarak sizleri bir şehre, bir ana ya da bir yarışa götürmemiz mümkün. Anımsama konusunda bu denli güçlü bir etkiye sahip olan kokuları daha spesifik bir açıdan ele aldığımızda, tercih ettiğimiz parfümleri her birimizin koku kimliği olarak tanımlayabiliriz. Peki bu koku bileşenleri nasıl bir araya getiriliyor, kimlerden ilham alıyor, hangi akımı ifade ediyor, hangi zaman dilimine gönderme yapıyor? Fransız Guerlain, son iş birliğiyle kokunun yaratabileceği etkiyi sanat üzerinden değerlendiriyor.

Guerlain, klasik beyaz bir çiçeği Henri Matisse'in renk paletinden ilham alan notalarla canlandırıyor ve ortaya Jasmin Bonheur çıkıyor. Markanın parfümörü Thierry Wasser çağdaş koku trendlerini ön plana çıkarırken markanın mirasını da es geçmiyor. Öyle ki Jasmin Bonheur, Wasser'in geleneksel malzemelere yönelik yenilikçi yorumunun tipik bir örneği. Henri Matisse'in torununun torunu tarafından kurulan tasarım stüdyosu Maison Matisse ile iş birliği içinde tasarlanan Jasmin Bonheur gül, vanilya, bergamot ve yasemin notlarından oluşuyor. Ayrı şişe tasarımı Matisse'in *La Musique* eserinden bir motifle elle boyanmış, bir "Bee Bottle" adını taşıyor.

Yüzde 85 oranında çevreye duyarlı malzemelerden üretilen Stella McCartney İlkbahar Koleksiyonu, markanın bugüne kadarki en sürdürülebilir seçkisi.

DOĞAYLA UYUM YASASI

Yeniden çocukluğunuza dönmek ister miydiniz? Yahut daha spesifik bir soruyla devam edelim; yeniden çocukluğunuzdaki gibi giyinmek ister miydiniz? Canlı tonlar, üzerinde çeşitli hayvan ve bitki motiflerinin olduğu tasarımlar hala aklımızdayken Stella McCartney, İlkbahar 2023 Koleksiyonu'nda özgürce ve doğayla uyum içinde yaşayan bir silüeti tasvir ediyor. Koleksiyon, doğal süreçleri ve vahşi alanları restore etmeyi ve korumayı amaçlayan, "Yeniden Vahşileştirme" ve psikoretapide kullanılan daha olumlu bakış açıları, deneyimler ve başkalarıyla ilişkiler geliştirmek için hastaları çocuksu bir duruma yönlendiren işlemsel bir analiz tekniği olan "Yeniden Çocuklaştırma" temalarından besleniyor.

Stella, bu koleksiyon için Horsham'daki Knepp Çiftliği'nden yabanıl yaşamı herhangi bir müdahale olmaksızın restore etmesine olanak sağlayan doğa bilimci Miriam Rothschild'den ilham aldı. Rothschild, ekolojist ve yeniden doğaya kazandırma uzmanı Derek Gow ile birlikte, çiftliğini bölgeye özgü flora ve fauna ile yeniden doğaya kazandırmak için çalışıyor. Renk paleti; sezonda bir hayli sık gördüğümüz ayçiçeği sarısı, gül pembesi, gelincik kırmızısı ve limon yeşili gibi duyguları harekete geçiren botanik tonlarından oluşuyor.

GELECEĞİN GÖKKUŞAĞI KONSEPTİ

Bir zamanlar “teknoloji” olarak adlandırıldığı oluşumlarla günümüz yenilikleri arasında elbette fark hatta uçurum var. Hal böyle olunca insan, bundan yıllar yıllar sonra nasıl bir teknoloji evreninin içerisinde olacağını düşünmeden edemiyor. Yakın gelecek bu konuda bizlere bazı ipuçları vermiyor da değil tabii. Otomobil sektörü de bu alandaki geliştirmelerini şimdiden tanıtarak ilerleyen zamanlarda karşılaşacağımız tasarımlarla bizleri tanıştırıyor. BMW i Vision Dee ile de dijital mobilitenin geleceğini şekillendirenlerden.

Dijital duygusal deneyim -digital emotional experience- anlamına gelen Dee en basit tanımıyla sizinle duygusal olarak etkileşime giren ve fiziksel ile sanal gerçeklik arasındaki yolculukta size eşlik eden dijital bir yol arkadaşı. Teknolojik gelişmelerden bir tanesi Head-up Display; Ön konsoldaki Shy-Tech dokunmatik sensörler, sürücünün ön cama yansıtılacak dijital içerik için 4 farklı seviye ayarlamasını sağlıyor. Bu seviyeler sürüşle ilgili bilgilerle başlıyor, iletişim sisteminden içerik ekleniyor, artırılmış gerçeklik yansıtma özelliğine geçiliyor ve tamamen sanal bir dünyaya giriliyor. Bir diğer gelişim ise modelin dış renginde; E-Ink teknolojisi sayesinde gövde rengi, isteğinize ve duruma göre kişiselleştirilebiliyor.

Mexico City'deki Anahuacalli Museum, Taller Mauricio Rocha tarafından orijinal yapılarına bağlı kalınarak genişletildi.

STEP İLE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KÜLTÜRÜ

Sorumluluk sahibi bireylerin bilinçli toplumlara dönüşeceği düşüncesiyle Yapı Kredi'nin sürdürülebilirlik nezdinde attığı adımlara, desteklediği yahut ev sahipliği yaptığı etkinliklere birçok sayımızda değiniyoruz. Öyle ki Yapı Kredi yalnızca kendi iş alanlarında değil her alanda topluma değer katmanın yollarını arıyor. Sürdürülebilirlik konularında çalışanlarından başlayarak tüm paydaşlarını ve müşterilerini odağına aldığı gibi sadece ekonomik gelişim adına değil topluma, insana ve doğaya dost sürdürülebilir bir gelecek adına sınırları kaldırmak için çalışıyor. Öte yandan belirtmekte fayda var: Yapı Kredi'nin sürdürülebilirliğe temel yaklaşımı; ekonomik gelişim ve büyümeyi sağlarken toplumsal ve çevresel konulara da hassasiyet gösterip, her alan ve paydaş için uzun dönemli değer yaratmak üzerine kurulu. Hal böyle olunca toplum ve bireylerin ihtiyaçlarına paralel, sağlam temeller üzerine inşa edilen bir sürdürülebilirlik ekosistemi yaratmak adına yola çıkan Yapı Kredi'nin hayata geçirdiklerine değinmek gerekiyor. Sürdürülebilir bir gelecek için dönüşüm programı olarak tasarlanan Sürdürülebilir Tercih Programı (Step), bilinçli tercihlerin oluşturduğu sürdürülebilirlik kültürünü zenginleştirerek bireylere ve kurumlara destek veriyor. Sürdürülebilir dönüşümü tetiklemeyi ve desteklemeyi hedefleyen Step, bu konuda toplumsal bilincin oluşturulması için de önemli bir adım olma özelliği taşıyor.

Dönüşümün temelinde bireysel farkındalık yatıyor

Sürdürülebilirliğin, Yapı Kredi'nin iş kültürü ve felsefesinin tam kalbinde yer aldığını belirten Yapı Kredi Kurumsal İletişim Direktörü Arda Öztaşkın, bu konuda kurumlara ve bireylere düşen sorumluluğun farkındalığıyla alışılagelmişin dışına çıkarak Step ile müşterilerin bilinçli tüketime yönlendirildiğini söylüyor. Çalışanlardan ve müşterilerden başlayarak toplumda bireysel bir farkındalık yaratıp, insanları harekete geçirmeyi hedeflediklerini belirten Öztaşkın, sürdürülebilirlik ve birey arasındaki diyaloğu özetliyor: "Yapılan araştırmalar gösteriyor ki iklim krizi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar hakkında bireysel anlamda belirli bir düzeyde de olsa toplumda bir farkındalık var. Ancak büyük bir çoğunluk, bu sorunlar karşısında ya ne yapacağını bilmiyor ya da kendisinin yaratacağı dönüşümü çok zayıf görüyor. Çoğunluğun belirli bir farkındalık düzeyi olsa da bireysel olarak yaratabileceği dönüşümün farkında değil. Halbuki toplumsal dönüşümün de temelinde bireysel farkındalık ve bu farkındalığı aksiyona geçirebilme gücü yatıyor."

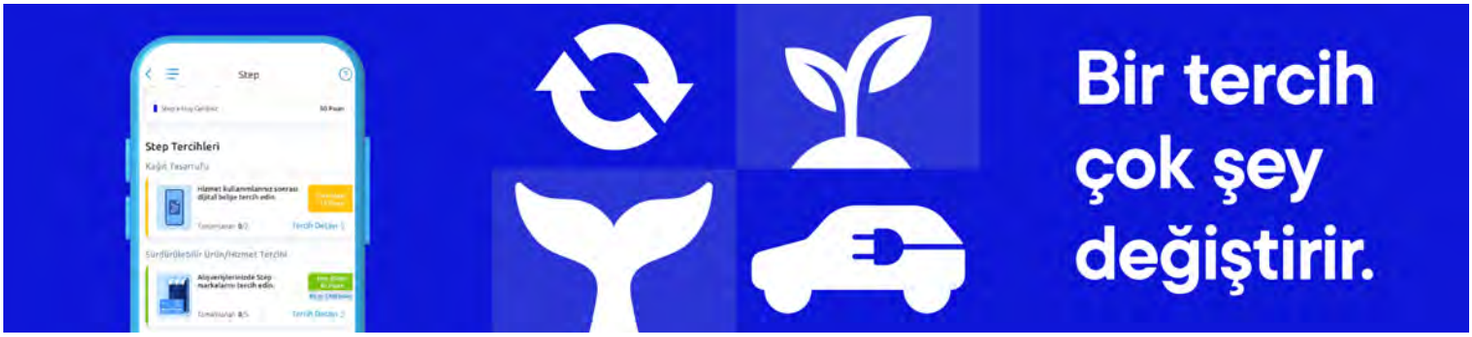

Yapı Kredi olarak hayata geçirilen tüm kurumsal projelerde, doğal kaynakların gelecek kuşaklara aktarılabilmesi adına, olabilecek en verimli biçimde kullanımında üzerlerine düşen görevleri önemsediklerini belirten Öztaşkın aynı zamanda dönüşüm programını değerlendiriyor: "Sürdürülebilirlik gündeminde bireysel eylem ve dönüşümün daha fazla ön plana çıkacağına da inanıyoruz. Bu doğrultuda Step'in, özellikle dönüşüm konusunda tüm paydaşlarımızı aktif oyunculara çevirmekle ilgili çok önemli bir adım olduğunu düşünüyoruz. Ülkemizdeki sürdürülebilirlik bilincini ve kültürünü ileri taşımak için öncülüğünü yaptığımız bu dönüşüm programıyla ülkemize kalıcı, çözüm odaklı ve sürdürülebilir katkıda bulunmak için önemli bir adım attık."

Step Endeksi ile kullanıcılara rehberlik ediyoruz

Yapı Kredi'nin bu yeni oluşumunu yeniden Öztaşkın anlatıyor: "Geleceğimiz için doğru ve sürdürülebilir tercihler yapmamızın çok önemli olduğunu biliyoruz. Bireysel dönüşümü tetikleyip desteklemek amacıyla sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratmak istiyoruz. Sürdürülebilirlik konusunda sorumluluk almaya hazır olan büyük bir kitleye Step ile öncülük edeceğiz ve sürdürülebilirlik yolculuklarında onlara destek olacağız. Böylece platform üzerinden bireylerin kendi sürdürülebilirlik dönüşümünü gerçekleştirebileceği bir ortam hazırlamış olduk."

Yapı Kredi Mobil'e entegre edilen Step Endeksi'ni biraz daha derinlemesine incelediğimizde Yapı Kredi'nin kullanıcılara sürdürülebilir tercihler yapmaları konusunda rehberlik ettiğini görüyoruz. Sadece yol göstermekle kalmayıp, tüm paydaşlara motivasyon sağlayacak çeşitli çalışmalar da bulunuyor. E-dekont, e-ekstre, ESG yatırım fonları, sürdürülebilir markalardan alışveriş yapma, toplu taşımayı kullanma gibi sürdürülebilir tercihler yapan kullanıcılar, Step puan kazanabiliyor. Bu puanlar sayesinde kullanıcılara, Step içerisinde yer alan, kendilerinin seçecekleri sürdürülebilirlik alanında faaliyet gösteren STK'lara bağış yapılabilme olanağı sağlanıyor. Böylece bireyleri sürdürülebilir tercihler yapmaya teşvik ediyor, sürdürülebilirlik alanında faaliyet yürüten STK'ları destekliyor ve sürdürülebilir bir dünya için katkı sağlanmış olunuyor. Sonuç olarak Yapı Kredi Step ile yaşam tarzlarının, tüketim alışkanlıklarının, üretim şekillerinin ve tercihlerinin sürdürülebilirlik yönünde değiştiği bir kültür yaratılması hedefleniyor.

Phong Nha-Ke Bang Ulusal Parkı'ndaki Son Doong Mağarası.

ÖĞRENİM VE YAŞANTILARDA VİETNAM

Yazı: Aylin Kumdagezer

Halong Körfezi'ndeki meyve teknesi satıcıları.

Seyahat etmenin biraz daha derinliklerine indiğimizde, deneyim kelimesinin bir başka anlamıyla karşılıyoruz aslında. 7 kıtada, 208 ülke, binlerce şehir ve milyonlarca kasabanın tek bir kürede toplandığını ve her birinin kendine has kültürlerinin olduğunu düşünmek belki de farklı olmanın en güzel yanlarını ortaya çıkarıyor. Ziyaret edilen her bir nokta farklı bir deneyim kazandırırken rekorlar da peşi sıra yenileniyor. Öyle ki en güncel referanslar arasında geçtiğimiz yaz, 24 saat içerisinde 30 ülkeye ayak basarak yeni bir dünya rekoru kıaran Cédric Waldburger ve Rainer-Marc Frey var. Öte yandan bir gün içerisinde 30 ülkeye ayak basmanın tamamen eylemsel bir anlayış olduğunu düşünebilirsiniz ki haksız da sayılmazsınız. Zira seyahat ve deneyim kelimelerinin tam olarak birleşmesi için ülke sınırlarına ayak basmaktan çok daha fazlasına ihtiyacınız var.

Her bir kıtanın farklı bir kültürle hayatlarına devam ettiği dünyada rotamızı Asya tarafına çeviriyoruz. Alışılmışın dışındaki anlamları ve yaşam tarzıyla kendini kabul edilen dünyanın çok daha farklı bir tarafında konumlayan Asya, farklı bir deneyim yaşamak isteyen maceraperestlerin de odağında elbette. 48 ülkenin tek bir sınır alanını paylaştığı Asya'da seçimimizi Vietnam'dan yana kullanıyoruz.

Vietnam kültürü, neredeyse dört bin yıldır değişime uğrayan, dünyanın en eski kültürlerinden biri. Bazı kaynaklar Çin kültüründen etkilendiğini savunuyor olsa da bazıları, Vietnam kültürünün kendine has karakteri olduğunu ve Çin kültürüyle paralel bir gelişim gösterdiğini ortaya koyuyor. Benzerliklerin olmasının nedeni ise hem Çin ile olan komşuluğu hem de M.Ö. 1. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar Çin Uygarlığı'nın egemenliği altında kalmış olması. 939 yılında bölge, Çin'e karşı bağımsızlığını kazandığı gibi 968 yılında ise Vietnam resmi olarak kendi benliğini ilan ediyor. Zaman içerisinde

"Alçalan Ejderha" anlamına gelen Ha Long Koyu, 1994 yılında UNESCO Dünya Mirasları listesine alındı.

hakimiyetini genişletmesi de günümüz Vietnam kültürünün bölgesel farklılıklarının cevabı. 19. yüzyılın ortalarında Fransız sömürge döneminde Vietnam kültürü, mimarlık da dahil olmak üzere Avrupa'nın etkisindeydi.

1986'da gerçekleşen reformun ardından Vietnam; Asya, Avrupa ve Amerika kültürlerinden sürekli olarak etkilenmiş olsa da kendi kültürüne sadık kalmayı başarabildi. Öyle ki hürmet, topluluk ve aile değerlerine saygı ve zanaat gibi belirli karakteristik özelliklere sahip olan Vietnam'ın kültürel sembolleri arasında 4 kutsal hayvan bulunuyor: ejderha, kaplumbağa, Anka kuşu, tek boynuzlu at. Ülkenin ulusal çiçeğinin nilüfer olması klasik bir Vietnam görüntüsü olarak karşımıza çıkarken en popüler bitki bambu oluyor.

Tarihindeki yayılma politikası ve bulunduğu coğrafi konum itibarıyla Vietnam; her birinin kendi dili, yaşam tarzı ve kültürel mirasının bulunduğu elliden fazla farklı etnik kökene sahip bir ülke. Ancak genel hatlarıyla Vietnam kültürünü ele alırsak aile belki de en önemli yapı taşlarından biri. Aile (dòng ho) ve soy bireysellikten daha değerlidir. Bugün bile ülkenin bazı bölgelerinde kalabalık ailelerin tek bir evde bir arada yaşama geleneği oldukça yaygın. Modern dünyada aynı evde bir ailenin 3-4 kuşağının bir arada yaşadığını görmek çok alışık olduğumuz

Sağ sayfa üst: Mu Cang Chai'deki taraçalı pirinç tarlaları.

Sağ sayfa alt: Vietnam'ın tütsü yetiştirilen köylerinden birinde Yeni Yıl kutlamaları için hazırlık yapılıyor.

bir durum tabii. Aile bağlarındaki bu hassasiyet aynı zamanda aile kurmanın da ne denli önemli olduğunun bir belirtisi. Bir Vietnam düğününe denk geldiğinizde aynı zamanda ülkenin geleneksel tarzını, ayrıntılı ritüellerini de deneyimlemiş oluyorsunuz. Ayrıca küçük bir bilgi; Vietnam'da düğün tarihi Feng Shui üstadı veya ailenin en saygın insanı tarafından seçiliyor. Seyahatiniz boyunca karşı cinsten birbirine sarılmayan insanlar görmeniz olası. Bunun nedeni ise Konfüçyüs'ün öğretilerinden yola çıkarak geliştirilen Konfüçyüsçülük. Öyle ki kadın ve erkek bir aile olmadığı sürece el ele tutuşamaz bu nedenle de Vietnamlılar buluşurken sarılmazlar.

Mutfak tarafına geçecek olursak Vietnam yemekleri bölgelere göre üç ana kategoriye ayrılabilir: ülkenin kuzeyi, güneyi ve merkezi. Ancak ana hatlarıyla erişte, erişte çorbası Çin böreği popüler olanlardan. Soya sosu, balık sosu, nane ve fesleğen en çok kullanılan malzemeler arasında olduğu gibi Vietnam'ın ana besini tahmin edeceğiniz üzere pirinç oluyor.

Geleneklerine bu denli bağlı bir ülkenin kıyafetlerine de değinmeli. Vietnam'daki 54 kabilenin kendi geleneksel kıyafetleri var. Vietnam halkının geleneksel kıyafetleri zaman içerisinde önemli ölçüde değişti. Geçmiş zamanlara dönecek olursak insanların kıyafetleri bölge yöneticilerinin

Hoi An'daki Thu Bon Nehri.

yönlendirmeleriyle şekilleniyordu. Nguyen Hanedanı -ki son hanedandı- sırasında Vietnam halkının giyebileceği kıyafetlerin türü ve rengine çeşitli kısıtlamalar getirildi. Nguyen Hanedanı döneminde sadece hükümdarlar altın sarısı giyerken, mor ve kırmızı soylular ve aristokratlar arasında popülerdi. Çapraz yakalı kaftan (Áo Giao Linh) ve kadınların giydiği 5 parçalı elbise (Áo Tu Thân) geleneksel Vietnam kostümlerine örnek olduğu gibi ülkede en popüler konik şapka Non La'yı da unutmamak gerekiyor.

Teoloji alanında Vietnam halkının çoğu atalarına tapıyor ve animizme inanıyor. Atalara tapınma Vietnam kültüründe oldukça yaygın ve mezhepten bağımsız olarak çoğu Vietnamlının evinde yahut iş yerinde altar vardır; bu Vietnam kültürünün ailesine ve atasına duyduğu saygının bir kanıtı olarak kabul ediliyor. Öte yandan Vietnam'daki din; tarihsel olarak büyük ölçüde Vietnam dilinde Tam Giao (üçlü din) olarak bilinen Budizm, Konfüçyüsçülük ve Taoizm'in bir karışımı olarak tanımlanabilir.

Vietnam'ın bir başka kültürü de dans ve müziğinde saklı. Ülkede 50'ye yakın ulusal müzik enstrümanı bulunuyor. Feodal zamanlarda Vietnam sarayında ayrılmaz bir eğlence biçimi olan imparatorluk saray müziği, UNESCO tarafından Sözlü ve Somut Olmayan Mirasın Başyapıtı olarak tanınan "nha nhac" ve "rafine müzik" olarak adlandırılıyor. Ayrıca Vietnam'ın kuzeyinde geleneksel Vietnam şiirsel formlarında yazılmış sözler kullanılarak söylenen şiir biçim Ca trù da 2009'da UNESCO'nun Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne eklendi. Vietnam'ın etnik çeşitliliği, ülkeye çeşitli dans formları kazandırdı. Bu figürler genellikle ülkede düzenlenen kültürel programlarda ve festivallerde sahneleniyor. Aslan dansı, tabak dansı, yelpaze dansı, imparatorluk fener dansı Vietnam'ın geleneksel dans biçimlerinden sadece bazıları.

Vietnam edebiyatı ise yıllar içinde romantizmden gerçekçiliğe doğru büyük geçiş yaşıyor. Ülke edebiyatına halk edebiyatı ve yazılı edebiyat yön veriyor. Halk edebiyatı; peri masalları, halk efsaneleri, komik hikayeler ve epik şiirleri kapsadığı gibi yazılı edebiyat Chu Nôm ile -eski zamanlarda Vietnam dilini yazmak için kullanılan bir logografik yazı sistemi- yazılmış şiir ve nesirlerden oluşuyor.

Ülkenin bağdaştırıldığı sanatlardan biri renklerin özgürce kullanılması adına geliştirilen ipek boyama. Saygı duyulan bir sanat biçimi olan kaligrafi genellikle Ay Yeni Yılı gibi festivallerde kutlama niteliğinde ön plana çıkıyor.

Cham Tapınağı Harabeleri'nde My Son.

Tarihi ve farklılıklarıyla bir arada olan bir ülkenin festival konusunda da zengin olmasını beklememiz bir hayli normal. Hal böyle olunca hem geleneksel hem de diğer kültürlerden uyarlanmış festivallerden birkaç örnek vermek gerek. Yer sallanır, yerdeki toz yükselir ve bir fil sürüsü önünüzden geçerse Vietnam'ın Orta Dağlık Bölgesi'ndeki kültürel kutlamalardan birine şahitlik ediyorsunuz demektir. Hôi đua voi adıyla bilinen fil yarışları; vahşi filleri avlama ve eğitme gelenekleriyle tanınan M'Nong etnik grubuna ev sahipliği yapan Dak Lak eyaletinde düzenleniyor. Ülkede, fillerin manevi ve kültürel yaşamda önemli bir yeri var ve festivalin M'Nong halkının savaşçı ruhunu yansıttığına inanılıyor. Bir başkası Gióng Festival; Vietnam'ın dört ölümsüzünden biri olan Saint Gióng'u -Vietnam mitolojisinde büyük bir kahraman- anmak için her yıl ilkbaharda Hanoi'nin çeşitli yerlerinde kutlanır. UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası olarak kabul edilen Phu Dong Tapınağı (Aziz Gióng'un doğduğu yer) ve Soc Tapınağı'nda (göğe yükseldiği yer) düzenlenen festivaller en anlamlı olanlardan.

Vietnam sadece kültürle sınırlandırılacak bir lokasyon değil. Doğal güzellikleri ve yeniden tarihin izlerindeki noktalarıyla biraz daha derinine inmeli. İlk durak Kuzey Vietnam'da Hanoi'nin yaklaşık 130 km doğusunda yer alan Halong Körfezi. Burası, kuytu zümrüt rengi suları, binlerce muhteşem kireçtaşı karstı, şaşırtıcı su kenarı mağaraları ve adalarıyla biliniyor. Aynı zamanda macera için popüler bir nokta; Cat Ba Ulusal Parkı içinde ve çevresinde tüplü dalış, kano, doğa yürüyüşü ve kaya tırmanışı gibi aktivitelerin keyfini çıkarabilirsiniz. Körfeze dağılmış binlerce adanın kimisi daha izole bir konumdayken -ki burada serbest dolaşan maymunlara ve antiloplara rastlayabilirsiniz- kimisi harika kumsallara sahip. Adalardan oluşan bir körfezde tabii ki doğanın tadını çıkarmanın yolu tekne gezilerinden geçiyor. Tekneler genellikle adaların, mağaraların ve lagünlerin keşfedilebileceği gezi duraklarına uğruyor. Belirtmekte fayda var; Halong Körfezi hava koşullarından kolayca etkileniyor. Bu yüzden seyahatinizi mart ve haziran arasında planlamanızı tavsiye ederiz. Son olarak, muson yağmurlarının planlarınızı bozmaması için hava tahminlerine dikkat ettiğinizden emin olun.

Kendine has bir çekiciliği olan Hôi An, Vietnam programınızın en önemli noktalarından biri. Hôi An'da yapılacaklar listesinin başında sahil ve Antik Kent gezisi yer alıyor. Bu noktalara yürüyerek veya

Tayland Körfezi'ndeki doğal bir ada olan Phú Quốc.

bisikletle (3 tekerlekli bisiklet taksi) kolayca ulaşabilirsiniz. 15. ve 19. yüzyıllar arasında Hôi An, Thu Bon Nehri yakınında olduğu için Vietnam'ın ipek, porselen, biber, tarçın ve şifalı bitkiler için önemli bir ticaret limanıydı. Sonuç olarak şehir, Vietnam, Japon, Çin ve Fransız mimari özelliklerinin bir karışımını sergiliyor. 1999 yılında UNESCO Dünya Mirası Alanı ilan edilen Hôi An, güzel bir şekilde restore edilmiş evler ve tapınaklarla dolu. Dar sokaklı şehrin pazarına göz atabilir ya da kasabanın birçok ünlü terzisinin birinden sizin için el yapımı bir elbise veya özel dikim takım elbise alabilirsiniz. Muhteşem Chùa Cau'yu -Kapalı Japon Köprüsü- ve yüzlerce yıl öncesine dayanan ve kasaba nüfusunun dörtte birini barındıran cam çatılı Çin evlerini ziyaret etmeden Hôi An'dan ayrılmamanızı tavsiye ederiz.

Hue, bir zamanlar Vietnam'ın imparatorluk başkentiydi. Merkez bölgede bulunan Hue, Vietnam Savaşı'nda büyük bir rol oynadı. Bugün şehir, Parfüm Nehri tarafından ikiye bölünüyor; yıkık Antik kalesiyle eski şehir kuzeyde, modern şehri ise güneyde. Resmi eski sınırı belirleyen Askerden Arındırılmış Bölge, Hue'nun en popüler günübirlik gezilerinden biridir ve Thiên Mu Tapınağı şehrin sembolü olarak kabul ediliyor. Yürüyüş yolunuzda karşınıza heykellerle dolu parklar çıktıktan sonra scooter veya tekne gezisiyle şehrin eteklerindeki İmparator Mezarları'nı ziyaret edebilirsiniz. Ayrıca 19. ve 20. yüzyıllara dayanan, çarpıcı Budist mimarisiyle Khiem Mozolesi'ni de listenize ekleyin.

Vietnam'da bir pirinç tarlasını ziyaret etmemek olmaz. "Vietnam'ın Pirinç Kasesi" lakaplı Mekong Deltası, Vietnam'da besin açısından zengin toprakları ve çeşitli ekosistemleriyle tanınan yemyeşil bir su yolu ağı. Amazon'u saymazsanız nehir cephesi, dünyadaki en zengin biyolojik çeşitliliğe ev sahipliği yapıyor. Vietnam'ın güneyinin çoğunu kaplayan Mekong Deltası; nilüfer tarlaları, pirinç tarlaları, mangrovlar ve büyüleyici vahşi yaşamla dolu bir yer. Bölgenin en güzel köylerinden biri olarak Tra Vinh kabul ediliyor. Yerel bir kişi tarafından ahşap bir kanoda kürek çekilerek, Mekong Nehri'nde, tarım arazilerinden meyve bahçelerinde, mandadan yüzen pazarlara günlük yaşama tanıklık edebilirsiniz.

Vietnam'ın Quang Binh eyaletinde yer alan Phong Nha-Ke Bang Ulusal Parkı, ülkenin en güzel bölgelerinden biri. 2010'da halka açılan Phong Nha-Ke Bang Ulusal Parkı'nda 400 milyon yıllık karstik dağlara ev sahipliği yapan, keşfedilecek yüzlerce mağara ve gizemli nehir var. Son Doong Mağarası mutlaka ziyaret edilmesi gerekenlerden; zira kendi gizli ormanına, mikro iklimine ve

Üstte: Vietnam'ın son imparatoru olan İmparator Khai Dinh'in mezarı.

yeraltı nehrine ev sahipliği yapan en büyük mağaralardan biridir. Parkın dünyanın en yüksek patlamamış bombalarından bazılarına sahip olmasından dolayı ziyaretçiler burayı yalnızca lisanslı bir tur rehberiyle ziyaret edebilirler.

Phú Quoc ise Tayland Körfezi'ndeki doğal bir ada. Resmi olarak Vietnam'ın bir parçasını oluştursa da aslında coğrafi olarak Kamboçya'ya daha yakın. Günümüzde yoğun tropikal ormanlar ve yumuşak kumlu plajlarla tanınsa da adanın etkili bir geçmişi var; önce bir Fransız misyoner üssü, ardından bir Fransız sömürge savaş hapishanesi olarak hizmetteydi. Yeniden doğal güzelliğine dönecek olursak Phú Quoc'ta günlerinizi kumsallarda güneşlenerek, balıkçı köylerinde scooter ile gezerek, inci ve biber çiftliklerini ziyaret ederek ve canınız isterse şelalelerde yürüyüş yaparak geçirebilirsiniz.

Duy Phú köyünün yakınında bulunan My Son, bilinen önemli bir arkeolojik sit alanı. Güneydoğu Asya'nın en önemli miras alanlarından biri olan alan, bir zamanlar Champa Krallığı tarafından 4. ve 14. yüzyıllar arasında tanrı Shiva'ya adanmış. Bir zamanlar 70'den fazla tapınak içerdiğine inanılan My Son, bugün çeşitli durumlardan dolayı bir harabeye dönüşmüş. Site içinde, ziyaretçilerin kalıntıları daha iyi anlaması adına bir müze bulunuyor.

Sağda: Mekong Deltası'nın çiçek başkenti olarak geçen Sa Dec çiçek köyü.

YEDİNCİ SANATIN KADINLARI

Yazı: Güvenç Atsüren

Grandmothers çekimlerinde Chantal Ackerman.

Genel itibarıyla herhangi bir meslekle uğraşan kişilerden söz edilirken cinsiyetlerinden bahsedilmez. Kadın doktor ya da kadın şef gibi bir tanımlama yapılmaz örneğin. Sporun bu durumun bir istisnası olduğu söylenebilir. Lakin buradaki fark, sporcuların zaten kendileriyle aynı cinsiyetten kişilerle mücadele etmesidir. Yani diğer bir ifadeyle bu alanda cinsiyetlere atıf yapılmasının öncelikli nedeni branşlaşmadır. Sinema gibi sanatsal disiplinlerde ise böyle bir kategorizasyon olmamasına rağmen yönetmenleri tanımlarken cinsiyetler üzerinden bir ayrım yapılması ciddi anlamda kayda değer bir durumdur. Burada kast ettiğimiz şartlar, törenlerde en iyi oyunculara verilen ödüllerin kadın ve erkekler olarak iki ayrı kategoriye ayrılmasından biraz farklı. Zira yönetmenler için böyle bir ayrım bulunmuyor ama bu ödülü genellikle erkek sinemacılar kazanıyor. Bu genel eğilimi yıkan bir sanatçı oraya çıktığında da "kadın yönetmen" olarak ne kadar önemli bir iş başardığından dem vuruluyor. Yani daha net ifade etmek gerekirse hiçbir sinemacı "erkek yönetmen" olarak anılmazken aynı işle uğraşan kadınlar, sıklıkla "kadın yönetmen" şeklinde tanımlanıyor.

Bu durum aslında pek de şaşırtıcı değil. Çünkü sinema tarihinin geçmişten bugüne yazım sürecinin bu alanda baskın olan erkek sinemasını onore edecek şekilde devam ettiğini söylemek yanlış olmaz. Bu gidişatın da bir sonucu olarak söz konusu ister endüstriyel sinema ister sanat filmleri olsun en büyük yönetmenler düşünüldüğünde akla gelen ilk isimler hep erkekler. Alfred Hitchcock'tan Martin Scorsese'ye, Andrey Tarkovski'den Ingmar Bergman'a uzanan bu geniş skalanın çok çok önemli bir kısmı, erkeklerin donimasyonu altında. Lakin bu durum, sinemanın ilk günlerinden bu yana kadınların yedinci sanatın çok önemli figürleri olduğu gerçeğini değiştiremiyor, belki sadece görmezden gelebiliyor.

1896'da çektiği ve sinemanın ilk anlatısal filmi olarak anılan *Lahana Perisi* (La Fée aux Choux) ile ilk kadın yönetmen unvanını da alan Alice Guy-Blaché'nin oluşturduğu tarihsel bir gelenek, hiç kesilmeden günümüzde kadar devam eden bir durumda. Her ne kadar sıklıkla göz ardı ediliyor olsa da burada devasa bir külliyat yattığı rahatlıkla söylenebilir. Bu külliyatında ne denli büyük olduğunu kanıtlamak adına bazı özel isimleri analım bu noktada: Her ne kadar filmlerinin içerikleri siyasi açıdan son derece tartışmalı olsa da gösterdiği teknik maharetle akıl almaz çalışmalara imza atmış Leni Riefenstahl, rahatlıkla maço bir tür olarak nitelenebilecek kara film janrından son derece özgün işler ortaya koymuş olan Ida Lupino, Fransız Yeni Dalgası'nın kurucularından kabul edilen benzersiz Agnes Varda, En İyi Yönetmen Oscarı'nı kazanmayı başararak bir duvarı yıkan ilk kadın olan Kathryn Bigelow ve şu an anamadığımız sayısız sinemacı... Görüldüğü üzere kadınlar, sinemadan hiçbir zaman uzak kalmamıştı aslında. Son dönemde yaşanan bazı gelişmelerde bu başarılı kadınların hakkının geç de olsa yavaş yavaş verildiğini gösterir nitelikte.

1932'den bu yana yayın hayatına devam eden İngiltere kökenli sinema dergisi *Sight & Sound*, ilk kez 1952'de başladığı bir anketle her 10 yılda bir tüm zamanların en iyi filmlerini belirler. Bu araştırmanın benzerlerinden ve aynı minvaldeki diğer listelerden ayrıldığı nokta, katılımcı kitlesinden ileri gelir. Derginin bu çalışmayı; pek çok önemli yönetmen, sinema profesyonelleri ve film eleştirmenlerinin katılımıyla

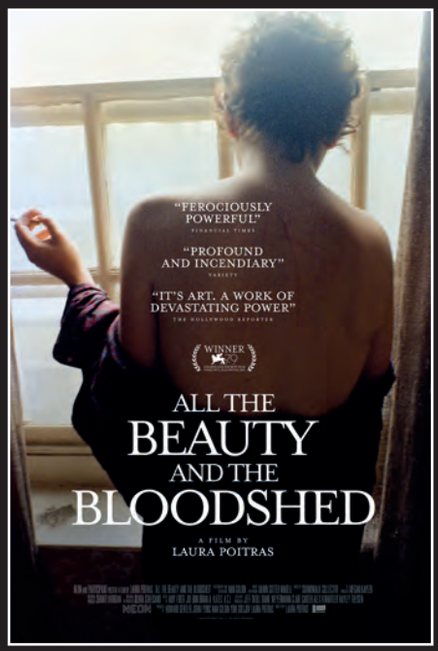

77th Annual Academy Awards sırasında *Wasp* ile "Best Live Action Short Film" ödülünü alan Andrea Arnold.

yapması itibarıyla ziyadesiyle güvenilir sonuçlara ulaştığı söylenebilir. 2022 yılında yapılan son edisyonuna kadar 7 ankette listenin zirvesinde erkeklerden tarafından yapılan filmler yer alıyordu. Fakat sonuçları geçtiğimiz senenin son günlerinde açıklanan en güncel anketin kazananı Chantal Akerman imzalı "*Jeanne Dielman*, 23 quai du Commerce, 1080 Bruxelles" oldu ve böylelikle ilk kez bir kadının yönettiği bir eser bu prestijli unvana ulaştı. Bu başarının bir diğer dikkate değer yanı ise Jeanne Dielman'ın bir kadın tarafından yönetilen bir film olmasının da ötesinde feminist sinemanın da en önemli örneklerden biri kabul edilmesi. Söz konusu durum, buradan hareketle yedinci sanatın tarihinin kalıplardan kurtulmuş, yenilikçi bakışla tekrardan ele alınmasıyla ilişkilendirilebilir ki bu yaklaşım, tozlu raflarda unutulmuş pek çok önemli filmin de hak ettiği değeri göreceği yeni bir sürecin başlangıcına işaret ediyor olabilir.

Sight and Sound'un başını çektiği anketlerin yanı sıra festivallerde verilen ödüllerin de sinema tarihinin yazılmasında çok önemli bir kriter olduğunu söylemek mümkün. Zira her alanda olduğu gibi bu sanatın tarihi de kazananlardan hareketle yazılmakta. Son zamanlarda pek çok önemli festivallerden kadın yönetmenlerin ödüllerle dönüyor olması da bu durumun net bir göstergesi. Tartışmasız en önemli film festivali olan Cannes'da 2021 yılında Altın Palmiye'ye uzanan *Titan* (Titane), ilk filmiyle genç bir kadının kendini tanıma sürecine son derece çarpıcı bir bakış atan Julia Ducournau'nun ikinci uzun metrajlı filmiydi. Benzer şekilde 2022'deki festivallere de kadın yönetmenlerin çektiği filmler ön plandaydı. Sene başında bağımsız sinemanın kalesi Sundance Film Festivali'nin kurmaca kategorisinin

kazananı *Dadı* (Nanny); Berlin'de Altın Ayı'nın sahibi olan *Alcarràs*; San Sebatian'da büyük ödüle layık görülen *Dünyanın Kralları* (Los reyes del mundo) ve son olarak Venedik'te en iyi film seçilen *All the Beauty and the Bloodshed*, bu durumun en net örnekleri olarak gösterilebilir. Kadın sinemacıların eserlerinin bu denli takdir görmesi de halihazırda film üreten kadınların başarısını görünür kılan bir unsur. Tek tek isimlere baktığımızda da kadın bakışının sonuna kadar hissedildiği pek çok filmin, sinemanın görünmez duvara takılıp belirli bir alanda sıkıştığı noktada yedinci sanata yepyeni soluklar getirdiğini söylemek yanlış olmaz.

Bu noktada adını anmayı belki de ilk hak eden isim, Fransız yönetmen Céline Sciamma. Öncesinde çektiği filmlerle dünya festivallerinin radarına çoktan giren sinemacı, 2019'da yaptığı *Alev Almış Bir Genç Kızın Portesi* (Portrait de la Jeune Fille en Feu) ile sadece son yılların değil tüm zamanların en unutulmaz, en çarpıcı aşk hikayelerinden birini ortaya koydu. Sciamma'nın kısa bakışmalara, küçük dokunuşlara sığdırdığı; kelimelere ihtiyaç duymadan imajlar üzerinden aktarılan tutkunun adeta perdeden taştığı bu başyapıtın şimdiden sinema tarihinde kendine önemli bir yer edindiğini söylemek pek de yanlış sayılmaz. Kelimelere ihtiyaç duymamak demişken İskoç yönetmen Lynne Ramsay'den bahsetmemek olmaz. İlk filmi *Sıçan Avcısı* ile (The Ratcatcher) ülkesinin sosyal gerçekçi köklerine çarpıcı bir orijinallikle yaklaşan sanatçı, bir dizi başarılı çalışmanın ardından şimdilik son eseri *Hiçbir Zaman Burada Değildin*'de (You Were Never Really Here) psikolojik drama türüne benzersiz bir yorum getirdi. Öyle ki bu filmde Ramsay, seyirciyi bir savaş gazisinin yaşadığı travmalarla paramparça olmuş zihnine konuk ediyordu. Son dönemin en etkili yönetmenlerinden biri olarak işaret edilebilecek Andrea Arnold ise karakterin yanı başında konumlandırdığı *Akvaryum* (Fish Tank) ve *American Honey* gibi filmleriyle seyirciyi perdede olan bitenle neredeyse tensel bir temasa soktuğu çarpıcı filmleriyle apayrı bir yerde duruyor. Buraya kadar saydığımız isimlere, çektikleri her film festival çevrelerinde ses getirmesinin yanı sıra genel sinema anlayışının dışına çıkmayı başaran Lucrecia Martel, Claire Denis, Jane Campion ve Mia Hansen Love gibi sanatçıları da gözümüz kapalı şekilde ekleyebiliriz.

Her ne kadar bu noktaya kadar adını andığımız sinemacılar daha ziyade sanatsal ve düşünsel yönü ağır basan filmler yapan kişiler olsalar da kadınların film endüstrisindeki etkisini

71th Cannes Film Festival tarafından sunulan Women in Motion Awards Dinner'a katılan Patty Jenkins ve Carla Simon.

sadece bu alanla sınırlamak büyük bir yanılgıya düşmek anlamına gelir. Zira kadınlar, artık pek çok gişe canavarı filmde de kamera arkasına geçiyorlar ve erkek egemen sinema endüstrisinde kendilerine hak ettikleri alanı açıyorlar. Öyle ki endüstriyel sinemanın son yıllardaki amiral gemisi konumundaki süper kahraman filmlerinde dahi kadınların yönetmen koltuğunda oturduğunu görebiliyoruz. Özellikle sinema alanındaki çalışmaları genel itibarıyla pek beğeni kazanamayan DC Comics'in en çok konuşulan filmlerinden biri olan *Wonder Woman*'ın altında Patty Jenkins'in imzasının bulunması, kadınların türlerden bağımsız olarak da ne denli başarılı işler ortaya koyabileceklerinin çok net bir kanıtı. Bu açıdan bakınca bağımsız film *Nomadland*'le En İyi Film Oscarı'nı kazanan Chloé Zhao'nun bir sonraki işinin bir Marvel uyarlaması olan *The Eternals* olması da pek şaşırtıcı görünmüyor. Kaldı ki bu yapımın, özellikle *Avengers: End Game*'in ardından gelen dönemde seyircileri pek de tatmin edemeyen Marvel'ın son dönemdeki en eli yüzü düzgün filmlerinden biri olması da kayda değer bir detay.

Frances Ha'daki oyunculuk performansıyla 21. yüzyılın en kült kadın karakterlerinden birini yaratan Greta Gerwig, imza attığı *Uğur Böceği* (Lady Bird) ve *Küçük Kadınlar* (Little Women) filmleriyle endüstriyel ve bağımsız sinema anlayışlarının tam ortasında konumlanan duruşuyla kısa sürede Hollywood'un yıldız yönetmenlerinden biri halinde geldi. Gerwig'in sergilediğine çok benzer bir tutumu uzun süredir devam ettiren Sofia Coppola için de son 20 yılın en başarılı sinemacılarından biri yakıştırmasını yapmak hiç de abartı sayılmaz.

Tarihi 120 yılı aşan sinemanın ilk günlerinden bu yana son derece önemli işlere imza atmış kadınların hakkı, çok geç olsa da yavaş yavaş verilmeye başlanmış gibi gözüküyor. Festivallerde verilen ödüller de bunun bir işareti olarak değerlendirilebilir. Şunu kabul etmek gerekir ki bu hareketliliğin sinema sanatının daha eşitlikçi bir şekilde ele alınması için yeterli olup olmadığı hala önemli derecede tartışmaya açık. Lakin görüldüğü üzere kadınların etrafına çok uzun süredir örülen duvarlar birer birer yıkılıyor. Erkek meslektaşlarının yenilikçi bir bakıştan uzaklaşarak sinemayı tek tipleşmeye doğru ittiği bir dönemde kadın yönetmenler, beyaz perdede daha önce benzerlerine pek de rastlamadığımız orijinallikte eserler yaratıyorlar. Bu bile hem bu sanatın tarihine hem de geleceğine bakarken daha kapsayıcı, daha çok yönlü bir bakış geliştirmemiz gerektiğini gösteriyor. Zira görmek isteyenler için kadınların elinden çıkmış devasa bir külliyat, geçmişin raflarında duruyor; bu isimlerden bayrağı devralan çağdaş sanatçılar da onların açtığı yoldan önlerine konulan engelleri yıkmaya devam ederek inatla ilerliyorlar. Artık rahatlıkla gelmiş geçmiş en iyi filmlerden biri olduğu söylenebilecek *Jeanne Dielman*'ın ana karakterinin attığı sessiz çığlığı daha da duyuluyor kılıyorlar.

72nd Annual Cannes Film Festival'da *Portrait de la Jeune Fille en Feu* ile Best Screenplay ödülünü Céline Sciamma aldı.

74th Annual Cannes Film Festival'da *Titane* filmiyle Palme d'Or 'Best Movie Award' ödülünü alan Julia Ducournau.

Le Corbusier stüdyosunda, Fransa 1960'lar.

YÖN VEREN MODERNİST: LE CORBUSIER

Yazı: Esra Dede Kağıtçı

Modern mimarinin kökleri İsviçre asıllı Fransız mimar Le Corbusier'ye kadar uzanır. Daha çok Le Corbusier takma adıyla tanınan Charles-Édouard Jeanneret; 20. yüzyıl boyunca birçok farklı alanda önemli bir figür haline gelmiş ressam, tasarımcı, mimar, düşünür ve şehir planlamacısıydı. 1887'de başlayıp 1965'te sona eren hayatı boyunca mimarlık tarihine adını altın harflerle yazdıracağı yaklaşık elli yıllık kariyerinde Avrupa, Japonya, Hindistan ve Amerika'da olmak üzere farklı coğrafyalarda tasarladığı birçok yapıyı ve fikirlerini modern mimarlığa miras bıraktı.

Fransızca, Almanca, İngilizce ve İtalyanca olmak üzere dört dili akıcı şekilde konuşabilen Le Corbusier, 1906'dan 1909'a kadar eğitim aldığı Paris'teki Ecole des Arts Décoratifs'te eskiz ve resim becerilerini geliştirdi. 1911'de İsviçre'deki Zürih Federal Teknoloji Enstitüsü'nde (ETH Zurich) Peter Behrens'in yanında mimarlık okumaya başladı ve üç yıl sonra mezun oldu. 1920'de Paris'te kendi mimarlık firmasını kurdu ve ilk projesini burada tasarladı. Her ölçekte ürettiği 300'den fazla projesinden yalnızca 78'inin tamamlandığına şahit olsa da fikirlerini sadece mimarlık yoluyla değil aynı zamanda çizimler, resimler, heykeller ve tasarladığı mobilyalarla de hayata geçirdi. Çokça seyahat etti ve yorulmaksızın yazarak fikirlerini 34 kitabıyla günümüze taşıdı.

"Uluslararası stil" olarak bilinen mimari yaklaşımıyla modern mimarlığın temellerini atan Le Corbusier, insan etkileşimini kolaylaştıracağı için mimarinin pratik ve işlevsel olması gerektiğini ilk öne sürenlerdendi. Ona göre binaların dış tasarımı işlevlerini yansıtmalı ve bir tasarımın iç mekanı da yapının içerisine girmek zorunda kalmadan sadece dışarıyı gözlemleyerek hayal edilebilmeliydi. Le Corbusier, binaları insanların ihtiyaçlarına

1961'de tamamlanan Capitol Kompleksi, coğrafi ve sembolik olarak, Chandigarh Planı kompozisyonunun zirvesi kabul edilir.

daha duyarlı hale getirme fikrine öncülük etmiş; tasarıma desenler eklemek yerine insanların gereksinimlerini nasıl karşılaması gerektiğini düşünmüş ve modernist estetikle ilişkilendirilen çalışmalarının tipik özelliği olan süslemeden yoksun, sade, basit ve düzenli tasarımlar ortaya çıkarıp çağdaş mimarinin gelişiminde kilit bir figür olmuştur.

Le Corbusier'ye göre yeni mimarinin, insanların istediği ve ihtiyaç duyduğu şeyler etrafında inşa edilmesi gerekiyordu. Mimarın prensiplerini yansıtan Le Corbusian mimari stili ya da daha önce "uluslararası stil" adıyla bahsettiğimiz yaklaşım, geniş, düz yüzeyler ve farklı inşaat yöntemlerini bir arada kullanan bir mimari tarzıdır. Bu stilin prensiplerine göre ev, içinde yaşanılan bir makinedir. Barınak ve huzuru sağlamanın yanı sıra organize eden ve tüm insan ihtiyaçlarını karşılayan birçok farklı parçanın mantıklı ve etkili bir karışımıdır. Bir evin bakımı kolay ve işletmesi ucuz olmalıdır. Bir mimarın işi ise güzellikten, rahatlıktan veya insanların ihtiyaç duyduğu başka herhangi bir şeyden ödün vermeden bina teknolojilerini sonuna kadar kullanmaktır. Mimari stiline ek olarak ona yol gösteren ve günümüzde "Le Corbusier'nin Beş İlkesi" olarak anılan prensiplerine göre binaların boyutuna veya şekline herhangi bir sınırlama getirmeyen serbest plan şemaları kullanılmalı; zemin ve çatı dahil olmak üzere tüm yapıların ana bileşeni olarak betonarmeye yer verilmeli; binaların yüksekliğini vurgularken zemin ve yapı arasında boşluk olduğu fikrini veren açık bir zemin kat düzenlenmeli ve binaların ölçeği, daha büyük veya daha küçük yapıların ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde tutarlı olmalı; dikey çizgileri vurgulamak ve iç alanı artırmak için silindir ve küre gibi temel geometrik şekiller kullanılmalı; yapılarda

1947'de Le Corbusier, Fransa'nın bombalanmasıyla yerinden edilen Marsilya sakinleri için çok aileli bir konut projesi inşa etmekle görevlendirdi.

doğal aydınlatmanın önemi yansıtılmalıdır. Tanımladığı tasarım yaklaşımını ve prensiplerini, doğayı yapının içine taşıma fikrine dayandıran Le Corbusier, açık alanlar ve dikey kurgulanmış bahçelerle prensiplerini dayandırdığı bu fikri birçok yapısında vurgulamıştır. Onu ve mimari stilini daha yakından tanıtmak için başlıca projelerini inceledik ve mimarlık için bu denli önemli bir figürün İstanbul hakkındaki tutkulu düşüncelerini de unutmadık.

Villa Savoye

Le Corbusier tarafından tasarlanan Villa Savoye, onun prensiplerini yansıtan dünyanın en önemli yapılarından biri. İnşaatı 1928'de başlayan ve 1931'de biten Villa Savoye modernist mimarinin sembollerinden biri. Villa Savoye'nin 1920'lerde yarattığı ve "Vers une architecture" ve "L'Esprit Nouveau" kitaplarında özetlediği Le Corbusier'nin Beş İlkesi, bu yapının tasarımında açık ve net bir şekilde gözler önüne serilmiş. Piloti olarak adlandırılan betonarme sütunlar kullanarak Le Corbusier, önce binanın büyük bir kısmını yerden yükseltmiş. Bu pilotiler binanın taşıyıcı yapısını desteklediklerı için serbest bir cephe ve açık kat planı kurgusunun oluşturulmasına imkan vermiş. Yapı etrafını saran geniş bahçe ise Villa Savoye'nin ikinci katından itibaren yapı boyunca uzanan geniş pencere şeritleri sayesinde engellenmeden görülebilmesi sağlanmış. Çatı bahçesiyle de yapının araziden ödünç aldığı yeşil alanın telafi edilmesi amaçlanmış. Yapıda tasvir edilen Beş İlke, Le Corbusier'nin Vitruvius'un "Mimarlık Üzerine On Kitabı"nın modern yorumu olarak da görülmüş; kelimenin tam anlamıyla mimarlar için bir kullanım kılavuzu anlamında değil fakat tasarımın temel ögelerinin bir kontrol listesi olarak da birçok kez tasvir edilmiş.

Ronchamp Şapeli

Ronchamp, Fransa'nın Bourgogne bölgesine bağlı Saône-et-Loire ilinde bulunan bir köy. Le Corbusier, 1950'de II. Dünya Savaşı sırasında hasar gören köydeki kilisenin yerine yeni bir Katolik kilisesi tasarlamakla görevlendirilir. Tasarladığı Notre-Dame du Haut veya daha çok Ronchamp Şapeli olarak anılan yapı, Le Corbusier'nin kariyerindeki en eşsiz projelerden birisi olacaktı.

Ronchamp bölgesi tarih boyunca bir Katolik hac yeri olmuş ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1950'de Le Corbusier, Ronchamp Şapeli'ni yeniden tasarlamakla görevlendirildiğinde, kilise reformcuları, savurganlık ve süsleme konusundaki itibarlarını temizlemek için modern sanat ve mimariyi benimsemiş. Ronchamp Şapeli, Le Corbusier'nin tanımladığı "uluslararası

stil”in bir parçası gibi görünmemesine rağmen modern tasarım anlayışını yansıtan heykelsi bir yapı. Ronchamp'ın kategorize edilememesi, onu 20. yüzyılın en önemli dini yapılarından biri ve aynı zamanda Le Corbusier'nin kariyerinde bir kilometre taşı haline getirir.

Köyün geri kalanından ayrı bir ormanlık alanda yer alan şapel, yapıyı sembolik olarak daha yüksek bir statüye yükselten bir tepenin üzerinde yer almakta. Le Corbusier'nin çalışmalarının aksine, Ronchamp daha çok eğimli duvarları, tavanı ve zemini olan düzensiz bir heykel gibidir. Biçimsel ve yapısal olarak oldukça karmaşık; bununla birlikte programatik olarak da oldukça basit. Ronchamp'ın diğer en dikkat çekici özelliği ise kıvrımlı, yukarı doğru eğimli çatısıdır. Eğimli çatı, duvarlara yerleştirilmiş sütunlar tarafından desteklendiği için binanın üzerinde yüzüyor gibi görünüyor; bu da çatı ile duvarlar arasında kat aydınlatmasına izin veren 10 santimetrelik bir boşluk oluşturmuş. Çatı, makine etkisinin Ronchamp Şapeli'nin genel tasarımındaki tek göstergesidir; eğriliği bir uçak kanadına benzer. Tasarım olarak aerodinamiktir ve devasa boyutuna ve ağırlığına rağmen ağırlıksız gibi görünür. Pencerelerin duvarlara rastgele yerleştirilmesi, tasarımın diğer ilgi çekici özelliklerinden biri.

İnşaatı 1928'de başlayan ve 1931'de biten Villa Savoye modernist mimarinin sembollerinden biri.

Unite d'Habitation

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olağanüstü bir ev ihtiyacı vardı. 1947'de, Avrupa İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerini hala atlatmaya çalışırken Le Corbusier, Fransa'nın bombalanmasıyla yerinden edilen Marsilya sakinleri için çok aileli bir konut projesi inşa etmekle görevlendirilir. Fransa'nın Marsilya kentindeki Unite d'Habitation, ünlü mimar tarafından üstlenilen ilk büyük ölçekli projedir. Le Corbusier'nin 1952'de tamamladığı Unite d' Habitation, topluluk yaşamını vurgulayan, sakinlerin "dikey bir bahçe kentinde" alışveriş yapmasına, oynamasına, yaşamasına ve etkileşime girmesine olanak tanıyan bir dizi yeni konut projesinin ilkiydi.

23 farklı şekilde 8 farklı tipte 337 daireden oluşan 18 katlı döneminin devasa binası, 15,5 m2'lik modüler birime dayanan ve brüt taban alanı 15,5 m2 ile 203 m2 arasında değişen 1 ila 10 kişinin yaşayabildiği modüler dairelerden oluşturulmuş. Her daire bir "yaşam makinesi" veya "machine-à-habiter" olarak tasarlanmış ve zamanın en ileri teknolojisine sahipti. Yapının boyutları ve modüler tasarımı, Le Corbusier'nin kendi tanımladığı Modulor antropometrik ölçeğine dayanıyordu.

Capitol Kompleksi

1951'de Hindistan ve Pakistan ayrıldıktan sonra Le Corbusier, bağımsız Hindistan'ın ilk Başbakanı Jawaharlal Nehru'dan bir dizi idari binanın tasarlaması ve Hindistan'ın Pencap eyaletinin yeni başkenti Chandigarh şehrini yeniden planlaması için davet alır. Bu sayede Le Corbusier, şehir planlama kavramlarını da ilk kez metropol ölçeğinde uygulayabilme şansı bulur: brüt beton, heykelsi cepheler ve yükselen rampalar, onun tanımladığı postkolonyal sivil mimari kimliğin belirleyici özellikleri olur.

1961'de tamamlanan Capitol Kompleksi, coğrafi ve sembolik olarak, Chandigarh Planı kompozisyonunun zirvesi kabul edilir. Batı kanadındaki Rajendra Parkı ve doğu kanadındaki Sukhna Gölü ile birlikte Shivalik Tepeleri'nin eteğinde yer alan bu bölge, şehrin her tarafına uzanan Capitol Park'ı içermektedir. Üç ana binadan oluşan Capitol Kompleksi, Pencap ve Haryana eyaletlerinin ve Chandigarh yönetiminin

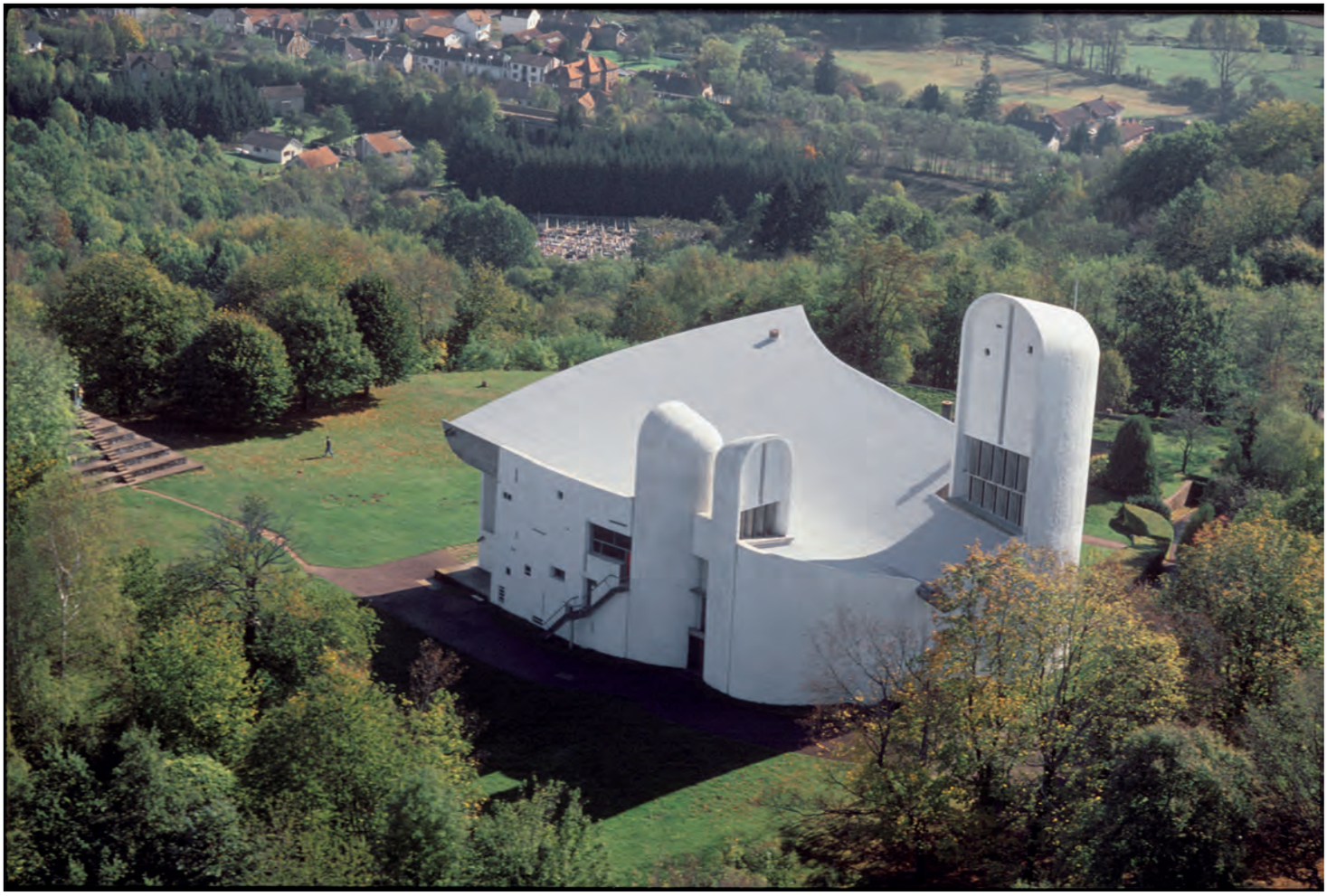

Ronchamp Şapeli, Le Corbusier'nin tanımladığı "uluslararası stil"in bir parçası gibi görünmemesine rağmen modern tasarım anlayışını yansıtan heykelsi bir yapı.

üç temel işlevinin (yürütme, yasama ve yargı) saygınlığını temsil eden resmi bir tasarımla görsel ve fiziksel olarak şehrin geri kalanından ayrılır. Kompleks, aynı anda özgürlük ve moderniteye doğru ilerleyen bir ulusun bağımsızlığını onurlandıran devasa ve heykelsi mimarinin de bir başyapıtıdır. Kompleks, aynı zamanda Le Corbusier tarafından tasarlanan ve inşa edilen en büyük mimari kompleks olma özelliğini taşır.

Le Corbusier, İstanbul ve Atatürk'e Mektubu

Le Corbusier, 1911'deki sekiz ay süren ünlü "Doğu Yolculuğu"nu ya da kendi ifadesiyle "Faydalı Yolculuğu" sırasında İstanbul'da, gittiği diğer yerlerden çok daha uzun süre ayırarak 50 gün geçirir. Düzinelerce eskiz defterini şehirle ilgili çizimler ve notlarla doldurur. İlk kez 1929'da yayınladığı "The City of Tomorrow and Its Planning" kitabındaki fikirler, çoğunlukla İstanbul'daki yedi haftalık gezisinde gördüklerine, özellikle de kasabaların yeşil, açık alanların etrafında inşa edilmesi gerektiği fikrine dayanıyordu. İmparatorluğun sonundaki o günlerde İstanbul'da sadece bir milyon insan yaşıyordu ve Avrupa'daki aynı büyüklükteki diğer şehirlerin aksine yumuşak bir ortama sahipti. Le Corbusier, o dönemin İstanbul'u için, "... insan ve doğa arasında büyüleyici bir ortaklık" diye bahsedecekti.

Le Corbusier, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında İstanbul'u yeniden tasarlamak olan en çok istediği işi alsaydı, İstanbul için her şey çok farklı olabilirdi. 1933'te Mustafa Kemal Atatürk'e yazdığı bir mektupta Le Corbusier, İstanbul'un yeniden inşası için ücret talep etmeden planlar tasarlamak için izin istedi. Mektupta, tarihi görünümünü korurken günümüzün ihtiyaçlarını da karşılamayı önerdi. Ancak 1936'da şehrin planlama ofisinin başına Henri Prost getirilir. Prost, 15 yıl görevde kalır ve yeni cumhuriyetin modernleşme planıyla daha uyumlu gördüğü müdahaleci fikirleri uygulayarak bugün gördüğümüz değişimin başlangıcına sebep olur. Le Corbusier, kaybettiği İstanbul'u planlama şansını asla unutmaz ve bu konu hakkında 1948'de şunları yazar: "Hayatımın en büyük gafı ve hatası olan Atatürk'e yazdığım mektup olmasaydı, harika şehir olan İstanbul'un kentsel tasarımını ben yapardım, büyük rakibim Prost değil. Bu mektupta, ihtilalini yeni tamamlamış bir milletin büyük ihtilalcisine, İstanbul'u asırların tozlu yapılarına yapışmış halde terk etmesini teklif ettim. Sonra ne kadar büyük bir hata yaptığımı anladım."

20. yüzyıl boyunca birçok farklı alanda önemli bir figür haline gelmiş ressam, tasarımcı, mimar, düşünür ve şehir planlamacısı, Le Corbusier.

PARÇALARI TAMAMLAMAK

Yazı: Özgür Kılıç

İlkbahar sayımızı okurken küçük bir es verin. Etrafınıza bakın. Gördüğünüz her bir objenin tarihi var. Sehpanızın, üzerinde duran kahve bardağının, belki de şu an ısrarla çalan telefonunuzun... Aklınıza gelebilecek ve şu an gözünüze görülen her şeyin. Hatta ve hatta elinizde tuttuğunuz derginin bile. İşin özeti şimdilerde hayatımızın birer parçası olan ve de bir noktada normalleştirdiğimiz tasarımlardan biri de yapbozlar. Parçaların birer bütünlük oluşturması, neticede kimi zaman duvarları sergi alanlarına çeviriyor ve çoğunlukla dahil olduğu mekanın karakterini yansıtıyor. Sorumuzu yenileyelim öyleyse: Yapboz nasıl bu günlere ulaştı?

İlk yapboz, 1762'de kartograf ve oymacı olan John Spilsbury tarafından yaratıldı. Spilsbury, öncelikle Avrupa haritasını tahtanın yüzeyine aktardı ve ardından dünyayı dolaşmaya başladı. Bir diğer deyişle, yapbozlar o zamanlar eğitici oyuncaklar olarak adlandırılıyordu. Zira coğrafya eğitimlerine yardımcı olması için öğrenciler tarafından kullanılıyordu. İnce bir tahta parçasına yapıştırılan haritadaki ülkelerin ulusal sınırları testere kullanılarak ayrıldı; bu da İngiltere bir parça, Almanya bir başka parça olması anlamına geliyordu.

Christopher Spencer'ın yapboz şeklinde yapılmış 144 parçalık, 12,5 x 11 metrelik sanat eseri *Trumpscape*, Liverpool.

Spilsbury'nin somutluk kazanan ideasının popülarite kazanmasının ardından coğrafya temasında sınırları genişletti; Dünya, Avrupa, Asya, Afrika, Amerika, İngiltere ve Galler, İrlanda ve İskoçya. Bu ilk bulmaca parçaları İngiliz Kraliyet ailesi de dahil olmak üzere varlıklı hane halkları arasında bir hayli popüler oldu. Kısa süre içerisinde başkaları tarafından da farklı temalar da işlenmeye başlandı. Ancak çiftlikler ve dini sahneler gibi yine eğitime yardımcı olacak konular üzerinden şekillendirildiğinin altını çizmeli. Öte yandan 18. yüzyılda yapbozu icat eden mucitler, son 250 yıldaki gelişimini görseler eminiz ki şaşkınlıklarını gizleyemezlerdi. Zira artık yapbozlar sadece bir eğitim aracı

Brandenburg Kapısı'nın dev bir yapbozu, Berlin Brandenburg Havalimanı.

olmaktan çıkarak yetişkinlerin hobisi oldu; kısacası eğlence boyutuna erişti. Yeniden 18. yüzyıla dönecek olursak; o zamanlarda tüm yapbozlar ahşaptan üretiliyor ve adı da aslında yapboz değil "parçalanmış haritalar" olarak tanımlanıyordu.

İkinci Sanayi Devrimi, sadece endüstrinin hızlı yükselişini ifade etmiyor zira yapboz yapma sürecini de büyük ölçüde geliştiriyor. Litografik baskı tekniklerindeki gelişmeler, bulmaca yapımcılarının ahşap yüzeylere daha yüksek kaliteli baskılar aktarabilmelerine olanak sağladı. Üreticiler, bulmacaların zemin katında maun gibi sert ağaç kullanmak yerine daha ince ahşap katmanların birbirine yapıştırıldığı kontrplağa yönelmeye başladılar. Bu geçiş süreci aynı zamanda kesilmesi daha kolay olan daha hafif ve daha uygun fiyatlı malzemenin hızla yaygınlaşmasına zemin hazırladı. Tabii bu noktada, plakların kesimindeki birtakım kolaylıklardan, ancak yapbozu yapacak olan kişiler için daha karmaşık bir durum yaratan noktadan bahsetmeli: Üreticilerin daha komplike ve birbirine kenetlenen parçaları hızlı bir şekilde oluşturmasına olanak sağlayan, motorlu oyma testeresinin icadı.

Bu icadın ardından modern dünyada yapbozların nasıl üretildiğini merak etmeniz oldukça doğal. Çoğu üretici, istenen görüntüyü, daha sonra hassas çelik bıçaklarla bastırarak birbirine kenetlenen şekilleri oluşturan bir makineye, beslenen bir karton tabakasına yapıştırır. Bir başka marka, benzersiz parçalar yaratmak için lazer gibi daha ileri teknolojiler kullanıyor. Lazer kesim ayrıca parke veya akrilik gibi daha dayanıklı malzemelerin kolaylıkla kullanılmasını sağladığından farklı tasarımlar oluşturmak hayal gücüne bağlanıyor. Hazır söz tasarımlardan açılmışken klasik yapboz anlayışının dışına çıkan parçalara değinmek gerekiyor.

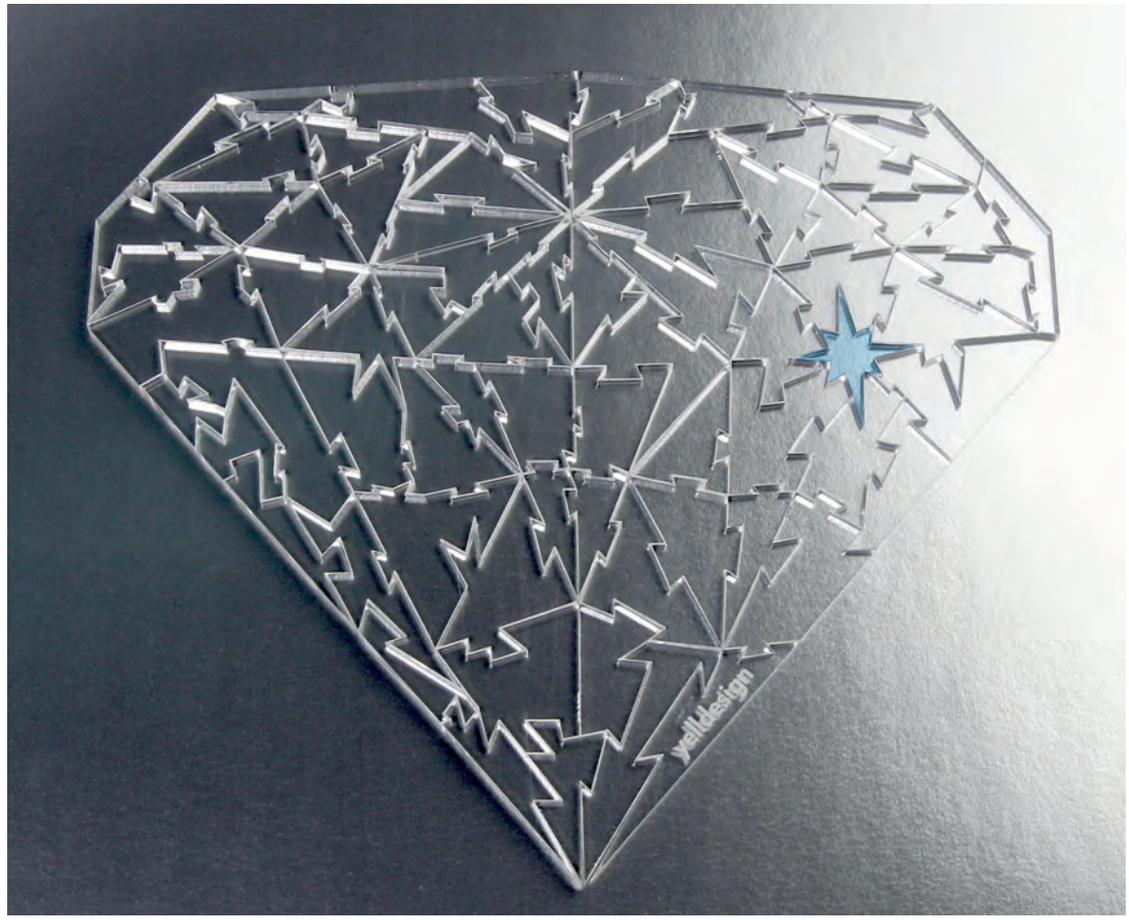

Yelldesign'ın 73 parçalık The Rock yapbozu.

Yapbozların elbette, 2020 yılı ve sonrasında popülerliğine popülerlik eklediği bir gerçek. Zira dünyayı tecrit altında bırakan küresel salgın, yerini yapbozu çözmek gibi ev içi etkinliklere bıraktı. Asırlık eğlenceye olan bu artan ilgiye karşı tasarımcılar, potansiyel bir sanat eseri olarak asabileceği türden yapbozlarla kreatif taraflarını konuşturmaya başladı. Tıpkı Avustralya menşeli Yelldesign gibi. Misyonunu animasyondan yapboz yapımına yönlendiren Yelldesign tasarımını tam olarak anlamlandırabilmeniz için birden çok kez yapboza bakmanız gerekebilir. "The Accident" adını alan bu illüzyon yaratan görüntüdeki şeffaf akrilik yapboz, parçalanmış bir camdan modelleniyor. Tasarım stüdyosu Nervous System ise "Geode" serisi ile sınırları zorlayan isimlerden. Labirenti andıran doğal görünümlerdeki yapbozlar, bilgisayar simülasyonu tarafından yaratılıyor.

Yapbozların parçalarına geldiğimizde ise pek çok marka en büyük ölçülere sahip olduğunu iddia ediyor: Grafika, 54.000 parçayla "Travel Around Art!"ın en büyüğü olduğunu söylüyor. Bir diğer taraftan Ravensburger, 40.000'den fazla parçayla "Memorable Disney Moments"ın hem parça sayısı hem de genel boyut açısından dünya çapında ticari olarak yapılmış en büyük yapboz olduğunun Guinness Dünya Rekorları tarafından onaylandığını iddia ediyor. Kodak, tezine uygun bir adla "World's Largest Jigsaw Puzzle" ile iddiayı 51.300 parça ile üstleniyor.

Yapboz alanında rekorların ayrı bir yeri var. Zira soru yapbozlar için "Guinness Dünya Rekoru var mı?" olunca tek bir cevapla karşılaşmıyoruz. Şimdilik rekor 551.232 parçayla Vietnam'da; hem de 17

Rainbow Puzzle 380 labirent tarzı yapboz parçasına ve aralarında gömülü 11 figüre sahip, Nervous System.

Prestwick golf sahasını tasvir eden yapboz.

saatlik bir tamamlama süresiyle. Elbette tek bir kişinin elinden çıkmıyor bu yapboz. 1.600 kişilik bir öğrenci ekibi bu devasa yapbozu tamamlıyor. Bu denli büyük bir yapbozu elbette evinizdeki yemek masanızın üzerinde yapamazsınız; o yüzden ekip Ho Chi Minh City'deki Ekonomi Üniversitesi'ne gidiyor. Guinness, ayrı bir başlıkta sürelere de odaklanıyor. Sistem çok basit bir zemin üzerine kurulu; Guinness yapbozu size veriyor ve kronometreyi başlatıyor. Deepika Ravichandran 2014 yılında oval şekilli, görüntüsüz 250 parçalık bir yapbozu 13 dakika 7 saniyede çözerek rekorun sahibi oluyor. Hızlı olmasının sebebi ise günde en az bir tane 500 parçalık yapboz çözme alışkanlığı. Sayı 500'e çıktığında ise Joellen Beifuss, 54 dakika 10 saniye rekorunu kırıyor. Kendinize göre birer yapboz koleksiyoneri olabilirsiniz; kim bilir belki 50 tane ya da 100 tane yapbozunuz vardır? Luiza Figueiredo, kötü hissetmenize neden olabilir zira kendisi 2047 yapboza sahip. Bir diğer taraftan su altında da yapboz yapılabiliyor, evet. Dubai'de 2013'te 550 metrekarelik bir yapboz tamamen su altında çözüldü. Rachel Page Elliott ise el yapımı yapbozlardaki en küçük ayrıntıya gösterdiği büyük özen ve genellikle karmaşık parça kesimleriyle oldukça iyi tanınan bir isim. Hal böyle olunca 2005 yılında bir yapbozu, The Golden Retriever Foundation'ın yararına düzenlenen bir açık artırmada 27.000 dolara satılıyor.

Yapbozu her ne kadar bir hobi, eğlence ya da eğitim perspektifinden ele almış olsak da madalyonun bir de nörolojik yüzü var. Öyle ki yapboz yapmak beyin hücreleri arasındaki bağlantıları güçlendiren, zihinsel hızı artıran ve kısa süreli belleği geliştirmenin etkili bir yolu olarak görülüyor. Bir diğer taraftan ruh halini, hafızayı ve konsantrasyonu düzenleyen bir kimyasal olan dopamin üretimini artırıyor. Ayrıca görsel ve mekansal akıl yürütme eğiliminizi de geliştiriyor. Ayrı ayrı parçaları boş alanlarla eşleştirmek görsel ve uzamsal muhakeme becerilerinizi bir üst seviyeye çıkarıyor. Bu eşleştirme öte yandan mantığınızı ve muhakeme yeteneğinizi de etkiliyor. Bir diğer deyişle, yapboz üzerindeyken beyninizin farklı bölümleri harekete geçerek eleştirel ve analitik düşünme becerinizi geliştirmenize yardımcı oluyor.

864 x 204 cm boyutlarındaki 54.000 parçalık "Travel around Art!".

Paris'teki Place de la Concorde'un merkezinde duran 23 metre yüksekliğindeki Luxor Obelisks.

M² DESTİNASYONLAR

Yazı: Doğancan Güngör

Place de la Concorde'daki Hotel de Crillon, 1938.

Bir şehri tam anlamıyla ziyaret etmenin yolu nereden geçiyor? Uzun uzadıya otomobil yolcuklarından mı yoksa koy koy dolaşılan yelkenlilerden mi? Modern çağın elimizden düşürmeye izin vermediği akıllı telefonları bir kenara bırakıp şehrin kalabalığında tamamen içgüdüsel olarak kaybolmaktan mı? Farklı bakış açılarıyla değerlendirmeye alınabilecek bu konuda seyahat anlayışını biraz daha eski usulüyle yaşamak isteyenlerimizin sayısının az olmadığını düşünüyoruz. Fotoğraf çekmenin sadece anı niteliği taşıdığı, anın tadını çıkarmanın her şeyin üstünde tutulduğu ve ziyaret edilen noktanın dünya görüşünüze nasıl bir farkındalık katacağının üzerinde yoğunlaşacağı bu "eski usul" anlayışa tam olarak adapte olmak için belki de biraz teknolojiden uzaklaşmak iyi gelebilir. Zira söz konusu, bulundukları şehirlerin merkezi olarak kabul edilen meydanlar olduğunda, kaybolmak kelimesi farklı bir anlama bürünüyor. Haritanın sesli komutundan çok insiyaki bir yönelimle girdiğiniz sokağın sonunda neyle karşılaşacağınızın merakı kimi zaman sizi binlerce yıl öncesine ya da modern dünyanın göbeğine çıkarabilir. Yorulduğunuzda köşedeki kafede kahve içebileceğiniz ya da sadece tarih ve kültürün tadını çıkarmak için mola verebileceğiniz meydanlar... Meydanların odak noktasında mimari başrolü üstlenirken figüranlar heykeller ve çeşmeler oluyor. Zira çoğu şehir, başlangıçta tarihin merkezi olarak hizmet veren bir alan etrafında inşa edildi. Hal böyle olunca meydanların aynı zamanda şehrin ve dünyanın en önemli yapılarının birçoğunun bulunduğu yer olması şaşırtıcı değil.

Hiç düşünmeden bir meydan söylemenizi istesek hatırı sayılır bir kesimin aklına direkt olarak Times Square gelir. "The Crossroads of the World" olarak da adlandırılan meydan, 1904 yılına kadar Longacre Meydanı olarak biliniyordu. Ayrıca, ismine rağmen geometrik

Trafalgar Meydanı'nın havadan görünümü, Londra.

olarak bir kare olmayan meydan daha çok, yatay ve dikey kesişen sokaklarıyla iki üçgene yakın. Her gün yaklaşık 340.000 yaya ziyaretçisi ve yılda 124 milyondan fazla kişiyle dünyanın en çok ziyaret edilen yerlerinden biri olan meydandaki NASDAQ tabelası, 9 metre yüksekliğiyle dünyanın en büyük LED tabelası olduğu gibi inşa edilmesi 37 milyon dolardan fazlaya mal oldu. Meydanda herhangi bir LED tabela satın almak isterseniz yılda 1,1 milyon ila 4 milyon dolar bir maliyeti de beraberinde getiriyor. Bu kadar ekranın olması parlaklık seviyesini artırırken lokasyonu uzaydan görülebilen birkaç yerden biri yapıyor. Bir diğer klasik olan New Year's Eve Ball'un ilk düşüşü ilk kez 1908'i karşılamak içindi. O günden bu zamana kadar her sene gerçekleşen etkinlik sadece 1942 ve 1943 yılları arasında gerçekleşmedi. Birçok yıldızlı restoranın bulunduğu konumda elbette gastronomiye ayrı bir sayfa açmak gerekiyor ancak meydanda öne çıkan Marriott Marquis'deki "The View" restoranının yeri ayrı. Zira New York'ta şehir siluetinin 360 derecelik heyecan verici panoramik manzarasını sunan tek dönen restoran kendisi. Meydanda zihninizde canlanacak bir diğer imaj da Alfred Eisenstaedt'in *V-J Day in Times Square* fotoğrafı. Bu eser 1945'te, ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndaki zaferini kutlamak için Times Meydanı tarihindeki en büyük kalabalığın —tahmini 2 milyon kişi— toplandığı

Sağ sayfa üst: "The Crossroads of the World" olarak da adlandırılan Times Square, 1904 yılına kadar Longacre Meydanı olarak biliniyordu.

Sağ sayfa alt: 1900'lerin başında Times Square.

zamanda çekildi. O kutlamada, Eisenstaedt Amerika'nın en ünlü öpücüğünü yakalamayı başardı.

New York'un ardından Atlas Okyanusu'nu geçer geçmez karşımıza, Londra'nın en büyük ve en popüler meydanlarından biri olan Trafalgar Meydanı çıkıyor. Westminster Sarayı, Big Ben ve Westminster Abbey ile tanınan City of Westminster'da yer alan lokasyon, İspanya'nın güneyindeki Trafalgar Burnu kıyısının hemen açıklarında 1805 yılında inşa edildi. İlk adı her ne kadar IV. William Meydanı olsa da daha sonra Amiral Horatio Nelson komutasındaki İngiliz donanmasının Fransız ve İspanyol donanmalarını yendiği Trafalgar Savaşı'nı anmak üzere projelendirilmesinin ardından ismini de değiştirdi. Böylece meydanın merkezinde Nelson Sütunu'na (Nelson's Column) rastlamanızın sebebi de ortaya çıkmış oluyor.

Her bir meydanın kendine özgü bir tarihi var ancak Fransa'nın metrekarelerini ayrı bir yerde konumlandırmak gerekiyor. Önceliği Avrupa'nın en büyük şehir meydanlarından olan Bordeaux'daki Place des Quinconces'a veriyoruz. 1820'deki isyanı önlemek amacıyla inşa edilen meydanda Garonne Nehri'ne bakan iki adet 21 metrelik rostral sütun -ki biri ticareti diğeri ise denizciliği simgeliyor- 1829'da Henri-Louis Duhamel du Monceau tarafından dikildi. Place des Quinconces'un ardından Fransa'nın ikinci büyük meydanı

Kinky Boots
WINNER! 6 TONY AWARDS
INCLUDING BEST MUSICAL
PALACE
Winner! 4 TONY AWARDS Best Musical!
An American in Paris
Let's Go Places
HOMEWOOD SUITES
HOME2
Hilton Grand Vacations
DOUBLE FREE SUITES
OPEN 24 HOURS
TOSHIBA

the unhurried
WHISKEY
SINCE 1892
make mine
RUPPERT
SLIPS
Love at First Wearing
AUTOMAT
ORPHEUM
SWAMP FIRE
GRANT PORTER SMITH
Outlaw
STRAND
GOTHAM
MARX BROS.
"A NIGHT IN CASABLANCA"
PEPSI-COLA

seyahat

Altta:
Her 2 yılda bir ağustos ayında Brüksel'deki Grand Place'e dev bir çiçek halı serilir. 3-4 gün süren bu etkinlikteki halıyı oluşturmak için 750.000 begonya kullanıldı.

Place de la Concorde, şahit olduğu tarihiyle evrensel bir etki yaratanlardan. Öyle ki İtalyan yazar, gazeteci ve diplomat olan Curzio Malaparte'ın meydan için sarf ettiği söz ne demek istediğimizi daha iyi açıklıyor: "Place des Quinconces meydan değil, aydınlıktır." Batıda Champs-Élysées, doğuda ise Louvre Müzesi'ne açılan Jardin des Tuileries ile sınır komşusu olan meydan, Fransız Devrimi sırasında infaz yeri olarak kullanılıyordu. Kral Louis XVI ve eşi Marie Antoinette, yüzlerce diğer kraliyet ailesi üyesi ve siyasi figürle birlikte burada idam edildi.

Tarihe tanıklık eden bir diğer lokasyon da Berlin'deki Pariser Platz. Meydan, 1814 Paris Muharebesi sırasında Prusya Ordusu ile birlikte Napolyon'a karşı savaşan müttefikleri anmak için Fransa'nın başkenti Paris'in adını almıştır. Meydandaki binaların çoğu her ne kadar İkinci Dünya Savaşı'nın son aşamalarında yıkıldıysa da Brandenburg Gate halen ayakta.

Üstte:
Praça do Comércio, Lisbon.

Rotamızı Almanya'dan İtalya'ya çeviriyoruz. "Piazza San Pietro" olarak da bilinen Aziz Petrus Meydanı, dünyanın en büyük kilisesi Aziz Petrus Bazilikası'nın önünde konumlanıyor. Hem meydan hem de Bazilika, Roma İmparatorlarının en acımasızlarından biri olan İmparator Nero döneminde burada çarmıha gerildiğine inanılan İsa Mesih'in baş havarisi Aziz Petrus'un adını alıyor. Meydan, tüm zamanların en ünlü Barok sanatçılarından biri olan ve Bazilika'nın iç tasarımında da büyük payı olan Gian Lorenzo Bernini tarafından tasarlandı. Meydanın merkezi de eski bir Mısır dikilitaşıyla dekore edilmiştir ve meydana olağanüstü bir görünüm veren 4 sütun derinliğindeki bir dizi devasa Dor sütun dizisiyle sınırlanmıştır. Bir diğer taraftan 17. yüzyılda eliptik bir meydan yaratmanın çok da kolay olmadığını tahmin edersiniz. Ancak Bernini'nin tasarımının altında aynı zamanda farklı manalar da yatıyordu; meydanın tasarımı ziyaretçileri kucaklama düşüncesiyle tasarlandı. Öte yandan Aziz Petrus Meydanı'nda Roma'da Antik Çağ'dan beri devrilmemiş tek dikili taşa ev sahipliği yapması.

Roma'nın ardından Venedik'e uzandığımızda da İngilizce'de "St Mark's Square" olarak bilinen Piazza San Marco bizi karşılıyor. 118 adadan oluşan bir koleksiyon

Ahlar Köprüsü (Ponte dei Sospiri), Venedik.

Brandenburg Kapısı ve Pariser Platz, Berlin, 1880 dolaylarında.

Pariser Platz adını, 1814 Paris Muharebesi sırasında Prusya Ordusu ile birlikte Napolyon'a karşı savaşan müttefikleri anmak için Fransa'nın başkenti Paris'ten almıştır.

üzerine inşa edilmiş dünyanın en dikkat çekici şehirlerinden biri olan Venedik'in ana lokasyonlarından biri olan meydan, Rialto Köprüsü ve Ahlar Köprüsü (Ponte dei Sospiri) de dahil olmak üzere bazı köprülerle birbirine bağlıdır. Küçük bir parantez açacak olursak; bu iki tarafı birbirine bağlayan köprünün adının nereden geldiğini düşünmüş olabilirsiniz. Venedik'teki mahkumların saraydaki sorgu odasına götürülürken kullandıkları köprü burası. Sorguları tamamlanan ağır mahkumlar köprüden geçerken gördükleri manzara hayatlarında görebilecekleri son manzaraydı. Mahkumlar son kez bu köprüden geçerken Venedik'in manzarasına ve sevdiklerine bakar ve iç çekerlermiş. Bu yüzdendir ki köprünün adı 19. yüzyılda Lord Byron tarafından "Ahlar" Köprüsü olarak yenilenmiş. Ayrıca yerel bir inanışa göre gün batımında köprünün altında sevdiğiniz birini öptüğünüzde aşkınızın ölümsüz olacağı düşünülüyor. İtalya'nın genel olarak tarzına yakışan bir inanış elbette...

Felemenkçe'de "Grote Markt" olarak da anılan Grand Place, Brüksel şehrinde konumlanıyor. Lonca salonları ve iki önemli binayla çevirili: Belediye Binası ve şimdi bir müze olan King's House. Meydan, 110 metre uzunluğu ve 68 metre genişliğiyle rakamsal olarak en geniş meydanlar listesine girmekten çok uzak olsa da genellikle Avrupa'nın en güzel şehir meydanlarından biri olarak kabul ediliyor.

Lizbon'da büyük bir şehir meydanı Praça do Comércio, Tagus Nehri'ne bakar ve aslen 16. yüzyılın başlarında Portekiz krallarının ana ikametgahı olan Ribeira Palace'ın yanında inşa edilmiştir ve bu nedenle hala "Terreiro do Paço" veya " Palace Yard" olarak biliniyor. Avrupa kıtasını Madrid'in ana meydanı Plaza Mayor ile sonlandırıyoruz. Plaza Mayor, III. Philip döneminde 1580 ile 1619 yılları arasında inşa edildiğinden beri şehrin en popüler yerlerinden. Meydan, bugünkü adını almadan önce tarihinde 4 farklı isimi vardı: "Plaza del Arrabal", "Plaza de la Constitución", "Plaza Real" ve "Plaza de la República". 1939'da İspanya İç Savaşı'nın sonuna kadar meydan bugünkü adını aldı.

Asya kıtasında ise yönümüzü Çin'e çeviriyoruz. Central Business District'in hemen yanında konumlanan ve adını kuzey ucunda bulunan devasa binadan alan Pekin'deki Tiananmen Meydanı'nın toplam büyüklüğü 440.000 metrekare; uzunluğu 880 metre ve genişliği 500 metre. Neden özellikle bu meydanda rakamsal verilere değindiğimizi düşünmeniz normal. Bir önceki cümlemizdeki rakamlar Tiananmen Meydanı'nı dünyanın en büyük meydanlarından biri yapıyor.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri dünyanın her yerinde tüm otel ve restoran harcamalarında **%5 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

GİZEMLİ JAPONYA TURU

Hazır rotamızı Asya tarafına çevirmişken Uzak Doğu'nun en uzak diyarı, gizemlerle dolu bir ülke olan Japonya'dan bahsetmemek olmaz. Gelenek ve görenekleriyle de farklı bir atmosferi olan, çeşitliliğiyle dikkat çeken bir destinasyon olarak öne çıkan Japonya'ya seyahat edenlerin zihinlerinde oluşan ortak düşünce ise "Nereye bakarsanız bakın kültürün baskın karakteriyle yüz yüze gelmeniz kaçınılmazdır" şeklinde. Japonya'yı tanıdıkça, keşfettikçe doğruluk payının ne kadar çok olduğunu fark edeceğiniz bu tespit, modern hayatın uç noktalarında gezinen şehir yaşamında bile kendini buram buram hissettiriyor.

Bu ülkenin neresinde bulunduğunuzun bir önemi yok çünkü kültürünün tüm yapı taşlarını farklı uyarlamalarıyla rahatlıkla keşfedebilirsiniz. Geleneğin insan üzerindeki kusursuz tasviri geyşalık kültürü, misafirliğin önemini kendi disiplini içerisinde kusursuz bir şekilde uygulayan Ryokan evleri, sabrın sonsuzluğunu biçimlendiren bonzai sanatı, savaşı sanatsal bir seremoniye dönüştüren Samuray eğitimleri ve sayısız gizemli dokuyla içselleşmiş Japonya, teknolojik zekasının yanı sıra yerel imgeleriyle aklınızı başınızdan almak için oldukça güçlü birikimlere sahip. Bu güçlü birikimlerin bu kadar dar bir coğrafyada nasıl çeşitlendiğini ve sağlam bir şekilde yükseldiğini görmek de insanı şaşırtan bir diğer olgu.

Kültürü, kültürün şekillendirdiği insanı ve coğrafyasıyla Japonya, doyasıya keşfedilmesi gereken ülkelerin en başında geliyor. Setur da bu keşif için "Gizemli Japonya Turu" ile 10 gün sürecek bir serüvene davet ediyor. Tur kapsamında ülkenin en tanınan şehirleri; Tokyo, Osaka ve Kyoto perspektifinde yeni bir kültür, yeni bir coğrafya keşfi seyahat tutkunlarını bekliyor. Bu uzun keşif yolculuğunun başlangıç noktası, Japonya'nın Tokyo'dan sonra ikici büyük şehri olan Osaka şehri. Hemen yakınlarında Japon kültürünün daha Avrupai bir havaya büründüğü ve şehrin görünümünü etkilediği Kobe de turdaki ilk duraklar arasında. "Gizemli Japonya Turu"nun durakları bizim tarihimize de dokunuyor. Öyle ki Ertuğrul Fırkateyni ve Türk Müzesi, binlerce kilometre uzakta bir şehirde, Kushimoto'da kendi kültür ve tarihimize bir kapı aralıyor.

Tokyo'daki Shibuya Scramble Square.

Japon Kültürü'nün önemli bir parçası da çay seremonisi. Çaya verilen bu özel değeri deneyimlemek de tapınakları ve hayrete düşürücü güzellikteki mimari yapısıyla dikkat çeken şehir Kyoto'da yapılmalı. Bu derin kültürün şekillendiği tarihe doğru bir yolculuk için de en önemli duraklardan biri ahşaptan yapılmış en büyük tapınağa da ev sahipliği yapan Nara kenti oluyor. Tabii ki Japonya'nın gizemleri başkentini tanımadan çözülemez. Bu güzel turun ve keşfin son durağı dünyanın en kalabalık ve modern şehirlerinden biri olan Tokyo oluyor. "Gizemli Japonya Turu" eşsiz bir kültürün içinde kaybolmak isteyenler için iyi bir fırsat.

Setur

Setur'un seçkin turları ile ilgili detaylı bilgiye QR kod üzerinden ulaşabilirsiniz.

İspanya'nın en çok tüketilen yemeklerinden birisi olan paella.

MENÜLERDE ZAMAN YOLCULUĞU

Yazı: Selin Ekim

Kesme tahtası üzerinde çeşitli jambon, salam, ciabatta ekmek, domates ve fesleğen yaprakları ile İtalyan aperatif tabağı.

Dünyanın ilk restoranları, Antik Yunan ve Roma dönemindeki tavernalar olarak kabul edilir. Bu yerler, insanların yiyecek ve içeceklerini satın aldığı ve aynı zamanda bir araya gelip sohbet etmelerine olanak tanıyan yerlerdi. Bu ilk restoranlar, bugünkü restoranların temel özelliklerini taşımaktaydı.

Restoran olarak tanımlanabilecek ilk işletmeler 1100 yılında Çin'in Hangzhou ve Kaifeng gibi kalabalık şehirlerinde ortaya çıktı. Bu şehirler bir milyondan fazla nüfusa sahipti. 12. yüzyılda Song Hanedanlığı'nın bu kalabalık başkentleri arasındaki ticaret oldukça hareketliydi. İş için yaşadıkları şehirlerin dışına çıkan Çinli tüccarlar farklı yerel yiyecekler yemek istemiyorlardı. Yolculuğa çıktıklarında yanlarında kendi damak zevklerine uygun yiyecekler getiriyorlardı. Bu iki şehirdeki ilk restoranlar, tüccarların yemek istediği, alışık oldukları yemekleri yapabilmek için açıldı. Güneyden gelen insanlar kendi bölgelerine ait yemekleri artık kuzeyde de yiyebiliyorlardı. Aynı şekilde kuzeydeki başkentten güneye gelenler de yemek problemi yaşamıyordu.

1500'lü yıllarda Japon Şef Sen no Rikyu'nun yarattığı "Kaiseki" yeni bir mutfak geleneği olarak kabul gördü. Japon yemeklerinin belli bir yer ve mevsiminin hikayesini anlatarak bir tören ritüeliyle sunulmasına dayanıyordu. Gelen kuşaklar bu geleneğe daha estetik, daha zengin bir görüntü ve içerik kattı.

Avrupa'da ise biraz gecikmeli olarak "tabildot" olarak bilinen farklı bir gelenek başladı. Bu restoranlarda insanlar ortak bir masada, sabit fiyatla yemek yiyordu. İlk başlarda, her gün öğlen aynı saatte yalnızca bir yemek servis edilirdi. Yemeğin ücreti mekana girer girmez ödenmekte, daha sonra masalara geçilip yemek yenmekteydi. Bu şekilde yemek satışı yapan yerlerde menü ve yemek seçeneği yoktu. O gün ne yemek yeneceğine müşteriler değil yemekleri pişiren aşçılar karar verirdi.

18. yüzyıla geldiğimizde, günümüzdeki anlamıyla modern restoranların temeli Paris'te atıldı. 1765 yılında Poulies Caddesi'nde pişirdiği çorbaların sağlığa iyi geldiğini iddia eden Boulanger adında bir kişi tarafından açıldı. Restaurers adını verdiği restoranın kapısında şu sözler yazıyordu: Venite ad me, omnes qui stomacho laboratis, et ego restaurabo vos -Hepiniz bana gelin! Açlıktan bağıran midelerinizi ben susturacağım. Ve bu mekan, restoran kelimesinin bugünkü anlamında kullanıldığı ilk mekan oldu.

Restoranın tarihi, doğduğu yer olan Fransa'nın tarihiyle iç içe geçmiştir. Fransız Devrimi sonucunda sarayda yemek hazırlayan aşçılar işsiz kalıp kendilerine mekan açmaya başladılar. Öyle ki ihtilalden önce Paris'teki restoran sayısı 100'ü

Fransız mutfağından sebzeli kızarmış ördek göğsü kavrulmuş yabani mantar ve patates ile.

bulmazken 1834 yılında bu sayı 2 binin üzerine çıkmıştı. Peki burjuva sınıfını, restoranları bu derece sevmeye iten şey neydi?

O güne kadar sadece krallara ait olan seçme lüksü, özel olmak, etraflarında isteklerini yerine getirmeye hazır insanların hizmet vermesi gibi sebeplerin insanları restoranlara çekenlerin başında gelmiş olduğu düşünülebilir. Ataları olan tüccarların, hanların koca masalarında dirsek dirseğe oturup önlerine gelen yemeğe razı oldukları günlerden sonra kendilerine ayrılmış tertemiz beyaz örtülü, mum ışıklarıyla aydınlatılmış masalarda oturma ve garsonlarının uzattığı menüden istediklerini seçme imkanı, dönemin insanları için yeni ve çekici olmuştu.

Modern anlamıyla menü; yiyeceklerin özelliklerine göre birbirlerine uyumlu gruplar halinde sıralanmasına denir. Menüler hazırlanırken servis sırasına göre gruplanır ve yazılır. Fix menü, a la carte menü, kokteyl menüsü, ziyafet menüsü gibi onlarca çeşidi vardır. Menü planlaması yapılırken mevsimsel ve bölgesel özellikler, besin değerleri, ekonomik yönden uyum, işletme olanakları gibi kriterler göz önüne alınır.

Menünün tarihsel gelişimine bakıldığında; yemeklerin gruplandırılmasından servis sırasına, öğün seçiminden konuk serbestliğine

Ekmek ve çeri domateslerin yanında kasede servis edilen gazpacho.

kadar birçok konuda çalışmalar yapılarak emek verildiği görülür. Bu bakımdan kabul görmüş prensipler, itiraz götürmez ve neredeyse bozulamaz şekildedir. İşte bu süreç "klasik menü" olarak adlandırılan dönemden günümüze kadar gelişip değişerek gelmiş ve günümüz menüsü olarak son şekline kavuşmuştur.

Klasik menünün Fransız gastronomisinden doğup ünlendiği ve buradan da bütün dünyaya yayıldığı görülür. Gerçekten de Fransa Kralı XV. Ludwig (1710-1774) zamanında menüler, zarif sofra sanatının da gelişmesine kaynaklık etmişlerdir. Yemeklerin servis sırası önemsenerek takipleri menü kartlarıyla sağlanmıştır. Diğer taraftan Rus sofra adetlerinin de yemek sıralamasında etkili olduğu görülür. Örneğin; yemekten önce iştah açıcı küçük yemeklerin verilmesi gibi. Yemeklerin sıralanışında Fransız mutfağı da rol oynamıştır. Fransız menüsünde meyveden önce peynir; Alman menüsünde ise meyveden sonra peynir alınması, dikkat çeken bir başka ayrıntıdır. Her ülkenin kendine özgü yemekleri olduğu gibi farklı menü düzenleri de vardır. Gelin şimdi hep birlikte menü kavramının ortaya çıktığı Fransa'ya uzanalım, klasik Fransız restoranlarının menülerine göz atalım. Fransız restoranlarında içerikleri bölgesel olarak değişmekle birlikte menülerin dizilimi genellikle bu şekildedir.

Chicago, Illinois'deki The Palmer Hotel'in 1885 yılındaki menüsü.

Fransız menüsü
Hors-d oeuvre (başlangıç): Menüde başlangıç olarak salatalar, havyar, kabuklu deniz ürünleri kokteyli, somon füme, kaz ciğeri yer alır.

Potage (çorba): Soğan çorbası, konsome, kabuklu deniz ürünleri çorbası (bisque), patates çorbası menülerde en sık rastlanan çorbalardır.

Farinaceous (makarna, risotto): Bu başlık altında pek çok farklı pirinç ve makarna yemekleri yer alır. Makarna yemekleri spagetti Napoliten, ravioli ve gnocchi en çok tercih edilenlerdir.

Entrée (ana yemek): Menüde en çok çeşit kuşkusuz ana yemeklerdedir. Balık, tavuk, dana, kuzu ve ördek eti hemen her menüde yer alır.

Entremets (tatlı): Fransızlar yemeğin üzerine tatlı yerine peynir de yemeği tercih ederler. Bu nedenle dünyaca ünlü Fransız tatlıları, dondurma, kek ve meyvelerle birlikte onlarca çeşit yerel peynir de bu başlık altında yer alır.

İtalyan menüsü
Antipasti (başlangıç): Çok sayıda küçük atıştırmalıktan oluşan antipasti, zaman zaman sıcaklar ve soğuklar ya da deniz ürünleri ve kara ürünleri gibi kategorilere ayrılabilir. Antipasti tabağında zeytin, ançuez, sucuk dilimleri, biber, enginar kalbi, peynir çeşitleri, meyveler, krakerler gibi birçok çeşit bulunabilir. Genel hatlarıyla ızgara sebzeler, zeytinyağlılar ve bruschetta başlangıcın temel tabaklarından.

Primi piatti (ilk yemek): İlk tabak genellikle nişastalı bir üründür. Gnocchi, risotto ya da makarna olabileceği gibi bir tart, sebzeli flan ya da ev sofralarından bahsediyorsak çorba da olabilir. Zaman zaman menülerde makarna ve fasulyeyle yapılan ve pasta fagioli denen yemek de karşımıza çıkabilir.

Secondi piatti (ikinci yemekler): İkinci tabak genellikle et yemeklerinden oluşur. Balık, tavşan ya da dana etinin yanı sıra bayram dönemlerinde kuzu ve keçi eti de yemeklere girer. Tavuk genelde sadece ev sofralarında karşımıza çıkar ancak restoranlarda hindi ve bıldırcın gibi ürünler tavuk yerine kullanılır.

Contorni (yan ürünler): Secondi piatti'yi destekleyen sebze yemekleridir. Çoğu zaman menülere dahil edilmez ancak ev sofralarında ve fiks menülerde zaman zaman secondi piatti, contorno ile beraber gelir.

Dolci (tatlı): Tahmin edileceği üzere tiramisu, panna cotta ve dondurma çeşitlerinden oluşur.

İspanyol menüsü
İspanyol restoranlarında ise menüler oldukça farklıdır. Öğlen ve akşam yemekleri mutlaka birkaç küçük mezeyle başlar, ana yemekle devam eder.

Tapas: Küçük meze tabakları.
Gazpacho: Soğuk domates çorbası.
Ensalada: Salata.
Paella: İspanyol pirinç yemeği.
Ana yemek: Kızartılmış deniz ürünleri, tavuk, kuzu ve dana etleri.
Tatlılar: Churros, flan gibi geleneksel tatlılar.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal sahipleri dünyanın her yerinde tüm otel ve restoran harcamalarında **%5 indirim ayrıcalığına sahiptir.**

PAPER MOON NEZDİNDE

Röportaj: Aylin Kumdagezer Portre: Emre Kapçak

Giuseppe Pressani

‘90’lı yıllarda bünyesine eklediği İstanbul lokasyonunun ardından Paper Moon’un dünden bugüne değişen ve sabit kalan yönlerinin mutfak tarafını Executive Chef Giuseppe Pressani’den, yönetim kısmını ise Genel Müdür Pelin Bingül’den dinliyoruz.

EXECUTIVE CHEF GIUSEPPE PRESSANI

Mutfağın aslında sizin için aile prensibi olduğunu biliyoruz. Zira bu alanda siz üçüncü kuşağı temsil ediyorsunuz. Damak tadının belirli aralıklarla değiştiğini düşünürsek, siz bu sürece nasıl adapte oluyorsunuz?
Bildiğiniz gibi teknoloji gelişiyor bu yüzden de tabakların hazırlanış şekilleri de değişim gösteriyor. Aslına bakarsanız teknoloji bizlere yani mutfağa çok yardımcı oluyor. Elbette sadece yemekleri değil, besinleri de etkiliyor bu durum. Dünyanın bir ucundan sebzeler ithal ediliyor ya da bu topraklarda yetişiyor bu yüzden mutfak büyüyor. Misal daha önce Türkiye sınırlarında bulamadığınız ürünleri bulabiliyorsunuz ya da size yemeğin kaç dakikada hazır olacağını söyleyen fırınlara yatırım yapıyorsunuz. Teknolojinin yanı sıra denemelerle farklılık yaratmaya çalışıyoruz. Klasik yemekleri herkes bilir ancak bizim önceliğimiz yeni ürün, teknoloji ve süreçlerle besinleri finalize etmek ve farklılık yaratmayı tat olarak hissetmek.

Mutfak sadece yemek yapmakla alakalı olamayacak kadar geniş bir alanı kapsıyor. Yönetim anlayışınızdaki felsefe nedir?
Restoranda büyümüş biri olarak bu sistemin her pozisyonunda yer aldım. Ayrıca 1999’dan beri farklı lokasyonlarda Paper Moon’un bünyesindeyim. Önceliğimiz bizimle birlikte bu bünyede çalışabilecek en uygun insanları bulmak. Bu arayışımız da sadece eğitimden ya da mutfaktaki becerilerinden geçmiyor çünkü bunları öğrenebiliriz. Karakter, tavır, profesyonellik gibi noktalar bizim için önemli. Paper Moon’da bir aileyi yönetir gibi çalışıyoruz. Demek istediğim bugün kızınızın yanlış yaptığını düşündüğünüzde onu uyarırsınız değil mi? Biz de aynı hissiyatla hareket ediyoruz. Mizanplas sırasında mutfağımızda müziği eksik etmiyoruz; insanların keyifli olmasını istiyoruz çünkü fikrimce eğer yaptıklarından zevk alırlarsa ortaya çıkan yemek çok daha güzel oluyor; bu da bizim sırrımız.

Mutfakta malzeme tedariki en önemli kalemlerden. İtalya ve Türkiye tarafında bu konuyu nasıl ele alabiliriz?
Malzeme tedariki konusunda çok hassasız çünkü bizim için fiyattan çok kalite ön planda. Örneğin üç farklı balıkçı, kasap ve sebze aldığımız tedarikçiyle çalışıyoruz. Bölgedeki en iyi malzemeyi bulmak adına her zaman kaliteyi kontrol etmek zorundayız. Bu yüzden belli aralıklarda numune alarak fiyat/kalite performansını değerlendiriyorum.

Ben 1996'dan beri Türkiye'deyim ve o zamanlarda ürüne erişim konusunda zorluklarla karşılaşıyorduk ancak şimdi mükemmele yakın. Burrata ya da bir İtalyan gibi İtalyan peynirleri üretiliyor. Örneğin İtalya'dan Türkiye'ye gelerek burada bir iş planı hazırlayan daha sonra da bufala mozzarella, burrata, mascarpone ve ricotta gibi peynir üretimine başlayan İtalyanlar kaliteyi de artırmaya başladı. Hatta ve hatta İtalya'dan daha iyi ürünler çıkarılması söz konusu çünkü burada üretim yapılıyor. Ve tabii ki peynir gibi ürünlerin ithal süreçlerinin uzun olması demek üretimden 2-3 gün sonra ürüne erişmeniz anlamına geliyor bu da elbette tazeliği etkiliyor. Demek istediğimiz artık Türkiye'de her bir ürünü bulabiliyorsun hatta İtalya'dan gelen tohumlarla doğru koşullar altında San Marzano domatesi bile yetiştirilmeye başlandı ki tipik bir Napoli domatesidir. Ayrıca Napoli'de dünyanın birçok noktasına bufala satan bir üretici Türkiye'ye süt analizine geldiğinde ve buradaki sütten yapılmış bufalanın tadına baktığında çok etkilenmişti. Zira Türkiye'deki bufalalar daha az sütten yapılsa da kalitesi sütün yağından dolayı yüksek ancak İtalya'da daha fazla süt kullanıp kalite bir tık daha düşük oluyor.

Mutfak, aslına bakarsanız bir taraftan geleneksel bir sistem. Öte yandan da modernleşen dünyanın noktalarını konuşuyoruz. Geleneksellik ile modernite arasındaki dengeyi nasıl sağlıyorsunuz?
Paper Moon nezdinde esas aldığımız bir standartımız var ancak yemekler üzerinde farklılık yaratmanın yollarını arıyoruz. Örneğin balık tedarikçimiz elinde iyi bir kılıç balığı olduğunu söylerse Sicilya usulü bir tabak hazırlarız ya da aklıma bir fikir geldiyse ertesi gün onu denerim, nar ve mascarponeli risotto örneğinde olduğu gibi. Her gün farklılık yaratmanın yollarını arıyoruz çünkü Paper Moon'u tercih edenlerin her defasında farklı bir deneyim yaşamasını istiyoruz. Tradisyonel ve moderni bu şekilde harmanlıyoruz.

Türkiye'deki ilk zamanlarınıza geri dönelim; yediğiniz en garip şey nedir?
Sanırım henüz böyle bir tecrübem olmadı ancak Türkiye'ye ilk geldiğim zamanlar tat konusunda bazı sorunlarla karşılaştım elbette. Şimdilerde işkembe ve kokoreçi seviyorum, işkembeyi sabaha karşı tercih

ederim tabii. Ayrıca ilk zamanlarda baharatlardan dolayı kebabı çok yiyemiyordum fakat zaman içerisinde alıştım tabii ki. Gerçek Türk mutfağını seviyorum, sadece kebaptan bahsetmiyorum.

Türkiye'deki favori yemeğiniz nedir?
Sebzeli et güveç, künefe, kaymaklı baklava ve ballı cevizli balkabağı... Mamma mia!

Müzik listenizdeki ilk 3 sanatçı?
Blues çok severim. Mario Biondi ve Barry White ilk sıralarda, üçüncü ise Adele.

Tüm dünya mutfaklarını düşünürsek ortak ve de vazgeçilmez bir ürün var mı?
Her mutfağın kendine göre bir dinamiği ve enteresan olduğu bir nokta var. Hepsinin gerisinde bir tarih ve gelenek var; tadına baktığınız yemekler sizi geçmişte bir yere götürüyor. Öte yandan farklılığın basitlikten geçtiğini düşünüyorum. Örneğin İtalyan mutfağının temeli basit ve kolay aslında. Bir makarnayı en basit haliyle çeşitli soslarla farklı öğünlerde tüketebilirsiniz bu yüzden İtalyan mutfağının herkes tarafından sevildiğini ve kabul gördüğünü düşünüyorum.

GENEL MÜDÜR PELİN BİNGÜL

Kişisel ve mesleki hayatınızı düşünürsek yenilik sizin için ne ifade ediyor?
Özellikle kariyer alanında hayatımıza kattığımız her yenilik bizi geliştiren bir tarafın besleyici yönünü oluşturuyor. Bilhassa yeme içme sektöründe bu anlayış; trendleri yakalamak, aynı sayfada olabilmek ve gelişmeleri takip etmek adına çok önemli. Dönem değişiyor, süreç değişiyor, hayat değişiyor ve elbette yeme içme alışkanlıklarımız da şekil değiştiriyor. Bütün bu devinim içerisinde yenilenmeye direnmek gelişimi engeller. Dolasıyla dünyanın döngüsünde olduğu gibi hepimiz dinamiğin içerisinde kendimizi var etmeye çalışıyoruz.

İşin mutfağından yönetim tarafına geçiş süreciniz nasıl oldu?
Tamamen mutfak odaklı olmak müthiş bir özveri ve aynı zamanda da yaşam tarzı. Şahsen, sadece ve sadece mutfakta kalmaktan çok hoşlanmadığımı idrak ettim. Mutfağı anlayarak yönetmek ve ekip içerisinde bir takım oyuncusu olmak bana daha farklı geldi. Bir de işin hep yönetsel tarafına daha yatkın ve istekli olmamın da etkisi vardı. Bu nedenle her ne kadar tezgah arkasında kalmamayı kendim tercih etmiş olsam da mutfakla hep temas halindeyim. Zaman içerisinde çeşitli projelerde yer aldım ve bunların çoğu; sıfırdan bir restoranı kurgulamak, hayal etmek ve hayata geçirmek üzerine kurulu müthiş bir deneyimin parçasıydı. Daha sonra, hayatımın daha olgun ve deneyimli bir döneminde, Akmerkez Lokantacılık ile yollarımız kesişti. Elbette Paper Moon gibi 26 yıllık köklü bir restoranda, hem var olan düzeni sürdürmek hem de yenilikler katarak ilerlemek çok farklı bir deneyim.

Pandemi şüphesiz birçok sektörü etkisi altına aldı ancak yeme içme sektörünün en çok etkilenen başlıklar arasında olduğunu söyleyebiliriz. Paper Moon bu süreci nasıl geçirdi?
Pandemi her ne kadar talihsiz bir dönemde olsa da avantaja çevireceğimiz ortamlar yarattık. Bu nedenle, Paper Moon'u yeni dünyaya adapte etme konusunda yoğun çabalar sarf ettik. Misal ilk adım paket servisiydi ki normalde bu segmentteki restoranların paket bölümü yoktur. Ancak şimdilerde çok aktif bir alan yarattığımızı söyleyebilirim. Yine aynı dönemde Bodrum Paper Moon hayata geçti ve üçüncü sezonumuza gireceğiz. Bu proje de bir yenilikti zira Paper Moon'un kendi tarihinde de aslında hiç Güney'e inmek gibi bir düşüncesi yoktu. Sezonluk personeller yerine yine kendi personelimizle- %60'ı kemik kadrodan- bir ekip kurduk. Üç sezondur aynı kurguyla bu ekibi koruyorum. Şimdilerde ise Paper Moon'a yeni hedefler koyarak ilerlemeye devam ediyoruz.

Hazır ekipten bahsetmişken ekip kurulurken özellikle dikkat ettiğiniz hususlar neler?
Bilinen markaların en büyük başarısı ekibine yatırım yapmak ve ekibini elinde tutmak. Bir diğer deyişle, doğru ekibi elinde tutabilme becerisi insan yönetimi olduğu gibi bir markayı da başarılı kılar ve biz bu konuda bir hayli fazla mesai harcıyoruz. Detaylandıracak olursak ilk olarak Paper Moon zaten kıdemli

ekipleri çalıştıran bir marka. Öte yandan halihazırda var olan ekibi ciddi eğitim programlarına-personel eğitim programları, yönetici eğitimleri, yeme içmeyle alakalı ayrı eğitimler- tabi tutuyoruz. Yeme içme sektöründeki en ufak detaylardan en genel bilgilere varıncaya kadar eğitimlerimizi sürdürüyoruz. İkinci sırada kariyer eğitimleri var; bütün çalışan arkadaşlarımızın kariyer yönünü çizmek adına. Şu an aktif olarak teori ve pratikte 6 aylık eğitimlerine devam eden beş tane supervisor'ımız var. Bir bütün olarak bu iki maddeye baktığımızda bütün personelimiz aslında bir araya geliyor. Birbirlerinin bilmedikleri yönlerini keşfederken sahada da uygulayabilecekleri ortamları yakalıyorlar. Ayrıca bünyemizde farkındalık yaratmak adına yaptığımız eğitimler de oluyor. Bütün bunlar ekibi dinamik tutuyor ve monotonluktan çıkarıyor. Neticede ise farkındalığı yüksek ve aynı dili konuştuğumuz bir ortam yaratılıyor.

Yemeğin tadı kadar göze hoş görünmesi de önemli elbette. Reçetenin ardından tabak yaratma konusunda nasıl bir yol izliyorsunuz?
Şahsen Paper Moon İstanbul'un "high trattoria" olduğunu düşünüyorum. Demek istediğim; "trattoria" mutfağı ancak bunu bir "fine" ortamda sunuyor. Daha minimalist sunumlar insanlara soğuk ya da deneysel geliyor olabilir. Fikrimce İstanbul lokasyonu bu konuda insanları daha iyi hissettiriyor ve samimi geliyor. İstanbul dışındaki Paper Moon menüleri daha minimalist kalıyor ve çoğunun yüzünü değiştirmeye başlamış bir görüntüsü var ancak biz hala '90'lı yıllardaki ilk Paper Moon'u yaşatıyoruz.

Özellikle yeme içme alanındaki ataerkil yapı hakkında düşünceleriniz nedir?
Eskiden çok daha ataerkil bir mutfak vardı ancak şu an kırılmalar yaşıyoruz. Aşçılık okulları, özel okullar ve genç insanların sektöre dahil olmasıyla dengelerin değiştiğini düşünüyorum. Bir diğer taraftan zaten dengede tutulmasını savunanlardanım; ne sırf kadın ne de sırf erkek olmalı. Bence hayatta da olduğu gibi her şeyin bir dengesi var.

İşin mesleki deformasyon kısmında, restoran seçimleriniz hangi kurallara göre belirleniyor?
Sanki hiç sektörden biri değilmişim gibi hareket edebiliyorum. Yeni açılan yerleri takip ediyorum muhakkak. Daha küçük ve samimi yerleri ziyaret etmekten hoşlanıyorum. Kısacası damak tadıma uygun olan ve gitmekten keyif aldığım restoranlarda bulunmayı seviyorum.

Hayatınızın sonuna kadar size yemek yapmasını istediğiniz bir kişiyi söyler misiniz?
Sonuna kadar Alain Passard'ın yemeğini yemek isterdim.

YapıKredi Crystal

Yapı Kredi Crystal ile Paper Moon'un eşsiz lezzetlerini deneyimlerken **%20 indirim ile ayrıcalıklısınız.**

Gucci ve Adidas iş birliğindeki seçki, Gucci'nin Sonbahar/Kış 2022 koleksiyonunun bir parçası olarak tanıtıldı.

TERS KÖŞE

Yazı: Ekin Kurbetçi

Givenchy ve (b).STROY, NFT ile geliştirilmiş bir kapsül oluşturmak için Felt Zine ile iş birliği yapıyor.

Jonathan Anderson üçüncü ve son iş birliğinde Hayao Miyazaki'nin hayal dünyasını bir kez daha yorumluyor.

Moda, bazen geriye dönüp baksa ve tarih ara sıra tekerrür etse de her sezon bizi yeniden heyecanlandırmayı ve merakımızı tetiklemeyi başarıyor. Kreatif direktörlerin kural kitabı yok. Senaryo, her sezon yeniden yazılıyor; oyun alanı biraz daha genişliyor. Yüksek moda kavramını yeniden sorgulayan markalar sayesindeyse sokak modası, trend akımları ve lüks arasındaki sınırlar bulanıklaşırken tam da bu noktada iş birlikleri devreye giriyor.

Tıpkı 'logomania' gerçeği gibi farklı isimlerin iş birlikleri için de moda dünyasının vazgeçilmezleri arasında diyebiliriz. Supreme ve Louis Vuitton'un 'ikonik' titrini hak eden birlikteliğiyle başlayan bu furya, Fendi ve Versace gibi iki rakip İtalyan'ı bile yan yana getirmeyi başarmıştı. Şimdilerdeyse iç içe geçen stil oyunları sayesinde ters köşe isimleri daha fazla bir arada görür olduk. Tam anlamıyla güç birliği yapan markalar, tüm kozlarını kullanarak yaratıcılık ve vizyon dolu parçalardan oluşan koleksiyonlar çıkarıyor. Biraz geriye dönüp Birkenstock ve Manolo Blahnik partnerliğini hatırlayalım. Konfor, işçilik ve yaratıcığı buluşturan ürünler, iki dünyanın en güçlü yanlarını bir kapta eritmişti.

Gucci x Adidas, Burberry x Supreme, Jacquemus x Nike ve Dior x Birkenstock ile geçen oldukça hareketli bir yılın ardından 2023'te de ters köşe buluşmalar heyecanın dozunu yüksek tutacağa benziyor. Louis Vuitton ve Yayoi Kusama'nın puantiyeden oluşan spiritüel dünyasıyla oldukça hızlı bir başlangıç yapan 2023 için beklentilerin çıtası yükseldi. Sanatı ve modayı buluşturan Louis Vuitton ve Yayoi Kusama birlikteliğinin ardındansa sıra sokak stilini odak noktasına koyan rafine buluşmalara geldi.

Yüksek moda sahnesine 2017'de adım atan Supreme, yeni partneri Balenciaga ile merak uyandırdı. Geçtiğimiz şubat ayından bu yana Supreme'in kreatif direktörlüğünü üstlenen Tremaine Emory, Balenciaga ile güçlerini birleştirerek ayakkabı ve giyim

Simon Porte Jacquemus'nün imza estetiğini minimalist spor giyim silüetlerine taşıyan bir koleksiyon, Jacquemus ve Nike.

ürünlerinden oluşan kapsül bir koleksiyona imza attı. Partnerliğin ilk sinyalleri ise Paris Moda Haftası kapsamında gerçekleşen Balenciaga şovunda, klasik Supreme logosu yerine Balenciaga'nın ismini taşıyan bir tişörtle verildi.

Levi's da sezonun ajandası dolu isimlerinden. Markanın 2023 yazı için Ambush ve Ganni ile iki ayrı iş birliği bulunuyor. Tokyo temelli Ambush, punk esintili, cesur ve lüks sokak tasarımlarıyla tanınıyor. Alışılmışın dışındaki tarzıyla rakiplerinden ayrılan marka, Levi's ile motosiklet ilhamlı ikinci iş birliğiyle karşımızda. Ganni'nin duruşu ise bu bakış açısından biraz daha farklı. Kopenhaglı markanın Joyride ismini verdiği 2023 İlkbahar/Yaz koleksiyonunda birçok farklı isimle güç birliği bulunuyor. Levi's ile bitkisel boyalı denimlere imza atan Ganni, Barbour ve 66°North ile de 'upcycling' yaptığı parçalara koleksiyonda yer veriyor. Kreatif direktör Ditte Reffstrup'a göre iş birlikleri sektörün olmazsa olmazı. "Ben bir iş birliği bağımlısıyım. Kimyamız uyduğunda ve fikirler uçuşmaya başladığında heyecanlanıyorum. Sektör olarak, özellikle de modayı daha sorumluluk sahibi yapmak istiyorsak birlikte daha çok çalışmalıyız."

Modanın geleceği iş birliklerinden geçiyorsa kreatif direktör Matthew M. Willams ile Amerikalı düo Brick Owens ve Dieter Grams bizi tam anlamıyla bir zaman makinesine yerleştiriyor. Givenchy ve (b).STROY'un kapsül koleksiyonu daha kapsayıcı, inovatif malzemelerle hazırlanmış, silüet ve detaylara ekstra dikkat edilmiş hibrit bir sokak gardırobu olarak karşımıza çıkıyor. (b).STROY'un pozitif ve negatif alanla oyunu, katmanlı renkleri ve yıpratma efektleri Givenchy tasarımlarına yeni bir boyut kazandırmış. Geçmişe uzanan bir arkadaşlığa sahip olan Matthew M. Williams ve (b).STROY, modaya ve güncel sanata olan ortak ilgilerini deneysel silüetler ve yenilikçi uygulamalarla anlatmış.

Levi's ve Ambush ortaklığındaki koleksiyon tamamen denimden oluştuğu gibi cinsiyet ayrımı gözetmiyor.

Tıpkı Louis Vuitton ve Yayoi Kusama partnerliğinde olduğu gibi moda iş birlikleri iki moda markası çatısı altında olmak zorunda değil. Farklı sektörlerin usta oyuncuları bir araya geldiğinde ortaya çıkan işler adeta birer hikaye anlatıyor. 1932'de kurulan Fransız Monoprix, İspanyol iç mimarlık ofisi Masquespacio ile ilhamını 1980'lerin pop dünyasından alan, yeşil ve pembenin domine ettiği 50 parçalık çok yönlü bir ürün yelpazesini mart ayında beğeniye sunmaya hazırlanıyor. Koleksiyonda kadın giyim ürünlerinden sofra tasarımlarına ve ev aksesuarlarına kadar farklı janrlardan, geometrik desenlerle süslü işler mevcut. Monoprix ve Masquespacio, renkli, optimist ve enerjisi yüksek bir yaz vadediyor. Hikaye anlatmak demişken... Loewe ve Studio Ghibli'nin koleksiyonunuza eklemek için can atacağınız üçüncü ve son ortaklığını es geçemeyiz. Jonathan Anderson, bir iş birliği yarışında değil; yan yana yürüdüğü kişiler ve koleksiyonları arasında duygusal bir bağ kuruyor. Bu kadar kişisel ve içselleştirilmiş tasarımlar da masalsı bir birliktelik yaratıyor. *Komşum Totoro* ile başlayan Loewe & Studio Ghibli buluşması, geçtiğimiz yıl *Ruhların Kaçışı* filmiyle devam etmişti. Şimdiyse sıra, *Yürüyen Şato* ile birlikteliğin son çıkarmasında. Hayao Miyazaki'nin büyülü gerçekliği, Loewe çizgisiyle harmanlanarak bir kaçış koleksiyonu ortaya çıkarıyor. Şiirsel senaryolar, eşsiz renk paletleri, Miyazaki'nin sizi içine çeken dünyası ve Loewe'nin zanaatı kült statüsüne erişecek bir fantezi koleksiyonu yaratıyor. Köklü bir geçmişe, ustalığa ve vizyona sahip iki isim bir araya gelerek modayı sanat statüsüne yükseltiyor.

Fransız Monoprix ve İspanyol Masquespacio'nun 1980'lerden ilham alan kapsül koleksiyonu hazır giyimden ev aksesuarlarına kadar geniş bir skalayı kapsıyor.

Ufku genişleten bu koleksiyonlara baktığınızda Ditte Reffstrup'a hak vermemek elde değil. Farklı anlayışlardan, kontrast disiplinlerden ortaya çıkan iş birlikleri modanın elini ciddi anlamda güçlendirirken yaratıcılığın sınırlarını zorluyor. İki kutbun güçlü yönleriyle donanan her tasarım yeni bir dünyaya açılan kapıyı biraz daha aralıyor.

HİKAYESİ OLAN ÜRETİMLER

Yazı: Efe Uygur

Sol sayfa: Maranello'daki Ferrari fabrikasının montaj hattında kıskaçlarla tutulan Ferrari.

Üretim merkezleri ile özdeşlemiş ve bu noktaların isimlerini ürettikleri modeller ya da özel edisyonlarla taçlandırmış otomobil üreticileri arasında, otomotiv endüstrisinin geride bıraktığı yüzyıldan bu yana ilk günkü yerini korumuş bazı özel markalar dahi yer alıyor. Bu noktalar, markaların doğdukları coğrafi bölgelerin bazı karakteristik özelliklerini otomobillerine taşımakla birlikte aynı zamanda markaların karakter özelliklerinden de zaman içinde fazlaca etkilenmiş ve markaların kimyasını benimsemiş olmalarıyla da hoş bir harmoni oluşturuyor.

Markaların doğdukları topraklar, genellikle marka kurucularının dünyaya geldikleri ve yaşamlarını sürdürdükleri noktaları işaret ediyor. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısından önce oluşturulan üretim noktaları için daha yoğun bir şekilde söylenebilecek bu olgu, çoğu zaman küçük atölyelerin zamanla büyüyüp profesyonelleşmesiyle oluşan yerleşkeler olarak düşünülebilir. Ancak ne var ki geçen yıllar içinde değişen sosyoekonomik koşullar neticesinde markaların yerleşke maceraları da farklı hikayelerin doğmasına sebep olmuştu.

Ferrari'nin GT Sports Activities yapısı marka ait tarihi pist olan Fiorano Modenese'ye bakmakta.

Bugün otomobil tutkunlarının en popüler noktalarından biri olan ve Rolls-Royce'un üretim tesislerinin bulunduğu "Goodwood", aslında markanın BMW ile başlayan en güncel hikayesinin tesiriyle yaratılmış bir lokasyon. 1900'lerin ilk yıllarında Charles Rolls ve Henry Royce tarafından Manchester'da kurulan marka, Rolls-Royce Ltd.'nin kurulmasıyla birlikte faaliyetlerini Derby'de sürdürmeye

Goodwood, mimar Sir Nicholas Grimshaw tarafından tasarlandı.

başlamıştı. Ne var ki geçen yılların ardından 2000'li yılların başında, BMW, Rolls-Royce markasının otomobil haklarını Vickers PLC'den satın aldıktan sonra yeni otomobillerini inşa etmek için yeni bir üretim tesisine ihtiyaç duymuştu zira kullanılan Crewe fabrikası artık Bentley markasıyla birlikte Volkswagen Grubu'na satılmıştı.

İngiltere'nin Batı Sussex bölgesinde Chichester yakınlarındaki yeni yerleşke, Goodwood Circuit ve Westhampnett köyünün yakınlarına kurulmuştu. Ada ülkesi için son derece önemli motor sporları organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve bu konuda son derece önemli bir yere sahip olan yemyeşil Goodwood bölgesine uyum sağlayacak bir mimariye sahip tasarımı ise mimar Sir Nicholas Grimshaw'un hayal gücüyle gerçeğe dönüştürülmüştü. Fabrika, çevresine uyacak şekilde tasarlanan bitkiler, kısmen sedum bitkileriyle örülmüş 3,5 hektarlık yaşayan çatısı sayesinde yoldan görülemeyecek bir uyumla birlikte inşa edilmişti. Böylelikle mimar Sir Nicholas Grimshaw'un 400.000 bitki ve 120'den fazla ağaç türünün dikilmesi ve binaların kireç taşı ve sedir kaplaması gibi çözümleriyle birlikte 42 dönümlük alanın çevredeki kırsal alanla mükemmel uyumu da böylelikle sağlanmış oldu.

Sağ sayfa: Otomobil fabrikasındaki üretim hattında Rolls Royce modelleri monte ediliyor.

1 Ocak 2003 tarihinde faaliyete giren ve bugün Rolls-Royce Motor Cars için genel merkez, tasarım, üretim ve montaj merkezi olarak hizmet veren yerleşke, yaklaşık 2000 kişinin çalıştığı ve günde 20 otomobilin üretildiği bir tesis olarak hizmet veriyor. Kurulduğu günden bu yana sahip olduğu bitki sayısı da tıpkı ürettiği otomobiller gibi artan fabrika, İngiliz kraliyet taşıyıcısının aslında vizyon sahibi zihinlerinden çıkan cüretkar fikirlerin buluşma noktası olarak tanımlanabilen ve Roll-Royce markası ile otomobillerin sanat eserlerine dönüştüğü noktadır.

Ada ülkesinin sınırları dışına çıkmadan bu yazıya konu olacak markalardan bir diğeri de Aston Martin. Tarihi boyunca ürettiği spor otomobilleriyle birlikte İngiltere'nin kültürel ikonu halini alan markanın bu duruma gelmesinin arkasındaki en büyük etken ise 1964 yapımı *Goldfinger* filminde bir DB5 modelinin kullanmasının ardından kurgusal karakter James Bond ile ilişkilendirilmesi olmuştu.

110 yıl önce, 1913 yılında İngiltere'de kurulan ve Warwickshire, Gaydon'da faaliyetlerine devam eden marka, bu noktayla birlikte Buckinghamshire, Newport Pagnell'de ve Galler'de bulunan St. Athan'da çalışmalarını sürdürüyor. Bunların

STAGE 12
MODALENE
STAGE 11
RECTIFICATION

Colin Atkins ve Newport Pagnell, Buckinghamshire, Birleşik Krallık'taki Aston Martin fabrikasında, 1974.

arasından Galler, St Athan'daki 90 dönümlük fabrika, Aston Martin'in ilk SUV modeli olan DBX'in üretim sahası olarak hizmet vermenin yanı sıra markanın 2025 yılında Gaydon ile birlikte St. Athan elektrikli araçlar üretmeyi planladığı noktalarından biri olarak değerlendiriliyor. Bu özelliğiyle St. Athan, Aston Martin markasının gelecek planları içerisindeki en önemli yerleşkelerinden biri olarak stratejik bir konumda yer alıyor.

Spor otomobillerin bahsi açıldığında konunun eninde sonunda bağlanacağı noktalardan biri olan Ferrari markası, doğduğu toprakların dünya çapında markanın ve Formula'nın evi olarak bilinmesini sağlamıştır. Kuzey İtalya'daki Emilia-Romagna bölgesindeki Modena eyaletinde, Modena'ya 18 km uzaklıkta, 2017 itibarıyla nüfusu 17.504 olan Maranello kasabasında yer alan fabrikasıyla Ferrari, 1940 yılından bugüne faaliyetlerini sürdürmektedir.

Markanın kurucusu Alfa Romeo pilotu Enzo Ferrari, İkinci Dünya Savaşı sırasında, Modena'ya dönmüş ve otomobillerini doğduğu yer olan Modena kentinde üretmeye başlamıştı. Maranello fabrikasının en heyecan verici olaylarından biri ise son derece çalkantılı '60'ların sonlarına doğru Enzo Ferrari'nin, Ferrari'nin diğer otomobil üreticilerine karşı yarıştığı pistlerde tekrar tekrar ortaya çıkan tüm zorluklar karşısında kendi özel pistini inşa etmeye karar vermesiyle yaşanmıştı.

İtalyanca'da "Pista di Fiorano" olarak geçen Fiorano Pisti, geliştirme ve test amacıyla Ferrari'ye ait özel bir yarış pisti olarak 1971 yılında inşa edilmeye başlanmış ve 8 Nisan 1972'de resmen açılmış özel bir pistti. Başlangıçta 8,4 metre genişliğinde ve 3000 metre uzunluğunda olan Fiorano Pisti, farklı yıllarda yapılan revizelerle birlikte diğer Grand Prix pistlerinin viraj ve pist tiplerini simüle edebilen bir piste dönüşmüştü.

Bugün sahip olduğu tüm imkanlarla birlikte Ferrari üretim bandından çıkan otomobilleri, farklı koşulların simüle edildiği durumlarla zorlu testlere tabi tutabilen Fiorano Pisti'nin en önemli özelliği aslında Enzo Ferrari'nin bu pistin içinde bulunan ofisiydi. Pistin açılışından 1988 yılındaki ölümüne kadar geçen 16 yılda Enzo Ferrari'nin pistteki ofisinde oturup dinlendiğini ya da pist kenarında oturup çok sevdiği kırmızı Formula 1 arabalarının testini izlemesi karşılaşılabilecek en olağan durumlardan biriydi. Öyle ki Fiorano Pisti'ni evi bellemiş olan Enzo Ferrari'nin, pisti inşa etmesinin altında yatan asıl neden de tam olarak buydu. Burası gerçekten de Enzo Ferrari için yaşamı boyunca F1 otomobillerinin motor seslerinin eşliğinde keyfini çıkarabileceği benzersiz bir nokta olmuştu.

Tıpkı İngiliz ve İtalyan üreticilerde olduğu gibi güç ve yüksek performans Almanlar için de her zaman için son

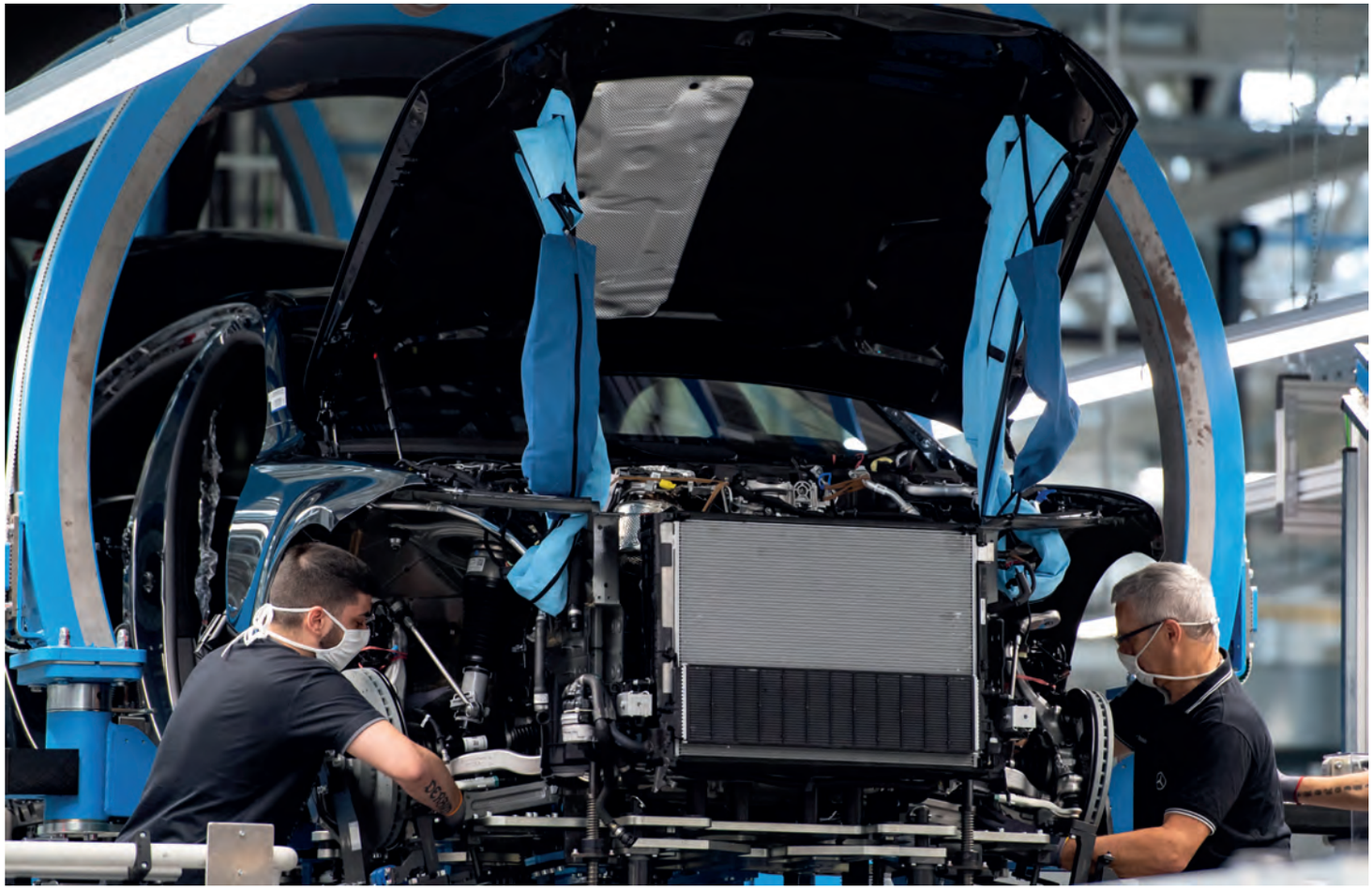

Almanya, Sindelfingen'deki Mercedes-Benz üretim tesisindeki yeni "Factory 56" montaj hattında S-Serisi monte ediliyor.

derece önemli bir konuydu ve Mercedes-Benz AG'nin yüksek performanslı yan kuruluşu olarak bilinen ve genel olarak AMG olarak anılan Mercedes-AMG GmbH, bu konunun Alman toprakları üzerindeki önemli yansımalarından biriydi. Merkezi Affalterbach, Baden-Württemberg, Almanya'da bulunan şirket, burada 1967 yılında, Hans-Werner Aufrecht ve Erhard Melcher tarafından kurulmuştu. Bağımsız mühendislerle otomobiller üzerinde performans geliştirmeleri yapmak üzere kurulan bu şirket, 1990 yılında Mercedes-Benz ile iş birliğine başlamış; 1999'da DaimlerChrysler AG'nin çoğunluk hissesini almasının ardından 2005'te AMG'nin tek sahibi olması ile Mercedes-Benz AG'nin çatısı altına girmişti.

Geçtiğimiz yıllarda V8 motorların üretim noktası olarak faaliyet gösteren Stuttgart yakınlarındaki Affalterbach'taki lokasyon, 2019 baharından beri yeni 4 silindirli performans motorlarının üretim yeri olmuştur. Burada en önemli konulardan biri, faaliyet stratejisinin "tek adam, tek motor" felsefesi doğrultusunda sürdürülmesi ve her bir motorun elle bir araya getiren bir montajcıyla sürdürülüyor olmasıdır.

AMG deneyiminin eşsiz ruhunu içinde barındıran ve bu doğrultuda üretim bandının çalışmayı sürdürdüğü Affalterbach fabrikası, tamamen fabrika sınırları içerisinde geliştirilen SLS AMG, hem de iki kapılı model olarak Mercedes-AMG GT ailesi ve AMG GT 4 kapılı Coupé modelleriyle önemli bir başarıyı elde etmişti. Günümüzde yılda yaklaşık 150.000 otomobil üretme kapasitesiyle bu tesis, Mercedes-Benz markasının performansa dönük otomobilleri için gerçek bir üretim üssü konumunu da kazanmış durumda.

Markaların kimlikleriyle özdeşlemiş noktaları koruması ve buralarda faaliyetlerine devam etmesinin altındaki amaç, elbette ki mali nedenlerle doğru orantılı. Yıllar içinde yaşanan krizler, kimi zaman atlatılan ancak kimi zaman da atlatılamayan zorlukların neticesinde değişen lokasyonlar, el değiştiren fabrikalar ve bunun gibi markaların kaderini etkileyen tüm hikayeler, aslında günümüzde üretilen otomobillerin tüketiciye doğrudan yansıtmadığı gizli hazineleri içlerinde barındırıyor. Gelişen ve değişen dünyada, özellikle daha çevreci üretim ve kullanım odağında farklılaşan otomotiv sektöründe, geçmişin mirasını koruyarak modernleşen markalar, tüm bunlara rağmen özlerini koruma güdülerini elden bırakmıyor. Hal böyle olunca, kimi zaman yüz yılı aşan hikayelere sahip üretim noktaları geleceğe göre evrim geçirirken kimi zaman da yepyeni başlangıçlar, markaların ve otomotiv sektörünün tüm geçmişini referans alarak yeni hikayelerin yazılmasını sağlıyor.

ZAMANDA YOLCULUK

Röportaj: Robert Johnston

42 mm paslanmaz çelik kasalı Montblanc 1858 Geosphere modelinin güç rezervi 42 saat.

Chamonix, Bossons buzulu.

Bütün arşivlerin bodrumlarda saklandığını varsaymak saflık olsa da Gringotts Bankası'nda Harry Potter'ın yaptığı gibi bir binanın diplerine inmeyi akla getiren bu kelimenin romantik bir havası olduğunu kabul etmek gerek. Geçmişin yarım yamalak hatırlanan dünyasına açılan kapının anahtarını elinde tutan gizli bir gücün bekçilik ettiği tozlu kasalar hayaline karşı koymak neredeyse imkansız.

Bununla birlikte, pek çok saat markası için arşivler gelecekleri bakımından büyük öneme sahip; yeni modellerin ve mekanizmaların ilhamı oralardan geliyor. En etkileyici –ve çok kullanılan– arşivlerden biri, Villeret'teki üretim merkezi ve Institut Minerva sayesinde Montblanc'da bulunuyor. Montblanc mirası, elbette yazı gereçleri yapımcısı olmasından geliyor ama 1988'de o zamanki sahibi Dunhill'den satın alıp İsviçre saat endüstrisinde ciddi bir oyuncu yapma kararı verdiği Hamburg merkezli lüks devi Richemont'un parçası olması da buna katkı sağladı.

Bu hedef doğrultusunda, Richemont 2006'da Fabrique d'Horlogerie Minerva SA'yı satın alıp bir anda Montblanc için imrenilecek bir miras elde etti ve zengin bir tarihsel teknik *know-how*'a erişim kazandı.

Montblanc 1858 Geosphere Limited Edition 1858 ve modelin kasa arkası.

Montblanc saat bölümü yönetici direktörü Laurent Lecamp bunun markaya getirdiği en büyük kazançlardan birinin insan arşivi olduğunu vurguluyor – bunu, vefatından önce kendi dedesinden dinlediği hikayelere benzetiyor. "Arşivlerden söz ettiğimizde sadece kitapları ya da somut ürünü düşünme eğilimindeyiz ama başka bir şey daha var" diye açıklıyor. "Peki ya insanlar? 58 yıldır bu şirket için çalışan bir elemanımız var. O işe başladığında babası da halihazırda burada çalışıyormuş, dolayısıyla onlar birlikte 1929'da bu isimle var olmaya başlamış Minerva'nın tarihinin yüzde 90'ını oluşturuyorlar. Geçmişi bir asır öncesine dayanan, kelimenin tam anlamıyla yaşayan bir tarih bu."

Fiziki arşiv de bir ilham kaynağı. "Orada çılgınca şeyler keşfediyorsunuz, çok heyecan verici" diyor Lecamp. "Geçtiğimiz sene Cenevre'de tanıttığımız yeni Minerva modelleri gerçekten de tarihi 1920'lere uzanan arşivde bulduğumuz modellere dayanıyor." (Sohbetin yapıldığı esnada hala söz konusu parçalarla ilgili bilgi paylaşma yasağı vardı, bu yüzden Lecamp detaylara giremedi maalesef.)

Lecamp'ın stratejisinin özü böyle – bugün klasik Montblanc Minerva saatleri olarak çabucak tanınabilen yeni parçalar yaratmak için geçmiştekileri yeniden keşfetmek. Ama Lecamp bunu markanın DNA'sını yüceltmekten çok köklere dönmek olarak düşünmeyi tercih ediyor. "Elbette bu yenilik yapmadığımız anlamına gelmiyor, ama geçmişten kullandığımız şeyler var" diye açıklıyor. Geçmişin, birtakım şaşırtıcı gerçekleri ortaya çıkardığını da özellikle belirtiyor. "Size bir örnek vereyim; elektrikli otomobiller" diyor. "Bunların çok yeni olduğunu sanıyoruz ama 100 yıl önce elektrikli otomobiller vardı –üstelik bir kısmı bugünün modellerinden daha uzak mesafelere gidebiliyordu."

Arşiv estetikle ilgili bilgiler de verebilir. "1920'ler ile 1930'larda bir saatin ortalama çapı 31 mm civarıydı ve ancak pilot saatlerinin gelişimiyle boyutlar, okunabilirlik sebebiyle bugün gördüğümüz ebada ulaştı" diyor Lecamp. "Yine de Minerva o sıralar 46 mm saatler çıkararak buna aslında bir istisna oluşturuyordu. Çağdaş rekabetle kıyaslandığında çok yenilikçiydi."

Lecamp, Montblanc için çalışmaya başladığında markayı bildiğini ama mirasını bilmediğini söylüyor. "O yüzden bu konuda bulabildiğim her kitabı aldım ve bunlardan birinin 300. sayfasında keşfettiğim şey, öne çıkan yeni parçalardan biri oldu –

39 mm pembe altın kasalı Montblanc Heritage Pythagore Small Second Limited Edition modeli 80 saatlik güç rezervini elle kurmalı kalibre MB M14.08'den alıyor.

ileride, geçmişten kalan kitapları okumaya başlayacağım sanırım! Görür görmez hayrete düştüm ve onu yeniden yapmak istedim."

Burada ortaya çıkan bariz soru, ilham almak için arşivlere bakmanın pastişler yaratma tehlikesi taşıyıp taşımadığı. Lecamp buna kuvvetle karşı çıkıyor. "50 yıl sonra vintage saatler, şimdi ürettiğimiz yenilikçi parçalar olacak" diyor ısrarla. Bu da günümüzde mevcut olan yeni malzemeler ve teknikler sayesinde gerçekleşebilir.

Buna verdiği bir örnek; Reinhold Messner'in tek başına Gobi Çölü'nü geçişinden ilham alan, çok popüler olmuş sınırlı edisyon 1858 Geosphere serisi. Bu saatlerin 3D titanyum kasa sırtında, çölün meşhur Flaming Cliffs'lerinin tasviri yer alıyor.

"Bu son derece karmaşık ve zaman alan bir süreç –bir o kadar da pahalı" diye anlatıyor Lecamp. "Görsel önce lazerle işleniyor, ardından yine lazerle yapılan oksidasyonla renklendiriliyor. Bu sürecin dünyadaki en ileri örneklerinden biri ve kasa sırtlarına tek tek uygulanması gerekiyor, bu da her bir tasarımın kesinlikle eşsiz olduğu anlamını taşıyor." Bunları yapan firma İsviçre'de bu tekniği kullanan tek yer ve Montblanc da onu böylesi bir ölçekte kullanan tek şirket. Bu hem geçmişi hem geleceği kucaklamanın mükemmel bir örneği.

Sağda: Deri kayışlı Montblanc 1858 Automatic Chronograph Limited Edition 100 metreye kadar su rezistansına sahip.

Teknolojinin ötesinde, Geosphere geçmişe bir selam olarak daha zor seçilen bir incelik de taşıyor: Eskiden Montblanc kalemlerinde yer alan, artık yeni Minerva modellerinin bir serisinde de görülen, tarihsel tasarıma dayalı, dağın silüetiyle ikiye bölünen retro italik bir yüzdeki logo.

1913'te tasarlanan ve *Creative Review* dergisi tarafından tüm zamanların en iyi 20'sinden biri ilan edilen, Mont Blanc'ın altı buzulunu temsil eden iyi bilinen beyaz yıldız logosu da yeni gelişmelere ilham olmuş. "İlk kez bu yıl, kadranının ilhamını bundan alan bir ürün çıkarıyoruz" diyor Lecamp. "Bu da tarihten ilham alıp tümüyle yeni bir şey yaratabileceğimizi gösteriyor."

Lecamp'ın en sevdiği mantralardan biri, Rus romancı Fyodor Dostoyevski'den bir alıntı. "Dünyayı güzellik kurtaracak." Lecamp, bununla güzellik göreceli olsa da daha fazlasının bulunduğunu kastediyor. "Mesele bir duygu yaratmak" diyor. "Başta bir tasarımı sevebilir, sonra da ondan sıkılabilirsiniz. Ben duyguya odaklanmayı tercih ediyorum çünkü o tükenmeyen tek şey. Hayatınızdaki her şeyi kaybedebilirsiniz ama onların yaşattığı deneyimleri ve duyguları asla kaybetmezsiniz."

Arşivde bulduğu hikaye anlatımına da o yüzden büyük önem veriyor. "Geçmişe saygınız yoksa geleceğe de saygı duyamazsınız" diyor. "Geçmiş deneyimlerin bir etkisi vardır ama önemli olan yeniden yorumlamaktır."

42 mm paslanmaz çelik kasalı Montblanc 1858 The Red Arrow Minerva Monopusher Chronograph Limited Edition LE88, 60 saatlik güç rezervini elle kurma MB M13.21 kalibreden alıyor.

İsviçre saat endüstrisindeki bazı insanlar, saat yapımında mümkün olabilecek her şeyi büyük oranda çoktan icat ettiğimize inandığı için Lecamp'ı tartışmalı buluyor. "Bugün mesele, icat etmekten çok geliştirmek olmalı" diye açıklıyor. Bu da çok küçük tarzlarda yapılabilir. "Örneğin, mekanizma parçalarını Villeret'teki üretim merkezinin etrafını saran ormandan toplanan odun parçalarıyla cilalıyoruz. Bunu bugün kim yapar? Köklere dönme felsefesiyle geleceği inşa ediyoruz."

Minerva ile Montblanc evliliğinin üstünden 20 yıldan az bir zaman geçti ve Lecamp, ekibinin ilhamı, zanaatkarlığı ve tasarım deneyimini ileri taşıyabilmek için bu zengin tarihin şifrelerini çözmenin hala başında olduğuna inanıyor.

Arşiv hakiki sürprizler de ortaya çıkarabiliyor. Altı yıl kadar önce, Villeret'teki arşivde 38 orijinal Minerva MB M62.00 kalibrenin olduğu, unutulmuş bir kutu keşfetmişler. Bu tarihsel mekanizma, ilhamını 1948'deki Pythagore kalibresinden alıyordu ve 2003'te daha klasik şekiller, yüksek kalite perdahla yeniden yorumlanmıştı. Bunlardan yeni bir model ürettiler –38 adetle sınırlı bir edisyonla elbette.

JANR ARANJMANI

Styling: Aylin Kumdagezer Fotoğraf: Emre Kapçak

Kırmızı, lacivert ve sarı şerit detaylı kahverengi şapka, Hermès.

Payet işlemeli kare desenli şapka, Hats & Dream, Vakko.

Doğal hasır üretilen kahverengi kenarlı bej grogren bantlı şapka, Dior.

Deri detaylı beyzbol şapka, Louis Vuitton.

Havlu kumaştan mavi balıkçı şapkası, Bluemint.

Hardal rengindeki kapitone desenli şapka, Helene Berman, Vakko.

BİLİNEN VE BİLİNMEYEN İSİMLER

Yazı: Görkem Yılmaz

Jane Fonda, 2019'da Washington DC'de düzenlenen bir iklim değişikliği protestosu sırasında ABD Kongre Binası'nın dışında tutuklandı.

Küresel ısınma ne zamandan beri hayatımızın bir parçası? Gündem maddelerimizin başında gelen ve birçok sektörde farklı perspektiflerde ele alınan bu konunun başlangıcı 1938'e kadar uzanıyor. Elbette agresif bir şekilde kendini belli etmesinin ardından küresel ısınmanın getirilerine karşı mücadele etme, tercihten çok zorunluluğa erişti zamanla. Henüz günümüze gelmeden önce ısınan dünyanın küresel ısınmayla tanıştığı zamana dönmek isteriz; yani bundan 85 sene öncesine. Küresel sıcaklığın arttığını az tanınan, belki de amatör olarak tanımlayabileceğimiz bir bilim insanı keşfediyor, Guy Callendar. Buhar mühendisi olan Callendar, farklı lokasyonlardaki 147 meteoroloji istasyonundan kayıtlar toplamaya başlıyor. Tüm hesaplamaları yaparak küresel sıcaklığın son 50 yılda 0,3°C arttığını keşfediyor. Özellikle endüstriden kaynaklanan karbondioksit emisyonlarının küresel ısınmadan sorumlu olduğunu savunsa da bilim insanın söylemleri ve hesaplamaları kale alınmıyor. Tam da bu noktada küçük bir parantez açmak gerekiyor; tarihte birçok bilim insanın keşiflerinin dikkate alınmamasına aşinayız -ki çoğunun savundukları tez doğru çıktı- ancak insanoğlu 20. yüzyılda da bu inancından vazgeçmemiş gibi görünüyor. Ne yazık ki 21. yüzyılda da durum pek farklı değil zira değişen değerleri tartışıyor olsak da günümüzde de birçok bilim insanı küresel ısınmaya karşı sert uyarılarda bulunmaya devam ediyor. Gelişmiş dünyanın halen bilim insanlarına kulak asmaması belki de insanlığın vazgeçemediği bir tavırdır; kim bilir? Yeniden Callendar'a dönecek olursak, Callendar'ın verileri iklim gibi büyük bir sistemde okyanusta bir kum tanesi olarak yorumlanıyor. Sene 2023, kabaca hesaplanan ve kullanılan ilkel tekniklere -bugünün teknolojisini baz olarak söylüyoruz- rağmen Callendar haklı çıktı.

Callendar sıcaklıkların yükseldiğini savunurken, 1954'de üç bilim insanı güneş panellerini icat etmekle meşguldü. Ancak buradaki neden küresel ısınma değildi elbet. 1952'de Bell Telephone Company'nin New Jersey'deki araştırma şubesi olan Bell Labs, mühendis Daryl Chapin'den bir çözüm üretmesini istedi. Sorun tropik bölgelerde telefon ağlarının genişletilememesiydi ve kullanılan standart bataryalar bölgenin hava koşullarına karşı direnç gösteremiyordu. Chapin de çözümü gözünün önünde duran bir yıldızda aradı; Güneş... Güneş ışığını elektrik akımına çevirebilen, bildiğimiz haliyle güneş panelleri bu şekilde ortaya çıktı. İlk örnekler selenyumdan yapılıyordu ve gelen güneş ışığının % 0,5'inden daha azını elektriğe dönüştürerek metrekare

başına yalnızca 5 watt üretiyordu. Ancak Calvin Fuller ve Gerald Pearson güneş panellerinin silikon versiyonu üzerinde çalışıyordu. Chapin'in yardım arayışıyla üç karakter bir araya geldi. Pearson ve Fuller, iletkenliğini artırmak için silikona farklı eklemeler deniyorlardı ve netice ortadaydı: Ampermetre, bir güneş pilinde şimdiye kadar görülen en yüksek akım akışını kaydetti ve Pearson, Chapin'e silikona odaklanması gerektiğini söyledi. Böylece üçlü, güneş enerjisinin % 6'sını elektriğe çevirebilen güvenilir bir hücreye sahip olana kadar bu teknoloji üzerinde çalıştı.

1958 yılında bir ses daha yükseldi; Dr. Charles David Keeling adlı genç bir jeokimyacı, su ve havadaki CO2 miktarlarını karşılaştırmaya karar verdi. Daha önce kimse bu ölçümü yapmamıştı ve elbette ki ölçümü gerçekleştirebilecek bir altyapı da söz konusu değildi. Kendi imkanlarıyla tasarladığı aparatıyla Hawaii'deki Mauna Loa yanardağının tepesindeki bir hava gözlem istasyonuna doğru yola çıktı. Beş yıl boyunca her gün ölçümler yapan Dr. Keeling, CO2 konsantrasyonlarının arttığına dair ilk kesin kanıtı dünyaya sundu. Genç jeokimyacı bu artışı ancak ve ancak fosil kayıtlara bağlayabildi; haksız da çıkmadı. 20. yüzyılın en önemli bilimsel çalışmalarından birine imza atan Keeling'in ardından Mauna

Sir David Attenborough, 5 bölümlük bir doğa belgeseli olan *Prehistoric Planet*'in Londra prömiyerinde.

Loa'daki günlük ölçümler 60 yılı aşkın bir süredir neredeyse kesintisiz olarak devam ediyor. Ayrıca CO2 seviyelerindeki değişiklikleri belgeleyen "Keeling Curve" (Keeling Eğrisi), dünyadaki CO2 konsantrasyonlarının en uzun süreli kaydı da aynı zamanda.

1967'de ise Syukuro Manabe ve Richard Wetherald değişen iklimlerin ilk bilgisayar modelini tasarladı. Model, CO2 konsantrasyonlarının ikiye katlanmasının küresel sıcaklıkları 2°C artırabileceğini öngördü. Aynı zamanda atmosfer, okyanus ve bulutlar dahil olmak üzere iklime katkıda bulunan tüm farklı bileşenleri ve bunlar arasındaki ilişkileri inceledi. İki bilim insanın sözleri tarihe geçti: "1880'lerden bu yana CO2'yi yaklaşık % 50 artırdık ve sıcaklıklar 1,1°C arttı." Syukuro Manabe ismini de hatırlayanlar olacaktır. Zira kendisi, 2021 yılında karmaşık fiziksel sistemler araştırmalarına yaptıkları katkılarından dolayı Nobel Fizik Ödülü'nü kazanan üç bilim insanından -diğerileri Klaus Hasselmann ve Giorgio Parisi- biri. Bugün ise uydulardan yüklü miktarda iklim verisine erişebiliyoruz ancak sorun burada veriye ulaşmaktan çok veriyi işlemek. Gözlem uyduları her gün 10 terabayt veri üretiyor. Dijital birimlere çok da aşina olmayanlar için daha gündelik bir örnek vermek gerekirse; bu her dakika

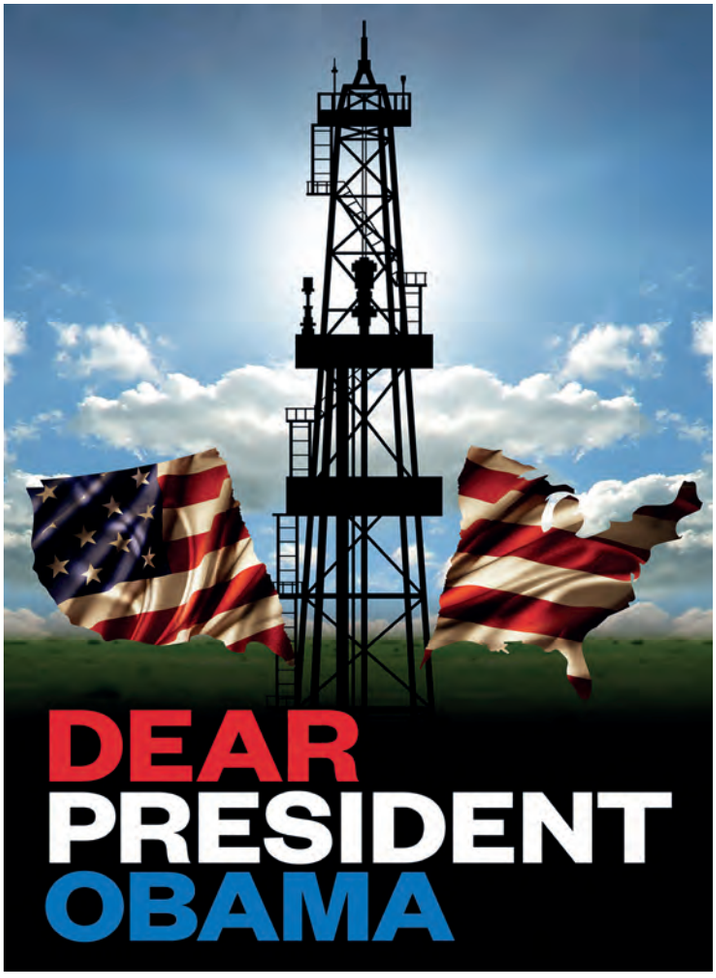

Mark Ruffalo tarafından seslendirilen *Dear President Obama*, Başkan Obama'ya doğrudan bir çağrı olduğu gibi aynı zamanda ülkedeki seçilmiş her yetkiliye çevresel bir sesleniştir.

8,7 milyon WhatsApp mesajının verisine eş değer. Bu yükü kaldıramayan veri sistemlerine çözümü Jasmin adlı bilgisayar üretiyor. Öyle ki Jasmin sayesinde bir hayli büyük çevresel verilere erişim daha kolay sağlanabiliyor.

1968 yılında Columbus'daki Ohio Eyalet Üniversitesi'nde bir buzulbilimci olan Dr. John Mercer, küresel ısınmanın Antarktika buz tabakalarının çökmesine ve deniz seviyelerinde yükselişe yol açabileceği konusunda uyarıyor. Aynı yıl içerisinde Mercer, Batı Antarktika'daki Reedy Buzulu'nda saha çalışması yürütürken Transantarktik Dağları'nda 1.400 metre yükseklikte eski bir tatlı su gölünün kanıtlarını keşfediyor. Bu da aslına bakılırsa Batı Antarktika Buz Levhası'nın bir zamanlar tamamen eridiğinin kanıtıydı. Yaklaşık 120.000 yıl önce, buzullar arası dönemde deniz seviyelerinin altı metre yükseldiğine dair kanıtların bulunması, o zamanki sıcaklıkların bugünkünden 6 ila 7 derece daha yüksek olduğu anlamını taşıyordu. Mercer, yine aynı şekilde deniz seviyesinde yükselmelerin olabileceği konusunda uyarılarda bulundu; ki yine haklı çıkacaktı. 1969'da NASA, Nimbus III uydusunu yörüngeye fırlatarak dünyanın ilk küresel atmosfer sıcaklıklarının doğru ölçümünü sağladı. Günümüzden beklenildiği üzere uydular daha komplike ölçümler yapabiliyor.

2019'da Cannes Film Festivali'nde prömiyeri yapılan *Ice on Fire*'ın yapımcılarından biri de Leonardo DiCaprio.

Biraz daha yakın geçmişte yani 1985'te bilim insanları Antarktika'nın üzerindeki ozon tabakasında bir delik keşfetti. Yine aynı sene içerisinde Japon bilim insanı Profesör Akira Yoshino, dünyanın ilk şarj edilebilir lityum pilini geliştirdi. Hafif pil, enerji depolamada bir devrim başlattı ve cep telefonlarından dizüstü bilgisayarlara, taşınabilir cihazlara güç akımı start aldı. 1988'de Hükumetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) yeni bir iklim araştırması çağının habercisi olurken; 1990'dan beri raporlar sürekli olarak dünyanın ısındığını ve sorumlunun insan tarafından salınan sera gazları olduğunu kanıtlıyor. 1990'da Birinci IPCC Değerlendirme Raporu, küresel ısınmayı azaltmak ve iklim değişikliğinin sonuçlarıyla başa çıkmak için önemli bir uluslararası anlaşma olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin oluşturulmasında belirleyici bir rol oynuyor. 1995'teki İkinci Değerlendirme Raporu, sanayileşmiş ülkeleri sera gazı emisyonlarını bireysel olarak kararlaştırılan hedeflere sınırlama ve azaltma taahhüdünde bulunan 1997 Kyoto Protokolü'nün önünü açıyor. Son olarak, Beşinci Değerlendirme Raporu, 195 ülkenin küresel ısınmayı, sanayi öncesi seviyelerin 2°C'nin altına düşürmeyi kabul ettiği 2015 Paris Anlaşması'nın temelini oluşturuyor. 1992'de okyanustaki daha

yüksek CO2 seviyelerinin mercanların ve diğer hayvanların resif oluşturmasını zorlaştıracağı fark edildi. 21 Mart 1994 tarihinde 197 ülke tarafından onaylanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), sera gazı emisyonlarını sınırlamak ve iklim değişikliğini önlemek için tasarlanmış ilk uluslararası anlaşmaydı. 1997'de kitlesel olarak hibrit otomobiller keşfedildi. Özellikle kitlesel kelimesini tercih ediyoruz zira elektrikli otomobil, İskoç mucit Robert Anderson tarafından 1830'larda geliştirilmiş olsa da Toyota'nın Japonya'da Prius'u piyasaya sürmesine kadar, fosil yakıtla çalışan seri üretim otomobillere uygun bir alternatife doğru ilk adım atılmamıştı.

2007'de Kuzey Kutbu, gezegenin geri kalanından iki kat daha hızlı ısınmaya başladı. Ardından 2015'te 196 ülke, Paris Anlaşması'na imza attı ve küresel ısınmayı sanayi öncesi seviyelerin 2°C altına düşürmeyi kabul etti. 2019, küresel ısınma gerçekleriyle tam anlamıyla karşılaşmaya başladığımız bir seneydi. Tabii küresel ısınmanın neden ve sonuçları, bu seneden sonra şiddetlenecek ve katlanarak devam edecekti. 2019'da Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) özel bir raporu, Batı Antarktika'nın Amundsen Denizi dolgusu olarak bilinen bir buz tabakasının bir kısmının çoktan devrilme noktasını geçmiş olabileceği ve artık çökmenin kaçınılmaz olduğu konusunda uyarıda bulundu. 2019'un özeti şuydu: Antarktika ve Grönland'daki buz tabakaları geri dönülmez noktayı çoktan geçmiş olabilir; çökmeleri deniz seviyesini 10 metre yükseltebilir. Ayrıca yine aynı sene içerisinde "Bir milyon kadar hayvan ve bitki türü şu anda yok olma tehlikesiyle karşı karşıya ve birçoğu onlarca yıl içinde yok olabilir" uyarısının ardından "Dünya üzerindeki çeşitli yaşam türleri 'benzeri görülmemiş' bir hızla kayboluyor" başlıkları atılmaya başlandı. Öte yandan Birleşik Krallık net sıfır emisyon yasasını geçiren ilk ülke olma sözünü verdi. 2050 yılına kadar küresel ısınmaya katkısını sona erdirmek için yasalar çıkaran dünyadaki ilk büyük ekonomi de oldu tabii.

New York'ta gerçekleşen People's Climate March'a yüzbinlerce insanın yanı sıra Leonardo DiCaprio da katıldı.

2020'de ilklere imza atıldı. Oxford Üniversitesi'nden bir spin-out şirketi olan Oxford PV, güneş enerjisinin % 29,52'sini elektriğe çevirebilen bir hücreyle dünya rekoru kırdı. Oxford PV tarafından yapılan güneş pilleri, iletkenliği artırmak için ince bir perovskit malzemeyle kaplandı. Firma, beş yıl içinde % 37 verimliliğe sahip bir güneş pili üretmek için Oxford Üniversitesi'ndeki bilim insanlarıyla bir araya geldi. Konut çatıları için tasarlanan bu ilk ürünler, aynı sayıda hücreden piyasadaki mevcut güneş pillerine göre % 20 daha fazla güç üretecek.

New York'ta Solar 1'de (eyaletin güneş enerjisiyle kendi kendini idame ettiren tek binası) düzenlenen New Yorkers For Clean Power kampanyası lansmanına katılan Mark Ruffalo.

Cape Cod Community College ile birlikte Water Defense'i yöneten Mark Ruffalo'nun *Spotlight* filminden.

Ve 2021... İklim değişikliğinin birçok yönüyle artık kaçınılmaz ve geri döndürülemez hale geldiği yıl. Bilim insanları, dünyadaki sıcaklık artışının 2040 yılına kadar 1.5°C'ye ulaşacağını tahmin ediyor. Bu düzeyde bir ısınma daha fazla sıcak hava dalgasına, yoğun fırtınalara, kuraklıklara ve sellere yol açacak, ki açıyor da. Ayrıca bu değer; deniz seviyesinin yükselmesi, Kuzey Kutbu'ndaki buzulların erimesi, okyanusların ısınması ve asitlenmesi gibi pek çok değişikliğin artık geri döndürülemez olduğu ve kesin olduğu anlamına geliyor. 1.5°C hedefi bir hayli önemli zira bu yüksekliğin üzerine çıkıldığı takdirde iklim devrilme noktaları devreye giriyor. Bir diğer taraftan 2°C'lik daha fazla ısınmayı önlemek için çok geç değil; önümüzdeki on yılda karbon emisyonlarını büyük ölçüde azaltarak...

Küresel ısınma için kısa sayılabilecek özetin ardından, bir önceki sayfalarda sıraladığımız isimlerin belki birçoğunu duymadınız, belki de duydunuz. Ancak az sonra bahsi geçecek olan isimleri eminiz ki hepimiz biliyoruz. Bu isimleri tek bir noktada buluşturan ise yine küresel ısınma ve gerçekleri.

İlk isimlerden biri açık sözlü bir feminist, oyuncu, politik ve iklim değişikliği aktivisti olan Jane Fonda. Fonda, sosyal medya platformunu iklim hareketine bağlamak ve teşvik etmek için kullananlardan. İklim krizi için çabaların aciliyeti hakkında konuşmalarıyla bilinçlendirme eğiliminde olan aktivist aynı zamanda çevre sorunları için çalışan farklı vakıfları destekliyor. Ayrıca hükümetten iklim değişikliğiyle mücadele için hızlı ve uygun yanıt talep etmeyi amaçlayan "Fire Drill Fridays" adlı haftalık protestoyu başlatan isim. ABD'deki en büyük mitinglerde yer almasının ardından dört kez tutuklanan aktivist aynı zamanda sürdürülebilir bir yaşam stili benimsiyor. Ancak burada küçük bir dipnot eklemek gerekiyor. Fonda, 82. doğum gününde, iklim değişikliği tehdidini vurgulamaya çalıştıkları için tutuklanacakları beklentisiyle 82 konukla birlikte bir protesto düzenledi. Doğum günü dilekleri yerine gelen Fonda ile birlikte 132 kişi tutuklandı. Bir diğer taraftan iklim değişikliği felaketine uyanmaya çağıran ve protestoda ona katılmak için ihtiyacımız olan araçlarla donatılan bir eylem çağrısı kitabi bile var; *What Can I Do? The Path from Climate Despair to Action*. Bir de hayatında yaptığı en önemli şey olduğuna inandığı Jane Fonda Climate PAC platformunu unutmamak gerekiyor.

Jane Fonda'nın ardından Meryl Streep'e geçmemek olmaz. Çevre aktivistliğine 1980'lerden itibaren Natural Resources Defense Council ile başladı. Organik tarımı destekleyen ve çevresel gıda bilincini artıran

Mothers and Others'in kurucu ortağı olan Streep'in çok sayıda yeşil girişimde bulunduğu biliniyor. Çevresel savunuculuk için çok sayıda organizasyonu ve pestisit içermeyen gıda ve sürdürülebilir çiftçiliği destekliyor. Streep, yiyecek ve sudaki insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen toksinler hakkında farkındalık yaratmak için de çalıştı.

İklim aktivizminin ön saflarında yer alan bir başka isim de Oscar ödüllü Leonardo DiCaprio, Amazon yağmur ormanlarındaki orman yangınlarıyla mücadeleye yardımcı olmak için Earth Alliance'a 5 milyon dolar dahil olmak üzere iklim değişikliğiyle mücadele eden hayır kurumlarına yüklü miktarda bağışta bulunuyor. DiCaprio bu organizasyonu iş insanı Laurene Powell Jobs ile birlikte yönetiyor. Aynı zamanda profesyonel yönünü iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratan belgesellerde gösterdi: "Ice on Fire" ve "And We Go Green". Kişisel yaşamında fosil yakıtlardan vazgeçtiğini söyleyen aktör, 2014'te People's Climate March da dahil iklim mitinglerine katılıyor. DiCaprio, Birleşmiş Milletler'de BM barış elçisi olarak da konuştu. Ve 1998'de "Dünyanın korunmasına ve refahına adanmış" Leonardo DiCaprio Foundation'ı kurdu. Bu vakıf, "iklim bilimi, deniz ve kara koruma, kritik türlerin korunması ve yerli hakları" alanlarında 132 farklı kuruluştan yaklaşık 200 projeyi finanse eden 20 yıldan uzun bir sürenin ardından 2019'da tamamen yeni Earth Alliance organizasyonuyla birleştirildi. Bilinen isimlerin kitlelere hitap etme özelliğini kullandı. Oscar konuşmasıyla kanıtlayan DiCaprio'nun "İklim değişikliği gerçek, şu anda oluyor. Tüm türümüzün karşı karşıya olduğu en acil tehdit bu ve birlikte çalışmalı ve ertelemeyi bırakmalıyız" cümlelerinin ardından ertesi gün internette iklim değişikliği aramalarında ani bir artış yaşanması, bir önceki cümlemizde özellikle üzerinde durduğumuz noktayı açıklıyor.

Greta Thunberg ve "Fridays for Future" hareketinin diğer genç iklim aktivistleri, geçtiğimiz ocak ayında düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) yıllık toplantısının kapanış gününde gösteri düzenlediler.

Bir diğer isim de "Hepimiz için daha iyi, daha parlak, daha temiz ve daha umutlu bir geleceğe bakın" sözüyle Mark Ruffalo. İklim aktivisti, sağlıklı bir gezegeni desteklemek için şimdi alabileceğimiz somut eylemler sunmak üzere The Solutions Project ve Water Defense'i kurdu. The Solutions Project, "daha kapsayıcı ve daha iş birlikçi" bir topluluk oluşturarak herkes için % 100 temiz enerjiye geçişi teşvik etmeyi amaçlıyor. Tıpkı Leonardo DiCaprio gibi Ruffalo da bir dizi belgeselde rol alarak duruşunu belli edenlerden. 2016'daki *Dear President Obama* ve 2017'deki filmi *In This Climate* gibi.

96 yaşındaki David Attenborough, iklim değişikliğini azaltmada üzerine düşeni fazlasıyla yapmaya çalışanlardan. Farkındalık oluşturma arayışı, sadece çevrenin iklim değişikliğiyle karşı karşıya olduğu tehlikelere gerçek bir bakış açısı sağlayan doğa programları portföyüyle bile bilinçlendirme konusundaki hassasiyetini kanıtlıyor. *From Our Planet to Africa* başta olmak üzere birçok belgeseli ödül kazandı. Son yıllarda, BM sponsorluğundaki müzakereler ve geçtiğimiz yıllarda Glasgow'da düzenlenen iklim zirvesi de dahil olmak üzere dünya genelindeki etkinliklerde konuşmalar yapıyor. Bunlardan bazıları Polonya'daki BM sponsorluğundaki iklim görüşmelerinde, İsviçre'deki World Economic Forum'da ve Washington DC'deki World Bank/IMF Spring Meetings'de konuştu. Cambridge'de düzenlenen Student Conference on Conservation Science'da ve çeşitli ünlü ortaklıklarla (Greta Thunberg gibi) sesini daha da yükseltmeye yardımcı olan daha birçok etkinlikte konuştu. Ayrıca Attenborough, çevreye olan 60 yıllık bağlılığından dolayı "Green Star Award"un da sahibi. 1960'larda World Wildlife Fund'un kurucusu, Flora ve Fauna International'ın başkan yardımcısı ve World Land Trust gibi birçok hayır kurumuyla beraberdi. Ancak en büyük etkiyi 2019 yılındaki *Climate Change — The Facts* belgeseliyle yarattığını dile getirsek yanılmış olmayız.

Her zaman üzerinde durduğumuz gibi artık çevre sorunları ve küresel ısınmayla mücadele etmek bir tercih değil, zorunluluk. Bilim insanlarının bir zamanlar savundukları ancak kulak ardı edildiği bir geçmişe sahip dünyada, tarihin tekerrürden ibaret olmadığını kanıtlama zamanı.

Gal Gadot Botanica: Blue Book 2022'den.

DOĞANIN KIVRIMLARI

Yazı: Ekin Kurbetçi

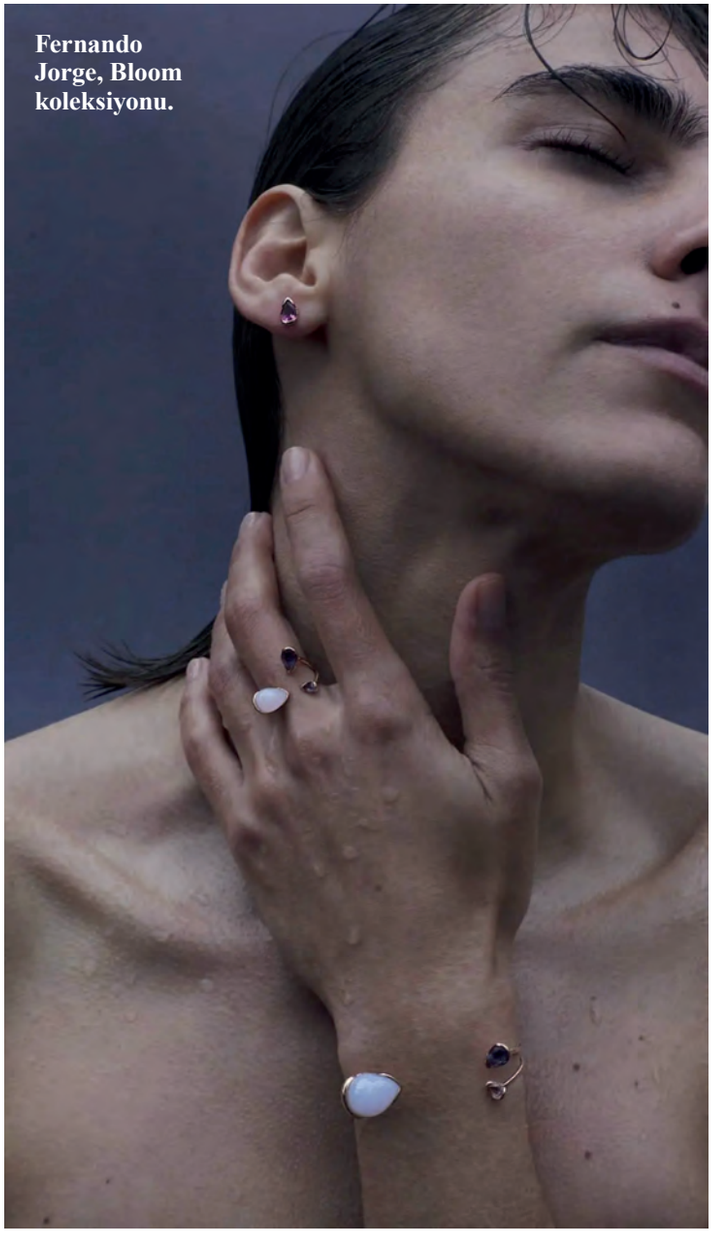

Fernando Jorge, Bloom koleksiyonu.

Orchid Curve alt koleksiyonu, bir orkidenin yapraklarının organik formları ve simetrisi üzerine bir tasarım olan Orchid Curve kolye, Tiffany & Co.

Morganit ve pırlantalarla işlenmiş platin yüzük, Tiffany & Co.

Şeytan Marka Giyer filmini ve Meryl Streep'in Miranda Priestly olarak söylediği o klasik cümleyi hatırlayalım: "Florals? For spring? Groundbreaking." Miranda, her ne kadar iğneleyici bir tutum sergilese de bahar yaklaşırken florallerin ve doğaya dönüşün trend listelerindeki yükselişi tartışılmaz. Bu durum mücevher tasarımları için de geçerli. Kıymetli taşlar ve kıymetli metaller: Topraktan gelen bu bileşenlerin doğayı tasvir etmesi kadar döngüsel bir başka durum olamaz. Çiçekler ve vejetaller 2023 İlkbahar/Yaz defilelerinin de göze çarpan takı silüetleri arasında. Mevsimin duru, dingin havası ve yükselmeye başlayan enerjisi takı formlarına da yansıyor. Temayı daha ekstravagan bir bakış açısıyla ele alan markalar mevcut olsa da gündelik hayata uyarlanabilir, kombinasyon kolaylığı olan joker parçalar ön plana çıkıyor. Dolayısıyla bu gösterişli ruh, yeni sezonda biraz daha soyut çizgiler ve karanlık bir romantizmle yenileniyor. Son dönemde özel mücevheratın takındığı minimalist tavır, botanik ihamla birleştiğinde ortaya modern bir bahar hikayesi çıkıyor.

18 ayar beyaz altın ve beyaz Elmas pavé ile el yapımı Poles Apart Ring, Stephen Webster.

Brezilya doğumlu mücevher tasarımcısı Fernando Jorge, heykelsi formlu, çabasız bir zarafete sahip parçalarıyla ünlü. Lokal olarak temin edilen ve elle işlenen taşlar, tasarımcının imzası olan akışkan altın dokunuşlar ve elmaslarla süsleniyor. Jorge, metallere olan bu sofistike yaklaşımını 'Bloom' koleksiyonunda da devam ettirmiş. Bu kreasyonda botanik dünyasının geçici doğasını keşfeden, güzelliğinin ve coşkusunun ortaya çıktığı anı yakalayan tasarımcı, kendine özgü şehvetli ve organik stilini koruyarak çok hassastan karmaşık parçalara kadar geniş bir ürün yelpazesi sunuyor. Baharın habercisi, doğanın ilk tomurcuklarını temanın odak noktasına koyan Fernando Jorge, mevsimin baştan çıkarıcı çiçeklerini topaz, kuvars, turmalin, ametist gibi yarı değerli taşlar ve elmaslarla duygu dolu bir kutlamaya dönüştürüyor.

Stephen Webster'ın Thorn Embrace koleksiyonundan.

Pırlanta küpe, Tiffany & Co.

Mücevherin rock tanrısı olarak bilinen Stephen Webster da doğanın çağrısına kulak verenlerden. Ancak tasarımcı, bunu tabii ki kendine has asi dokunuşuyla yapıyor. Markasının 34 yıllık tarihinde gösterişli parçaları rock'n'roll ruhuyla harmanlayan Webster'ın Thorn Embrace koleksiyonu botanik formları karanlık bir romantizmin süzgecinden geçiriyor. Elmas, zümrüt, tanzanit, turmalin, spinel ve garnet taşlarının dramatik bir şekilde bir araya geldiği koleksiyonda kokteyl yüzüklerinden choker'lara kadar pek çok seçenek mevcut. Hollywood ihtişamını yansıtan parçalar sadece estetik değil mimari olarak da özenle düşünülmüş. İnovatif bir hayal gücü olan tasarımcı, Thorn Embrace Opposite Attract Rings ve Duo Band Rings de manyetik bir mekanizmaya yer vererek taşların sürekli birbirine doğru çekilmesini sağlamış. Kusursuz ve şairane bir teknik...

Tiffany & Co.'nun şef gemolojisti Victoria Reynolds'a göre doğayı yeniden tasavvur etmek markanın yaklaşık 200 yıllık mirasında ve kimliğinde var. Geçtiğimiz bahardan bu yana üç dalga halinde yayınlanan Botanica koleksiyonu da işte tam olarak bunu yapıyor. Tiffany'nin geçmişine saygı duruşunda bulunan parçalar, markanın dokusunu bozmadan modern tavırlarıyla mükemmel dengeyi sağlıyor. Salkımlar, manolyalar ve orkideler bu yüksek zanaat isteyen parçalarda yeniden kök salıyor. Botanica koleksiyonu için, Tiffany tasarımcılarının yıllardır hayalini kurduğu en önemli çiçek temalarından bazıları yeniden tasarlanmış. Markanın mirasına ait motifler yeniden keşfedilmiş. Orkide broşlar ve Louis Comfort Tiffany'nin karahindiba saç süslerinden wisteria cam abajurlarına kadar her şey yenilikçi ve dönüştürülebilir mücevherler olarak tekrar kurgulanmış. Ayrıca Jean Schlumberger'in çiçek temaları, özel ve değerli taş kombinasyonlarıyla yeniden canlandırılmış.

18 ayar sarı altın ve pırlantalı küpe, Fernando Jorge.

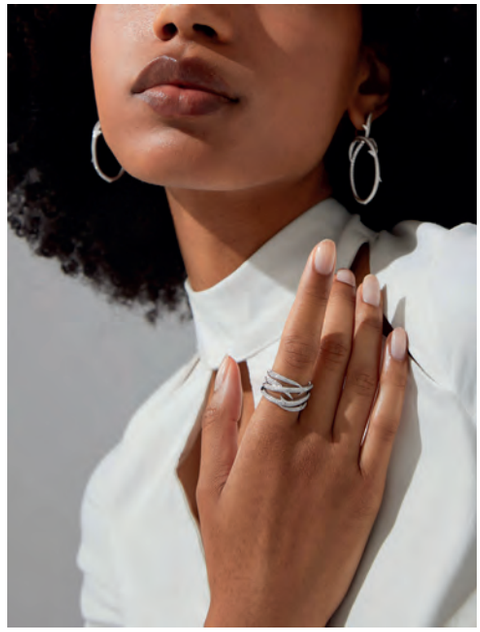

Floral bir tasarım ile florallerden ilham alan parçalar birbirinden oldukça farklı. Botanica'nın The Orchide Curve alt koleksiyonundaki tasarımları ikinci kategoriye giriyor. Parçaların çizgilerine baktıkça ilham aldığı çiçeğin ruhunu açığa çıkaran farklı hatlar, detaylar keşfediyorsunuz. Reynold's parçaların arkasındaki süreci "Orkide çiçeğinin botanik ihtişamını ve organik kıvrımlarını onurlandıran tasarımcılarımız ve zanaatkarlarımız, çiçeğin ayırt edici profilini yeniden tasarlamak için birlikte çalıştı. Bu temanın ilgi çekici silüetleri ve ritmik elmas deseni, orkide motifini modernize ederken mirasımız için önemini onurlandırıyor ve ikisini silinmez bir şekilde iç içe geçiriyor" sözleriyle anlatıyor. Bu tema, belki de en cazibeli çiçek olarak anılan orkide için biçilmiş kaftan. Bir düşünün: En göz alıcı çiçeği, en kıymetli elmaslardan başka daha iyi ne tasvir edebilir? Orkidenin akışkan hatları ve eşsiz simetrisi platinin içine yerleştirilen elmaslarla soyutlanıyor. Koleksiyondaki The Orchid Curve gerdanlık ise birkaç yıl içinde açık artırmada karşımıza çıkacak ölçüde değerli bir yatırım parçası. İlhamını doğadan alan tasarım, değerli taşlar, usta işçilik ve zamansız bir uygulamayla buluşmuş. Parçanın oldukça zorlu bir işçilik süreci olmuş ancak sonuçta inanılmaz derecede yenilikçi bir sanat eseri ortaya çıkmış. Kolyenin esnek olması ve hareket etmesi gerektiğini belirten, aynı anda hem güzel hem de konforlu olmasının altını çizen Reynolds ve ekibi, her yuva için yüzlerce elması özel ölçülerde keserek bunu başarmış. Sonuçta her elmasın kendine özel bir hareket yörüngesi oluşurken zanaatkarsa bu hareket mekanizmasını gizlemeyi başarmış.

Soldan sağa: Çiçek formlu yüzük Fernando Jorge; Pırlantalı bilezik Tiffany & Co.; Beyaz altın üzerine pırlantalı yüzük Stephen Webster; Pırlanta ve yakut ile kuş motifi Tiffany & Co.

Topraktan gelen figürler, trend listelerinde zamansız sıfatını hak ediyor. Çıkış noktası aynı olsa da makro akımlarla harmanlanan tasarımlar, karşımıza her sezon daha farklı, yenilikçi, ilham veren ve ufuk açan detaylar sunuyor. Dönüşüme uğrayıp soyutlanan parçalar "Flowers? For Spring?" ironisine rahat bir kahkaha atmanızı sağlıyor.

BİR ARADA

Yazı: Didem Yazıcı ve Burcu Çimen

Sena Başöz, *Geçit Töreni*, 2023, Performans ve Enstalasyon, Yapı Kredi Kültür Sanat'ın desteği ile.

Bir Arada sergi afişi. Tasarımcı, Amir Jamshidi.

Sena Başöz, *Doktor Ol Hemşirelik Yap.*

Yapı Kredi Kültür Sanat Sena Başöz'ün *İyileşme Olasılıkları* ve Noor Aburarefeh'in *Fısıldama Metotları* isimli solo sergilerine ev sahipliği yapıyor. 3 Şubat'ta açılan sergi 4 Nisan'a kadar haftanın her günü ziyaret edilebilecek. *İyileşme Olasılıkları/ Fısıldama Metotları* sergileri Bir arada isimli yeni bir sergi dizisinin de ilki olması açısından önemli. U biçimli iki koridorda oluşan sergi alanın iki katına da yayılıyor. Serginin agorası gibi düşünebileceğimiz, beyaz küp biçimli orta alanda ise iki sanatçının ortak bir konu üzerine yaptıkları çalışmaları içeriyor. Sergini küratörleri Didem Yazıcı ve Burcu Çimen.

Bir sergi mekanının olanaklarından yola çıkıp kısıtlamalarını gözeterek ne tür sergileme biçimleri tasarlayabiliriz? İlki düzenlenen "Bir Arada" isimli sergi dizisi, bu soruyu mimari odaklı ele alırken doğdu. Yapı Kredi Kültür Sanat'ın koridorlardan oluşan iki katlı galeri mekanında iki ayrı kişisel sergiye yer verilirken, ortadaki tek ve geniş 'beyaz küp' iki sanatçının çalışmalarının birlikte sergilendiği ortak bir zemin oluşturuyor. Serginin agorası, meydanı ve karşılaşma alanı olarak düşünebileceğimiz bu mekan, sanatçıların ortak bir dil kurarak ve yakın çalışarak kurgulayacakları 'bir aradalık' olasılığını sunuyor. Sanatsal yaklaşımları ve araştırma konuları ortak olan, ancak farklı coğrafyalarda yaşayan sanatçıları bir araya getiren bu sergi dizisi, güncel sanatın müşterek aciliyetlerine yanıt veriyor. "Bir Arada" sergilerinin ilki Rotterdam ve Kudüs'te yaşayan sanatçı Noor Abuarafeh ve İstanbul'da yaşayan sanatçı Sena Başöz'ün kişisel sergileriyle başlıyor. Sanatçıların ikisi de çalışmalarında hayal ve gerçekliğin birbirine geçtiği alternatif dünyalar kuruyorlar. Tarihin nasıl inşa edildiği, belgelendiği ve yorumlandığıyla ilgilenen sanatçıların en belirgin ortak noktaları ise her ikisinin de arşivler ve arşiv kavramı üzerinde çalışıyor olması. Sena Başöz, bireysel ve toplumsal travma kökenli rahatsızlıklardan nasıl iyileşebileceği üzerine olasılıklar hayal eden, bedenin merkezde olduğu gerçeküstü anlatılar kurarken, Noor Abuarafeh tarih yazımını koleksiyonlar, ulus inşası ve kolonyal miraslarla ilişkisi üzerinden ele alıyor.

2023 yılı programının ilk sergisini hazırlarken Cumhuriyet'in 100. yılı vesilesiyle arşivi canlandırmak ve güncel bir perspektifle yeniden düşünmek amacıyla, sanatçıların ortak ilgi alanlarını gözeterek onlara araştırma yapmaları için Yapı Kredi Tarihi Arşivi Selahattin Giz Koleksiyonu'nu önerdik. Titizlikle dijitalleştirilmiş ve

Noor Abuarafeh, "Ay, Hayalet Olup Geri Dönen Bir Güneştir" sergisinden *Müzedeki Zaman Dışı Nesne Ben Miyim* eserinin yerleştirme görüntüsü, Al-Mamal Vakfı, Kudüs, 2018-19.

kategorize edilmiş birçoğu Selahattin Giz'in (1914-1994) çektiği bir kısmı da topladığı 35.000 fotoğraftan oluşan bu koleksiyon 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye'nin toplumsal hayatını, ekonomik ve siyasal gündemini belgeliyor. Sena Başöz ve Noor Abuarafeh'in sergiyi hazırlarken arşivde yaptıkları araştırmalar sonucunda ürettikleri yeni çalışmalar sergi salonunun ortasındaki geniş alanda bir arada sergileniyor.

Yapı Kredi Kültür Sanat'ın giriş katında sanatçı Sena Başöz'ün "İyileşme Olasılıkları" sergisine yer veriliyor. Sena Başöz çalışmalarında iyileşme kavramını incelerken, bir yandan da değişim olasılıkları ve sürekli yeniden yazılıp değiştirilme döngüsüne odaklanıyor. Bunu yaparken kabul etmeye zorlandığımız durumlarla ilişkimizi iyileştirmeye ve hayat döngüsündeki değişikliklere odaklanıyor, insanlık hallerini katman katman açıyor. Açtığı bu katmanlar, sanatçının duruşunu mutlak olarak ortaya koymak yerine, mütevazı öneriler halinde sakinlik ve esneklikten güç alarak şekilleniyor. Sergide sanatçının yeni ürettiği video ve enstalasyon çalışmaları, ilk dönem videoları ve İstanbul'da ilk defa gösterilecek performansını da içeren çeşitli teknikler kullandığı işleri yer alıyor. Sanatçı bakım *(care)* kavramının kapsamını ve sınırlarını genişleterek bu kavrama yeni anlamlar kazandırmaya çalışıyor. Sanatçının bireysel ve toplumsal travmalar sonrası oluşan durumlar ve hislerle ilgilenen çalışmaları kendi içlerinde mütevazı kişisel hikayeler üzerinden kurgulanıp dış dünyada genişleyerek büyüyen bir durumun parçası haline geliyor.

Sergi, Sena Başöz'ün ilk dönem videolarıyla başlıyor. Sanatçının 2000'lerin başında kurumsal bir firmada çalışırken çektiği bu videolar, kendi bedenine yabancılaşan insanın kendisiyle yeniden bağ kurma çabasını ele alıyor. Çalışma dünyasındaki çatışmalara gönderme yapan *Hiç Kimse Vazgeçilmez Değildir* (2006) içselleştirilmiş ataerkil rekabeti mizahi şekilde ele alıyor.

Aynı katta sergilenen *Bir Teselli* (2020) yerleştirmesi Başöz'ün dünyayla bağını koparmamak ve kendisiyle olan bağını güçlendirmek amacıyla oluşturduğu arşivi üzerine bir çalışma. Bir Teselli "kendi arşivi için biriktirmek kadar elemek de bakımın bir parçası sayılabilir mi?" sorusundan hareket ediyor. Bakım kavramının farklı katmanlarıyla ilgilenen Sena Başöz, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı'nda çalıştığı dönemde arşivin neredeyse sonsuz deneyime imkan tanıyan yapısıyla ilişki kurar. Çalışma bir özbakım eylemi olarak kendi arşivini kurmanın sonra da elemenin üzerinde duruyor. Sanatçı bu çalışmasında kendi arşivinden elediği belge ve fotoğrafları kağıt öğütücüden geçirerek

Noor Abuarafeh, *Kalan Belleğin Üzerine Gözlem Arzusu*, 2014, video.

parçalayıp bunları görünüşte tıpatıp kağıtlara benzeyen deniz yosunlarıyla *(posidonia oceanica)* karıştırıyor. Bir ailenin üç kuşağını gösteren kırpılmış siyah beyaz eski aile fotoğrafları ve bir bitkiden oluşan *Sarmaşık* (2018) isimli çalışması, Sena Başöz'ün kayıpla yaşam, ölüm ve doğa arasındaki dengeyi incelediği *Doğanın Döngüsü* serisinin bir parçası. Kökleri toprakta değil suda olan bu sarmaşık canlılığını koruyor. Direnciyle üç kuşağı birbirine bağlıyor. Sarmaşığın topraktan kopup sudaki yaşamına hareketlenerek devam etmesi, bağları koparıp farklı bir kaynaktan kendini bulmak ve özgürlükle ilişki kurmak açısından güçlü bir metafor oluşturuyor. Sergi için yeniden yorumlanarak üretilen *Tarih Yeniden Nasıl Yazılır* (2023), "geçmişi unutursak bizden ne kalır?" sorusundan yola çıkıyor. Bu çalışmanın kavramsal arka planı Fransız yazar George Perec'in (1936-1982) hatırlayamadığı anıları üzerine kurulu: Kendiliğinden silinen ya da silinmek zorunda kalan toplumsal ya da bireysel anılarımızın hafızadan kaybolması. Değişen siyasi iklimlerle beraber ayak uydurmak zorunda kalınan koşulları ve toplumsal norm kabul edilen gerçeklerin dönüşümüyle farklılaşan tarih yazımına gönderme yapıyor. Bu değişimlerin bir parçası olarak hayatta kalma mücadelesi belki de hepimizin bir aşamada Perec'in yaşadıklarını yaşamak zorunda kalacağımızın göstergesi olarak okunabilir.

Sanatçının ilk dönem eserlerinin yer aldığı koridoru tamamlarken Beyoğlu'nun sürekli değiştirilen cephelerinden kesitler performans, video ve yerleştirmenin iç içe geçtiği formlarda karşımıza çıkıyor. *Geçit Töreni* (2023) geleceğin kalıntılarını bugünden göstererek zamansal bir

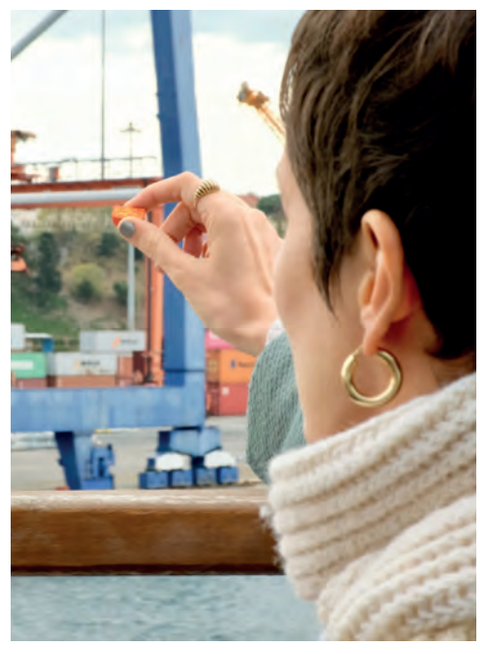

Sena Başöz, *Deniz Kuşu*, 2023, 2 kanallı video enstalasyon.

Soldan sağa sanatçılar ve küratörler; Noor Abuarafeh, Burcu Çimen, Didem Yazıcı, Sena Başöz. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık adına fotoğraflayan Koray Şentürk.

oyun oynuyor. "İyileşme Olasılıkları" sergisi için üretilen çalışma Beyoğlu'nun devamlı değişime uğrayan kimliğini, farklı dönemlerden kalan yapıların üzerine tekrar tekrar kurulduğunu hatırlatıyor. İstiklal Caddesi'nden geçerken bu ağır bina parçalarını taşıyıp, bu parçalarla oyun oynayan bedenlerin performansı yerleştirmenin önemli parçalarından biri. Sanatçının Türkiye'de ilk defa gerçekleştireceği performans *Slalom* (2021-2023) farklı kurumsal bağlamlarda ilişki kurduğu arşivlerin içeriğine göre yeniden üretiliyor. Daha önce Wellcome Collection (Londra) ve TAVROS'ta (Atina) sergilenen ve bulunduğu mekanın arşivini kullanarak, bir nevi donmuş tarihi yeniden canlandırma olasılıklarını araştıran mekana özgü performansı *Slalom*, Yapı Kredi Kültür Sanat'ın erişimindeki arşivlerle yeniden yorumlanıyor. Performans, gezegenin iklim kriziyle azalan vaktinde, doğanın güçleri karşısında hareket ederek, donuk bir şekilde varlığına devam eden kurumsal arşivleri yeniden canlandırmayı ele alıyor.

Noor Abuarafeh'in İstanbul'daki ilk sergisi "Fısıldama Metotları" sanatçının video yerleştirmesi, buluntu nesne, fotoğraf, performans, yayın ve romandan oluşan çalışmalarını bir araya getiriyor. Ana akım söylemlerin ve sanat tarihi kanonlarının görmezden geldiği, gözden kaçması kolay,

Sağda: Noor Abuarafeh, 'Toprak, Sırlarını Vermiyor' romanından, 13. bölüm, 2017, Sharjah Bienali'nin desteği ile.

Selahattin Giz Koleksiyonu'ndan fotoğraflar.

kişisel hikayelerle ilgilenen sanatçı, samimi dünyalar kuruyor. Abuarafeh'in araştırma merkezli sanat pratiği kimi zaman eski bir fotoğrafın peşine düşerek tarih yazımındaki boşluklara odaklanırken sözlü tarih ve kolektif hafızadan faydalanıyor. Kimi zamansa Avrupa ve Orta Doğu'daki hayvanat bahçelerini veya Filistin'in müze ve sergi tarihini konu alıyor. Abuarafeh'in pratiğinde edebiyat ve sözlü tarih önemli rol oynuyor. Edebiyatı hayal gücünü ifade etme aracı olarak gören Abuarafeh için yazmak güncel sanat üretiminin bir parçası değil ana kısmı hatta ta kendisi. Yazmanın yanı sıra onun için ses üzerinden şekillenen anlatılar ve arşivin katı yapısını kıran ve tıpkı sesin kendisi gibi daha akışkan olan sözlü tarih çalışmaları önem taşıyor. Sanatçının 2020'de yazdığı romanı *'The Earth Doesn't Tell Its Secrets' – His father once said* ['Toprak, Sırlarını Vermiyor' dedi bir zamanlar babası] (Abuarafeh 2017) gerçekleştirdiği araştırma yayını *Rumors Began Some Time Ago (Söylentiler Uzun Zaman Önce Başladı)* (Abuarafeh 2018) ve video çalışmalarında kullandığı anlatılara bakıldığında Noor Abuarafeh pratiğinin kalbinde edebiyatın olduğunu rahatlıkla söylemek mümkün. Sanatçılarla yaptığımız söyleşide Abuarafeh'in 'Gerçeği anlatmak için hayale gereksinimiz var' demesi tam da bu noktaya vurgu yapıyor.

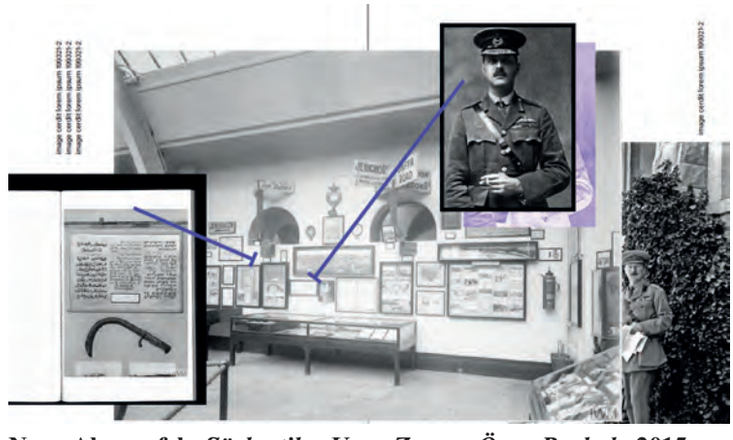

Noor Abuarafeh, *Söylentiler Uzun Zaman Önce Başladı*, 2015, araştırma yayını.

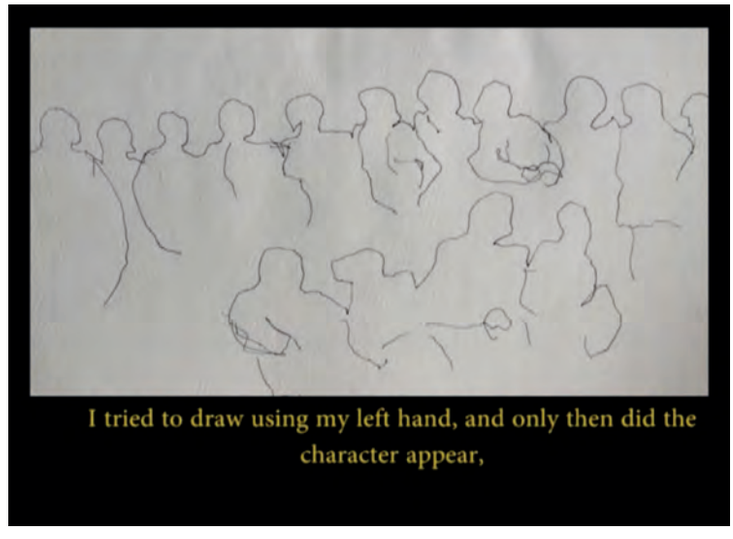

Sağda: Noor Abuarafeh, *Kalan Belleğin üzerine Gözlem Arzusu*, 2014, video.

AKTÜEL ETKİNLİKLER

ISAAC JULIEN,
Londra
Etkileyici lirik filmleri ve video sanatı enstalasyonlarıyla tanınan Isaac Julien, günümüzün film ve video alanında çalışan önde gelen sanatçılarından biri. 26 Nisan tarihinden itibaren Tate Britain'ın dijital platformunda ziyaret edebileceğiniz seçkide Isaac Julien'in kırk yıllık çalışmaları İngiltere'de ilk kez gösterime çıkıyor. Julien'in 1980'lerin başından günümüze film ve enstalasyon alanındaki öncü çalışmalarının kapsayan seçki, Julien'in eleştirel düşüncesini ve arzu, tarih ve kültür temalarını kullanarak film, dans, fotoğraf, müzik, tiyatro, resim ve heykel gibi farklı sanatsal disiplinler arasındaki engelleri nasıl yıktığını vurguluyor. *Isaac Julien*, erken dönem filmlerinden, insanların farklı kıtalar, zaman ve mekanlar arasındaki hareketlerini araştıran büyük ölçekli, çok ekranlı enstalasyonlara kadar çeşitli eserler sunacak.

DORIS SALCEDO,
Basel
21 Mayıs tarihinden itibaren Fondation Beyeler'ın dijital platformunda ziyaret edebileceğiniz seçki, uluslararası üne sahip Kolombiyalı sanatçı *Doris Salcedo*'nun kariyerinin farklı evrelerinden önemli eserlere yer veriyor. Geniş bir kişisel sergi olan Doris Salcedo sanatçının İsviçre'deki ilk müze sergisi. Çağımızın en önemli sanatçıları arasında yer alan Salcedo; nesnelerinde, heykellerinde ve mekana özgü müdahalelerinde, sürekli tekrar eden şiddet, öfke, keder, hatırlama ve unutulma döngüsünü araştırıyor. Akdeniz veya Atlantik'te boğulan mülteci ve göçmenlerin kaderiyle ilgili büyük ölçekli enstalasyonu *Palimpsest, 2013–2017*'de gösterimde olacak.

HUGO VAN DER GOES,
Berlin
15. yüzyılın ikinci yarısının en önemli Hollandalı sanatçılarından biri olan Hugo van der Goes'un eserleri çağdaşları tarafından çok beğenildi ve 17. yüzyıla kadar sık sık kopyalandı. 1520'de Albrecht Dürer ondan, çok az sanatçıya verdiği bir onur olan "büyük usta" olarak bahsetti. 2022'de Gemäldegalerie, Hugo van der Goes'a odaklanan ilk monografik sergiyi 31 Mart itibarıyla gösterime sunuyor. 15. ve 16. yüzyılların neredeyse tüm önemli Hollandalı ressamlarının eserleriyle sergiler görülmüş olsa da Hugo van der Goes büyük ölçüde ihmal edildi çünkü sanatçının çalışmalarına nadir rastlanıyordu ve eserlerinin boyutları da büyük ölçekliydi. Ancak Gemäldegalerie'de bulunan geniş formatlı tablolardan *Monforte Altarpiece* ve *The Nativity* ile sanatçıyı anıyor. Geçen 12 yıl boyunca, her iki eser de kapsamlı bir restorasyon çalışmasından geçiyor. Sergi, izleyicilere Hugo van der Goes'un korunmuş eserlerinin çoğunu ilk kez deneyimleme fırsatı sunuyor. Ahşap ve tuval üzerine yapılan resimlerin yanı sıra, bir dizi çizim, bu sanatçının üretimine dair daha derin bir fikir sunuyor.

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

ADAM PENDLETON: UNTITLED (GIANT NOT TO SCALE),
Boston
Isabella Stewart Gardner Museum'ın misafir sanatçısı Adam Pendleton, unutulmuş tarihe ışık tutuyor veya yeni potansiyel çağrışımlar kurarak yerleşik geçmişleri bozuyor. Resim, kolaj, film ve yayıncılık gibi çok yönlü projeleri ile soyutlama, siyahi ve avangart üzerine tarihsel ve teorik konumları yeniden yorumluyor. Ağırlıklı olarak siyah-beyaz çalışan Pendleton, genellikle izleyicileri saran ve çağdaş söylemin sınırlarını zorlayan enstalasyonlar yaratıyor. Pendleton, kitaplarda bulunan materyallerden ve kendi çizimlerinden kolajlar kurguluyor ve bunları şeffaf film tabakalarına serigrafi yapıyor. Adını sergiye veren eseriyle sanatçı, bir kitaptan alınmış, temiz bir kağıda aktarılmış, geometrik formlardan oluşan boyalı bir yüzeye yerleştirilmiş, oyulmuş bir figürün fotokopi görüntüsünü sunuyor. Kaynağından defalarca koparılan figür, şeffaflık ile opaklık arasında gidip gelen bağ dokusuna dönüşüyor. Bu eseriyle sanatçı yan yana yerleştirme stratejisini kullanarak, kültürel karşılaşma ve çağrışım için yeni bir görsel dil yaratıyor. Seçki için son gösterim tarihi 13 Haziran.

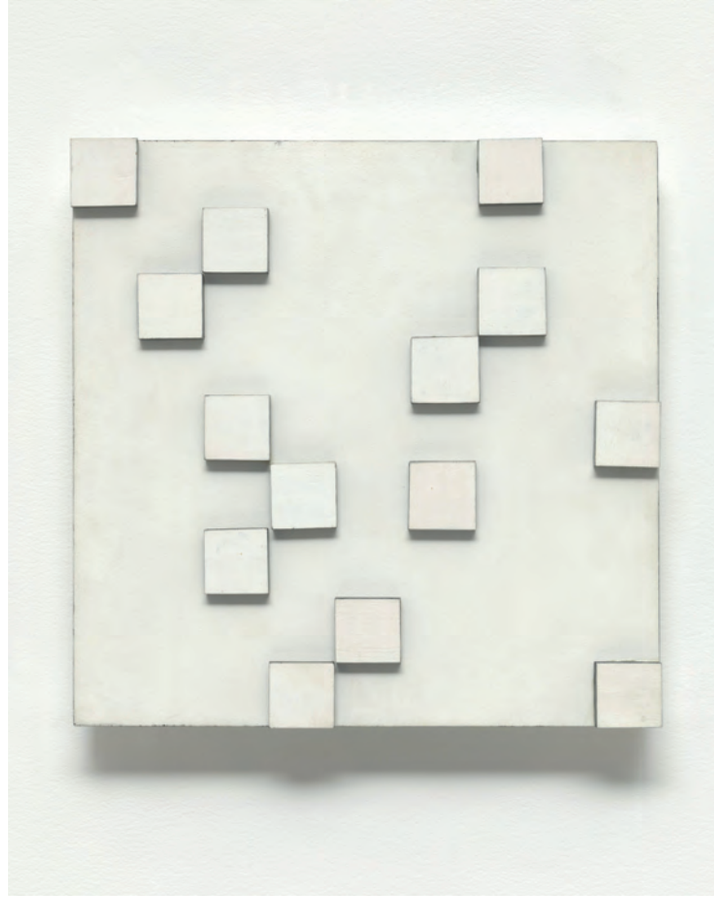

LYGIA PAPE: TECELARES,
Chicago
Lygia Clark ve Hélio Oiticica ile aynı sanatsal kuşaktan ve estetik anlayışında gelen Lygia Pape, onlar gibi, Rio de Janeiro'daki konkretizmin çekirdeği olan Grupo Frente'ye (1953) aitti. Ayrıca Clark ve Oiticica ile birlikte biçimleri anlamlı, organik ve deneyimsel olan sanatı savunan Neo-Concrete hareketini de kurdu. Lygia Pape (1927–2004), kendini yeni görsel dillere, resim, performans, baskı resim ve heykel dahil olmak üzere çoklu medyayı keşfetmeye adamış, Brezilya'da çağdaş sanatın gelişiminde önemli bir figürdü. Olgunluk dönemini 1950'ler ve 1960'larda ürettiği çalışmalarla tamamlayan sanatçının eserleriyle birlikte Brezilya çağdaş sanatına katkısına adanan *Lygia Pape: Tecelares*'i 4 Haziran tarihine kadar The Art Institute of Chicago'nun dijital platformunda ziyaret edebilirsiniz.

GEORGIA O'KEEFFE TO SEE TAKES TIME,
New York
Georgia O'Keeffe'in de dediği gibi "Görmek zaman alır". En çok çiçek resimleriyle tanınan sanatçı kara kalem, sulu boya ve pastelle sıra dışı çalışmalar yaptı. Sanatçı, uzun kariyeri boyunca aynı konuları yeniden ele aldı ve gözlem ile soyutlama arasında yer alan motifleri geliştirdi, tekrarladı ve dönüştürdü. Çığır açan bir deneme dönemi olan 1915 ile 1918 arasında, sonraki kırk yıl boyunca yapabileceği kadar çok çalışma yaptı; kalın çizgiler ve organik manzaraların yanı sıra özel olarak adlandırdığı radikal derecede soyut kara kalemler üretti. Giderek daha fazla resme yönelmesine rağmen, 1930'larda çiçekler, 40'larda portreler ve 50'lerde havadan görüntüler dahil olmak üzere önemli seriler, kağıt üzerinde çalışmaya olan bağlılığını yeniden doğruladı. Bu şekilde çizmek, O'Keeffe'in yalnızca doğanın formlarını değil, aynı zamanda ritimlerini de yakalamasını sağladı. Sanatçının motiflerine odaklanan sergiyi 9 Nisan tarihinden itibaren MoMA'nın dijital platformu üzerinden ziyaret edebilirsiniz.

ALEX KATZ - COOL PAINTING,
Viyana
Alex Katz'ın 95. doğum gününden bir yıl sonra Albertina Museum, koleksiyonunun zengin varlıklarından sanatçıya kapsamlı bir saygı duruşunda bulunuyor. 1927'de New York'ta doğan Alex Katz, ABD çağdaş sanatının en önemli temsilcileri arasında yer alıyor. Büyük formatlar, geniş fırça darbeleri, canlı renkler: Bunlar Katz'ın tanıdık özellikleriyken ilgi alanları renk ve kompozisyondur. Katz için sanat; yapay motiflerin ve biçimlerin en saf betimlemesi, hiçbir şekilde banal gerçeklik motiflerini tasvir etmeye uygun değil. Öyle ki sanatçının eserlerinde görünen kişiler neredeyse tamamen arkadaşları ve edebi şahsiyetlerdir ve birçoğu New York'un dans sahnelerindendir. Yetmişlerinde bir sanatçı olarak popülarite kazanan Katz bugün Whitney Museum of American Art'ın kalıcı koleksiyonu gibi kült müzelerde yer edinmesinden dolayı çağdaş sanat anlayışının en önemli yapı taşlarından biri olduğu kesin olarak görülebilir. Bu nedenle Katz, Maria Lassnig, Georg Baselitz, Valie Export ve Arnulf Rainer gibi isimlerle birlikte Albertina Museum'daki çağdaş sanatın "mihenk taşları" arasında da yer alıyor.

MATISSE. CAHIERS D'ART, LE TOURNANT DES ANNÉES 30,
Paris
Kuşkusuz Matisse'e atfedilmiş bir hayli fazla seçki vardır. Ancak spesifik olarak sanatçının belli bir periyodunu baz alanlar daha nadirdir. Matisse nezdinde az bulunan seçkilerden biri de 1 Mart-29 Mayıs tarihleri arasında Musée de l'Orangerie'de gösterimde. 1930'da Matisse, Tahiti'ye bir gezi için Fransa'dan ayrıldı ve böylece çalışmalarında bir dönüm noktası başladı. Sergi, sanatçının bu belirleyici on yılına geri dönüyor. Matisse'in 1930'lardaki eserlerine yer verdiği gibi 1926'da Christian Zervos tarafından kurulan Fransız sanat ve edebiyat dergisi *Cahiers d'art*'ın -sanatçılar hakkında birçok monografi yayınlanıyordu- yolundan ilerliyor. 1920'lerde sanat haberlerinden kaldırılan sanatçının çalışmaları dönemin fikir tartışmalarının ve yansımalarının merkezinde konumlanıyor. Ayrıca Matisse'in makaleleri ve reprodüksiyonları, Picasso ile rekabeti canlandırmaya yardımcı oluyor.

AFTER IMPRESSIONISM,
Londra
1880 ila 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi arasındaki yıllar, karmaşık, canlı bir sanatsal sorgulama, araştırma, risk alma ve yenilik dönemiydi. 25 Mart-13 Ağustos tarihleri arasında The National Gallery'nin dijital platformunda ziyaret edebileceğiniz seçki, dönemin üç önemli isminin başarılarını kutluyor: Paul Cézanne, Vincent van Gogh, Paul Gauguin; genç nesil Fransız sanatçıları üzerindeki etkilerini; Barselona, Berlin, Brüksel ve Viyana'daki daha geniş sanatçı çevreleri üzerindeki etkilerini takip ediyor. Sergi dışa vurumculuk, kübizm ve soyutlamayı ele alan gelenekten bağımsız modern bir sanat sürecini; Klimt ve Kokoschka, Matisse ve Picasso'dan Mondrian ve Kandinsky'ye kadar çok sayıda sanatçının yüzden fazla eserinin yanı sıra Rodin ve Camille Claudel gibi sanatçıların heykellerinden oluşan bir diziyle tamamlanıyor. Sergi, bu yıllarda yaratılan en ikonik sanat eserlerinden bazılarını içeriyor.

Sanal müzelere ve bilet fiyatlarına www.artsandculture.com adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

FLEMISH EXPRESSIONISM,
Den Haag
Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'daki çalkantılı değişimler, 1920'lerde Flanders'ın kırsal kesimlerinden ve küçük kasabalarından çok uzakta görünüyordu ancak çağdaş dünyanın yankıları Gustave De Smet ve Frits Van den Berghe'nin tablolarına nüfuz ediyordu. Bu iki sanatçı Flaman dışa vurumculuğunun önde gelen figürleriydiler ve Belçika'daki modern figürativizmini doruk noktasına taşıdılar. Çalışmalarında kübizm ve primitivizmden ilham alan formların basitleştirilmesiyle kırsal yaşama güçlü bir vurgu yaptılar. Kunstmuseum'ın dijital platformunda 25 Mart itibarıyla ziyaret edebileceğiniz *Flemish Expressionism*, Gustave De Smet ve Frits Van den Berghe'nin çalışmalarının yanı sıra Jozef Cantré, Hubert Malfait, Constant Permeke, Edgard Tytgat ve Gustave Van de Woestyne'nin tablolarıyla Flaman sanatının önemli bir dönemine genel bir bakış sunuyor.

JAMES BARNOR: ACCRA/LONDON - A RETROSPECTIVE,
Detroit
DIA (Detroit Institute of Arts), kariyeri altmış yılı aşkın bir süreye yayılan Ganalı İngiliz fotoğrafçı James Barnor'un çalışmalarının kapsamlı bir incelemesi olan *James Barnor: Accra/London - A Retrospective*'i sunuyor. Barnor, 1929'da Batı Afrika ülkesi Gana'da doğdu. Ever Young Studio'sunu 1950'lerin başında Accra'da kurdu ve kendini İngiltere'deki kritik sosyal ve politik değişiklikleri belgelemeye adadı. Çalışmalarını ilerletmek için 1959'da Londra'ya taşındıktan sonra Londra'nın gelişen Afrika diasporasının ruhunu ve deneyimlerini yakalayan etkili Güney Afrika dergisi *Drum*'da son derece başarılı bir kariyere başladı. 1970'lerde Gana'ya döndükten sonra Barnor, ülkenin ilk renkli işleme fotoğraf laboratuvarını kurdu. Hevesli bir müzik tutkunu, portre fotoğrafçısı olarak çalışmalarını sürdürürken kendisini sosyal ve yüksek yaşam ortamına yerleştirdi. 1994 yılında yeniden Londra'ya döndü. DIA ise sanatçının kariyerine ve eserlerine odaklandığı seçkisini Londra'daki Serpentine Gallery'den Detroit'e taşıyor.

DRAWING IN BRITAIN, 1700–1900: A DECADE OF ACQUISITIONS,
Washington DC
National Gallery of Art'ın dijital platformunda 2 Nisan-6 Ağustos tarihleri arasında ziyaret edebileceğiniz seçki, müzenin kalıcı koleksiyonundan, yakın zamanda edinilmiş yaklaşık 80 çizim ve sulu boyadan oluşan bir dizi sunuyor. İki yüzyıllık İngiliz sanatına genel bir bakış açısı sunan *Drawing in Britain, 1700–1900: A Decade of Acquisitions*, 1700'lerden başlayarak İngiliz sanatı üzerindeki Avrupa etkilerini gözler önüne seriyor. Britanya'da çizim, geleneksel olarak İngiliz sanatıyla ilişkilendirilen manzaraların önemli örneklerini içermekle kalmaz aynı zamanda portreleri, tarihi sahneleri ve nü çalışmaları da vurgular. Sulu boyanın ulusal bir uzmanlık alanı olarak gelişiminin izini süren ve Viktorya döneminde ortaya çıkan çeşitli yaklaşımları tanıtan sergi, İngiliz kadınlarının eserlerini ve az bilinen birkaç sanatçının yaşamlarına ve çalışmalarına kısa bir bakış sunuyor.

90'LAR MİNİMALİZMİ

Hazırlayan: Ekin Kurbetçi

İlkbahar 2023
Chloé

Mum, **Diptyque**

Kitap, **Prada Catwalk**
Thames & Hudson

Atlet,
Off-White

Kemer, **Alberta Ferretti**

Bileklik,
Aurélie Bidermann

Ayakkabı,
Isabel Marant

Çanta, **Versace**

Pantolon, **MSGM**

NOMOS
GLASHÜTTE

175 Years
Watchmaking
Glashütte

Club Sport neomatik petrol. Home run: The robust automatic watch expresses both ease and remarkable style, guiding you through busy weekdays. With a case diameter of just 37 millimeters, it is striking on any wrist and remains waterproof up to 20 atm when swimming. What powers it? The super slim NOMOS caliber DUW 3001, adjusted in six positions. Also available in polar blue at select retailers, such as Tevfik Aydin in Istanbul. More information here: **tevfikaydin.com.tr** and **nomos-glashuette.com**

TEVFiK AYDIN
Since 1889

ROLEX

DATEJUST

Vazgeçilmez bir Rolex klasiği olan Datejust, dünyanın tarih göstergesine sahip otomatik kurmalı ve kronometre özellikli ilk su geçirmez kol saatiydi ve zamana meydan okuyan stilin özünü yansıtan tasarımıyla vazgeçilmez olmayı sürdürüyor.

#Perpetual

OYSTER PERPETUAL DATEJUST 36

RHODIUM